

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Javier Marías

Vahşiler ve Duygusallar

Futbol Yazıları

Çeviren: Selay Sarı

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi

DERLEME

YAYIN KREDİ YAYINLARI

Edebiyatçılar ile futbol arasındaki ilişki yeni değil. Camus ve Nabokov delikanlılıklarında kaleciydiler. Öyle ki Camus insan ahlakına ilişkin bildiği her şeyi futboldan öğrendiğini söyler. Marías da futbola düşkünlüğünü asla inkâr etmeyen edebiyatçılardan. Hem de çocukken sul açık oynayan bir topçu. Futbol, çocuk Javier'ın gözünde, kahramanların ve kötü insanların geçit töreni, hayatın temel değerlerini öğrenmesire yardım eden bir destandır. Yetişkin Javier'ın gözünde ise bir mizaç, kişilik, fedakarlık ve dayanışma gösterisidir; duygu, hatıra ve nostalji, özellikle de nostalji gösterisi.

"Hafızan olanların bilgisi [...] gibi, sokular ve cumburhecçiler, yani İç Savaş'ın kaybedenleri, 'Real' ufatının kapkara çelişkisine rağmen Madrid'i Atlético'ya tercih ediyordular. Real Madrid kuşatılmış ve bombalanmış şehrin ismini taşıyordu, Atlético Asociación ise (Atlético'nun başlangıçtaki ismi buydu) Francisco pilotların, tam da salıncı başkent bombalanmaya kendisi adyardarın takımıydı. Oyuncularımız arasında az 'kızılrik' olmak, Del Bosque, kaleci Miguel Ángel, [...] Breitner [...], ve sadece ellili ve altmışlı yılların Avrupa safheri, dikrariyelik rejiminin tıcn fırsatçılığıyla takıma yanapmasına neden oldu, takımın rejime değil."

**Bütün bu kışkırtıcı sözler yaratıyor; belki, deliliyere olduğu kadar mizahlıdır;
kışkırtıcı, gerçekliğine tıcn gerçeklikle vargılyar ve de olduğu bu kışkırtıcı
tutkuyla, yaratıcı tılyar.
Buna Tıchnar Zıttıyay**

VAHŞİLER VE DUYGUSALLAR

Futbol Yazıları

Javier Marías (Madrid, 1951). Çocukluğunun bir kısmı, babasının çeşitli okullarda ders verdiği ABD'de geçti. Madrid'deki *Colegio Estudio*'dan mezun oldu. Marías yazmaya erken yaşlarında başladı. *Mientras ellas duermen*'deki hikâyelerden biri olan "La vida y la muerte de Marcelino Iturriaga"yı yazdığında 14; ilk romanı *Los dominios del lobo*'yu (Kurt Mıntıkası, YKY, 2022) yazmaya başladığında ise 17 yaşındaydı. Madrid Complutense Üniversitesi'ne girince, İngilizceden İspanyolcaya çeviri yapmaya başladı. Updike, Hardy, Conrad, Nabokov, Faulkner, Kipling, James, Stevenson, Browne ve Shakespeare İspanyolcaya çevirdiği yazarlar arasındadır. 1979 yılında Sterne'ün eseri *Tristram Shandy*'den yaptığı çevirisiyle *Premio de traducción Fray Luis de León*'a layık görüldü. 1983-1985 yılları arasında Oxford Üniversitesi'nde İspanyol Edebiyatı ile Çeviri Kuramları dersleri verdi. Marías 1986'da *El hombre sentimental* (Duygusal Adam, YKY, 2020), 1988'de de konusu Oxford Üniversitesi'nde geçen *Todas las almas* (Tüm Ruhlar, YKY, 2020), 1992'de *Corazón tan blanco* (Beyaz Kalp, YKY, 2016) adlı romanlarını ve yine 1992'de denemelerden oluşan *Vidas escritas*'ı (Yazınsal Yaşamlar, Can Yay., 2008) yayımladı. 1994'te çıkan romanı *Mañana en la batalla piensa en mí* (Yarın Savaşta Beni Düşün, YKY, 2016), Venezuela *Premio Rómulo Gallegos*'a layık görüldü. 1998'de *Negra espalda del tiempo*'yu (Zamanın Karanlık Yüzü, YKY, 2021) yayımladı. Marías'ın 1986'dan itibaren yazdığı romanların kahramanlarının hepsi çevirmendir. Bunda bizzat çevirmen olarak yaşadıklarından esinlenmiştir. Marías 2002'de üçlemesinin ilk kitabı olan *Tu rostro mañana 1. Fiebre y lanza*'yı (Yarınki Yüzün, Cilt 1: Ateş ve Mızrak, Metis Yay., 2011), 2004'te ikinci cildi *Tu rostro mañana 2. Baile y sueño*'yu (Yarınki Yüzün, Cilt 2: Dans ve Rüya, Metis Yay., 2011), 2007'de son cildi *Tu rostro mañana 3. Veneno y sombra y adiós*'u (Yarınki Yüzün, Cilt 3: Zehir, Gölge, Veda, Metis Yay., 2012) yayımladı. Toplu öyküleri *Mala índole. Cuentos aceptados y aceptables* 2012'de (Kötü Niyet Öyküleri, Can Yay., 2018), öteki romanları *Los enamoramientos* 2011'de (Karasevdalılar, YKY, 2015), *Así empieza lo malo* ise 2014'te (Acı Bir Başlangıç Bu, YKY, 2018) yayımlandı. *Berta Isla* ise 2017'de (YKY, 2019), *Tomás Nevinston* ise 2021'de okurlarıyla buluştu.

Şimdiye kadar roman, öykü, deneme türünde pek çok kitabı yayımlanan Marías'ın eserleri elliye yakın dile çevrilmiştir.

Marías, *Reino de Redonda* adlı küçük çaplı bir yayınevi işletmektedir. Haftalık olarak *El País* gazetesine yazılar yazmaktadır. 2006'da *Real Academia Española* üyeliğine seçildi. 2013'te prestijli bir ödül olan *Prix Formentor*'a layık görüldü.

Selay Sarı 1985'te İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesi'nin ardından Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nü bitirdi. *Milliyet* gazetesi ve *Milliyet Sanat* dergisinde muhabir ve editörlük yaptı. İspanyolca, İngilizce ve Fransızca dillerinden çeviriler yapmaktadır.

Javier Marías'ın
YKY'deki kitapları

Karasevdalılar (2015)
Beyaz Kalp (2016)
Yarın Savaşta Beni Düşün (2016)
Acı Bir Başlangıç Bu (2018)
Berta Isla (2019)
Tüm Ruhlar (2020)
Duygusal Adam (2020)
Zamanın Karanlık Yüzü (2021)
Kurt Mıntıkası (2022)
Vahşiler ve Duygusallar (2022)

JAVIER MARÍAS

Vahşiler ve Duygusallar

Futbol Yazıları

Metinleri seçen ve yayına hazırlayan
Paul Ingendaay

Derleme

Çeviren
Selay Sarı

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

Vahşiler ve Duygusallar - Futbol Yazıları / Javier Marias
Özgün adı: *Salvajes y sentimentales - Letras de Fútbol*
Çeviren: Selay Sarı

Kitap editörü: Ersel Topraktepe
Düzeltili: Korkut Tankuter

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Sayfa tasarımı: Mehmet Ulusel
Grafik uygulama: Arzu Yaraş

Baskı: Sena Ofset Ambalaj, Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Litros Yolu Sk. 2. Matbaacılar Sitesi B Blok
Kat: 6 No: 4NB 7-9-11 Topkapı - Zeytinburnu / İstanbul
Tel: (0212) 613 38 46
Sertifika No: 45030

Çeviriye temel alınan baskı: Debolsillo, 2007, Barselona
1. baskı: İstanbul, Temmuz 2022
ISBN 978-975-08-5406-4

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2019
Sertifika No: 44719

Copyright © Javier Marias, 2000
Bu kitabın telif hakları Casanovas & Lynch Literary Agency ve
Kalem Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Kitapta yer alan görseller yazarın eski futbol kartı koleksiyonundandır.

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
facebook.com/yapikrediyayinlari
twitter.com/YKYHaber
instagram.com/yapikrediyayinlari

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İçindekiler

Yayına Hazırlayanın Notu • 9

Çocukluğa Haftalık Dönüş • 15

Vaha • 19

Tarz ve İsimler • 21

Denizci Yakası • 23

Neden Bizden Nefret Etmiyorlar? • 25

Beyaz Kalpler • 29

Aslanlar Chamberi'de • 31

Hainler • 35

Kutlama • 39

Milli Marşlar • 41

Kazanmak ve Kırmak • 43

Oh, ah, Cantona • 45

Ölümcül Ortam • 49

Vahşi Çeteler • 53

Enstrümantal Kahraman • 55

Jekyll, Hyde ve Frankenstein • 57

Kişilik ve Çıkartmalar • 61

Futbol Yazıları • 63

Haysiyet ve Terbiye • 67

Daha Ne İçin • 71

Gasp Heveslileri • 75

Değiştirilemez • 79

Şahsi ve Yaşayan Hafıza • 83

Onlar Bir Hiçtir • 87

Cumhuriyetçi Real Madrid • 91

Kitaplar da Bir İşe Yarayabilir • 93

Asla Herkesin Değil • 97

Bugün Sadece Bugün Değil •	101
Sûratlı Sonsuzluklar •	103
Sol Ayakla Dört Korner •	107
Sol Ayakla Beş Serbest Vuruş •	111
Sol Ayakla Altı Çalım •	115
Kendi Kalesine Üç Gol (Sol Ayakla) •	119
Transfer veya Dolandırıcılık •	123
En Dramatik Takım •	127
Cesaret Mazide Kalmışsa •	133
Metafizik Bir Sorun •	137
Daha Güçlü ve Duygusal Bir Şey •	141
Ruhun Hatırası •	143
Küstahlık ve Pervasızlık •	145
Daha İyisi Gelmez •	149
Heliodoro Islık Çalıp Puposunu Tüttürüyor •	151

*Dostum,
lanet olası rezil colchonero* Eduardo “Metropolitano” Calvo’ya*

*Ve şair ruhlu, münakaşacı
Barselona taraftarı canım Carme López M’ye*

* *Colchonero* (İsp.: “şilteci”), Atlético Madrid oyuncularını ve taraftarlarına verilen isim.
(ç.n.)

*Metne dair sorularıma nezaket ve özenle yanıt veren
Javier Marías'a çok teşekkür ederim.*

Selay Sarı

Yayına Hazırlayanın Notu

Albert Camus, insan ahlakına dair bildiği önemli ne varsa hepsini futboldan öğrendiğini söylemişti. Fransız yazar, 1930 yılında Cezayir Üniversitesi Racing takımında kalecilik yapmıştı. On yıl sonra temelli Paris'e taşındığında bu kez yeni bir kulüp bulması gerekti; bu defa kaleci değil de taraftar olarak, zira tüberküloz hastalığı spora dair şahsi tüm hevesini kırmıştı. Camus, Racing Paris'i tutuyordu çünkü takımın oyuncularını kendisinin Cezayir'deki eski takımıyla aynı formayı (mavi üzerine beyaz çubuklu) giyiyorlardı. Zamanla iki takımın kendisinin tuhaf kişiliğini de paylaştığının farkına varacaktı; kendisinin dediğine göre, "bilimsel açıdan" kazanmaları gereken maçları kaybediyorlardı.

Camus futbol hakkında konuşmaktan hoşlanırdı. Javier Marías ise dokuz roman, iki öykü kitabı, yedi makale ve deneme derlemesi ve Sterne'in *Tristram Shandy*'sinden Nabokov'un şiirlerine uzanan çok sayıda çeviride imzası bulunan bir yazarından beklenmeyecek şekilde, futbol üzerine yazıyor. Bunu nasıl başarıyor? Bu sorunun cevabı, *Vida del fantasma* (Madrid, 1995) kitabında futbol üzerine ilk metnin kenarına mavi mürekkeple, kendi eliyle yazılmış bir notta bulunabilir: "Son yıllarda arada sırada futbol üzerine yazmamın rica edilmesi kadar beni heyecanlandıran çok az şey olmuştur: Bu benim için bir dinlence."

Burada dinlence kelimesini tembellikle ya da uçarı bir tavırla karıştırmamak gerekir. Tam aksine, Marías her hakiki taraftar gibi futbolu gayet ciddiye alır. "Dinlence" daha çok yazarın kendisi için her şeyin açık seçik olduğu, tutkularından ve anılarından emin olduğu bir yerden, içinden gelerek yazdığı anlamına geliyor olabilir. Çünkü daha küçükken Real Madridliydi ve ellili yılların sonunda Di Stéfano, Puskas ve Gento'nun zaferlerini yaşadı – Marías için La Liga, tüm hayal kırıklıklarına rağmen "çocukluğa haftalık dönüş"tür. O yüzden, burada bir araya getirilmiş kırk iki metin sadece zekice yazılmış makaleler ve kısa denemeler değil, aynı

zamanda itiraf edebiyatına özgü bir tonla anlatılmış heyecanlar, tartışmalar, dersler ve nostaljidir.

Bu kitap İspanya'da ve dünyada futbol, futbolcular ve taraftarlar, teknik direktörler ve başkanlar, hem zaferler hem de mağlubiyetler ve acı olaylar hakkındadır. Marías, bir futbol maçını seyrederken ortaya koyduğumuz isabetli bir içgüdüsel ve hızlı muhakeme yeteneğini vatandaşlar olarak niye gösteremediğimizi merak eder örneğin; aynı hareketin, aynı gözyaşının sahada nasıl asil veya rezil görünebildiğini, bir kale direğinin kırılması yüzünden başlaması bir saatten fazla süre geciken bir Şampiyonlar Ligi finalinde, Chamartín* stadyumundaki seksen bin seyirci sebat edip sakinliklerini korumamış olsalardı neler yaşanacağını merak eder, bir de asla kimsenin kulüp başkanlarının ismini taşıyan bir forma almayacak olmasına rağmen, neden onların kendilerini vazgeçilmez saydığını. Yazar dolaylı ve bariz milliyetçiliği, farklı gol sevinçlerini, milli marşları ve tuttuğu takımın pasif cumhuriyetçi geçmişini tahlil eder. Oyun sahasındaki kazıtılmış kafalara ve top sakallara karşı tavır alır, ancak keçi sakalına karşı değildir. Kısacası Marías, bu sporu kahramanlar, kötüler ve figüranların sonsuz geçit töreni olarak, çoğu dramaturji kuralını paylaştığı sinema kadar ciddiye alınması muhtemel bir gösteri olarak kabul eder.

Bu metinleri bir bütün olarak okurken, Javier Marías'ın onlarda kendi hayatına dair paylaştıklarının, tüm romanlarının toplamında paylaştığından fazla olduğu dikkatimi çekti. Bu yazılarda, kurgu eserlerindeki muğlak anlatıcılarının takıp da ardından dünyayı gözlemledikleri maskeleri terk ediyor, kitaplarındaki en derin sır olan ahlaki müphemliklerden kaçınıyor. Bu durum, futbol üzerine yazılarının daima çocukluğuyla yakından alakalı olması ve bu yakın alakanın onu ya samimi olmaya ya da tamamen sessiz kalmaya mecbur bırakmasıyla açıklanabilir belki. Bu sayede onun küçükken okuduğu eserleri ve edebiyatta attığı ilk adımları öğreniyoruz; o futbol dönemlerinin arka planındaki Marías ailesini, örneğin gazoz kapaklarıyla maç yapmak için

* Chamartín Stadyumu, 1924-46 yılları arasında Real Madrid'in ev sahibi olduğu stadyum. 1947'de yıkılıp yerine bugün Santiago Bernabéu adıyla bilinen stad yapılmıştır. Yeni stad da bulunduğu Chamartín ilçesinin adıyla anılmaktadır. (ç.n.)

direkleri tahtadan, ağı ise tül bent bezinden kaleler inşa eden ağabeylerinden birini, Fernando'yu tanıyoruz; Soria'da geçirdiği üç aylık yaz tatillerinden haberdar oluyoruz ki bu seyahatler, İspanya'nın bu en küçük il merkezine ve o sırada Üçüncü Lig'de yer alan kulübü Numancia'ya duyduğu ebedi sempatinin de kaynağı. (Avusturyalı yazar Peter Handke, *Versuch über die Jukebox* adlı kitabında [Jukebox Üzerine Deneme] Numancia stadına bir kış günü yaptığı ziyareti anlatır.)

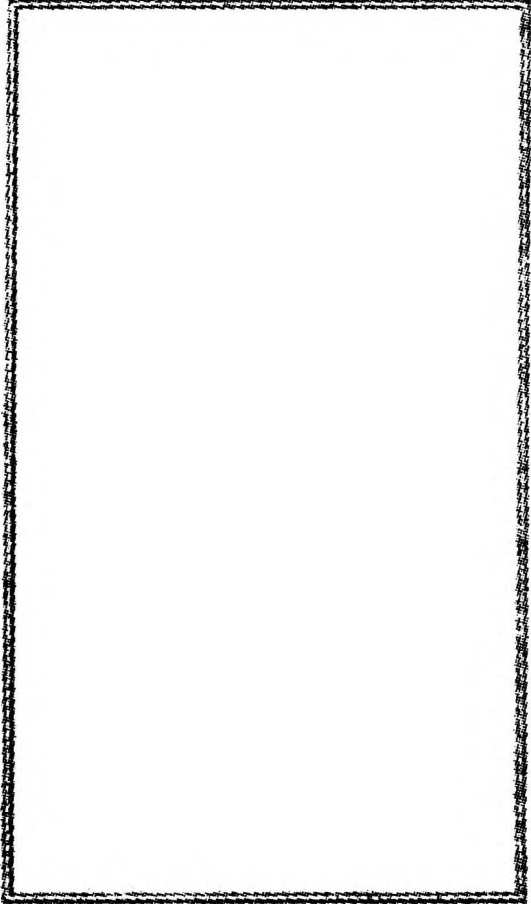
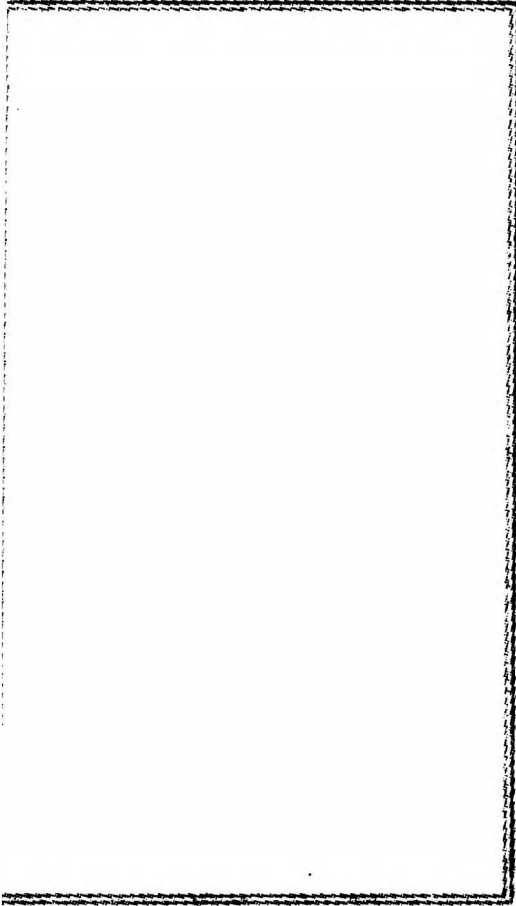
Futbol üzerine düzenli olarak yazanlar, kaleme aldıkları metinlerin gelip geçiciliğini kabul ederler; yeni sezon biten sezonu siler, onu hızla unutulmuşluğa gömer. Ancak bu yazarlar aynı zamanda, kendi köşe yazıları ve makalelerinin okurlarda uyandırdığı hevesi, gazetelerin ne siyaset ne de kültür sanat sayfalarının uyandırma iddiasında bulunamayacağını bilirler. Johan Cruyff'u televizyonda ilk gördüğüm günden çok öncesinde, onun top sürüşünün eşsiz bir zarafeti olduğunu biliyordum, çünkü çocukluğumda Amsterdam'ın Ajax takımının Avrupa Kupası'ndaki üç zaferine dair sayısız haberler okumuştum. O yüzden, futbolu anlatan hikâyeler aynı zamanda hem güncel hem de bunun tam tersidir. Bize gıcık gelen bir teyzenin pazar günleri ziyarete gelmesi gibi maziye gömülmüş, geçmişimize ait birçok şeyin üzerinde, hayatımızın o parıl parıl parlayan anlarını yaşatır.

Bu kitapta yer alan, 1992 ile 2000 yılları arasında yazılmış metinlerin çoğunluğu, ilk olarak *El País* gazetesinde ve aynı gazetesinin pazar eki *El Semanal*'da yayımlandı. Onlarla tutarlı ve bağımsız bir derleme oluşturma fikri Alman yayınevi Klett-Cotta'dan çıktı ve kitap birkaç ay önce *Alle unsere frühen Schlachten* (Stuttgart, 2000) adıyla Almanca basıldı. Yıllardır bir romancı olarak Javier Marías'ı çok takdir eden Alman hemşehrilerimin ve Avusturyalı, İsviçreli meslektaşlarımın, mütevazı futbol makalelerinden oluşan bu kitaba nasıl bir ciddiyetle, nasıl tutkulu bir ilgiyle atıldıklarını görmek ilginç ve heyecan verici oldu. İlk sekiz haftada, en önemli gazeteler ve haftalık dergilerden tutun, uzak beldelerin yerel gazetelerine kadar birçok yerde kırktan fazla değerlendirme ve röportaj yayımlandı. Ve bu okurlar, benim son derece ciddi hemşehrilerim ve meslektaşlarım, görünüşe göre gayet memnun ve coşkuluydular. En mutlu olanlarsa kadınlardı, o zamana kadar

ne kendileri futboldan anlamış ne de, aynı sebepten, kocalarının, erkek kardeşlerinin, babalarının, arkadaşlarının ve sevgililerinin şu oyunda ne halt gördüklerini çözebilmiş kadınlar: Bu da dinin kendisinin değil de misyonerin becerisinin mühim olduğunun işareti olmalı.

Madrid, Nisan 2000
Paul Ingendaay
(*Stefan Schlaefli'nin çevirisiyle*)

Vahşiler ve Duygusallar

Çocukluğa Haftalık Dönüş

Yazar Guillermo Cabrera Infante futboldan nefret eder. Küba'nın bu spor dalına dair pek bir geleneğinin olmayışı bu duruma mazeret gösterilebilirdi, ancak İngiltere'de geçirdiği yirmi beş yılı aşkın süre böyle bir açıklamayı geçersiz kılar. Heysel Trajedisi yaşandığı zamanki öfkesini ve ettiği küfürleri hatırlıyorum. Cambridge'deki sürgünü sırasında kalecilik yapmış ve hayatının sonuna dek televizyonda maç izlemekten keyif almış Nabokov ile yollarını bir defalığına ayırmış, Liverpool taraftarlarını değil, bizzat sporu suçlu buluyordu: “Bu rezil oyun” diyordu, “şiddete teşvik eder zira bizzat şiddet içerir: Ayakla oynanır ki, tekme atmaktan daha vahşi çok az hareket mevcuttur.” Buna karşılık Amerika Birleşik Devletleri'nde futbolun fazla yavaş ve yumuşak görüldüğü, küçükhanımlara uygun bir faaliyet olarak düşünüldüğü için popülerlik kazanamamış olması ilginçtir. Gerçekten de sadece kadın öğrencileri kabul eden Wellesley College'da geçirdiğim birkaç ayda gördüğüm ve beni son derece şaşırtan olay, öğrencilerinin favori sporunun Di Stéfano'nun sanatı olmasıydı. Tabii bu durum ellili yıllarda yolu oraya düşen ve belki de bu geleneği başlatan Nabokov'un tesiriyle gerçekleşmiş olabilir.

Kesin bildiğim şey şu ki, stresli olduğunda insanı daha fazla strese sokan başka bir spor yoktur. Hatta kendi adıma itiraf edeyim ki, bana on yaşında bir vahşiyken verdiğim tepkileri –tıpatıp– aynı şekilde verdiren çok az şeyden biridir futbol, hakikaten çocukluğa haftalık bir dönüştür. Bir ay önce kendi ödümü kopartmayı başardım: Televizyonumda dekode olmadiğı için, La Liga'nın son gününü, savaş sonrası ve hatta onun da ertesi dönemdeki gibi radyodan takip etmek zorunda kaldım. Belki de beni çocukluğun en zaptedilemez yıllarına aşırı bir coşkuyla geri götüren bu olmuştur, ama işin aslı şu ki maçlar bitip de Barçalı yayıncım, her ay iki yüz kere –sürekli gülerek ve hiçbir ciddiyet içirmeden– yaptığımız şakalara tekrar başlamak üzere, arka planda Barselona marşı eşli-

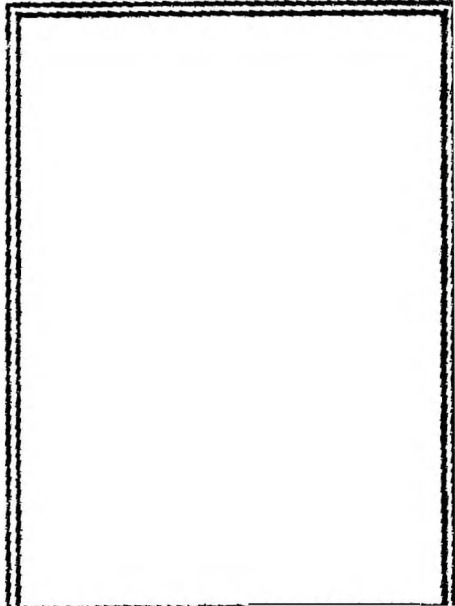
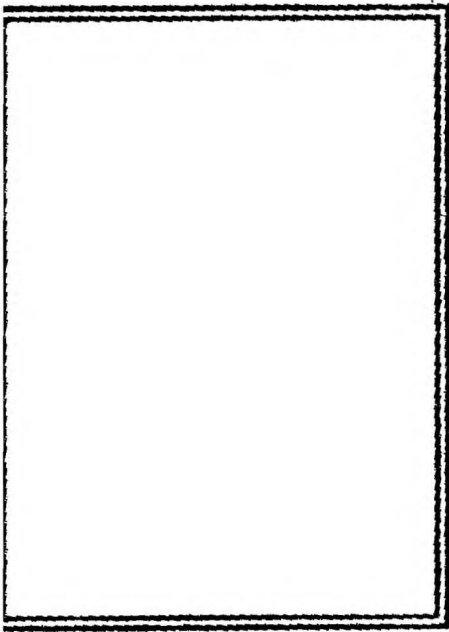
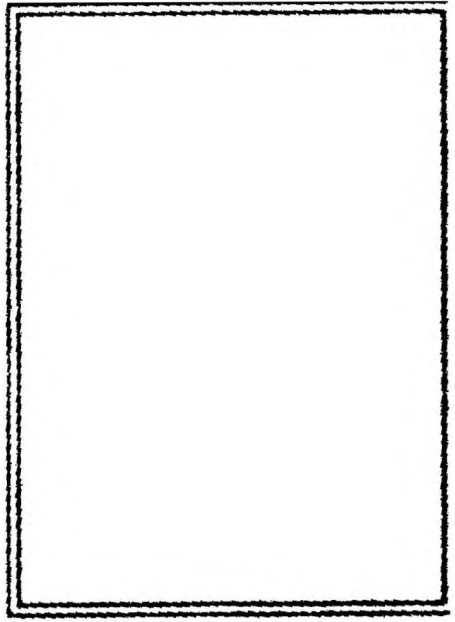
ğinde, beni aradığında, ona gayet ciddi bir şekilde artık kendisine bir daha kitap vermeyeceğimi beyan ettim; sadece bu da değil, aynı zamanda (çok sevdiğim ve yaşamış da olduğum şehir) Barselona'ya tekrar ayak basacağımdan şüphe ettiğimi ve elbette ki Tenerife'ye asla gitmeyeceğimi de belirttim.* Tüm futbolseverler olarak içimizde taşıdığımız o holigan çıkmıştı bir anda ortaya.

Neyse ki birkaç saat içinde –ama daha kısa sürede değil– bu halim geçti, çünkü futbolun bir laneti vardır, yenilgi acısı yaşayan oyuncular, antrenörler ve taraftarların aynı zamanda kurtarıcısı olan bir lanet. Sadece kazanmanın yetmediği bir faaliyettir futbol, her sezonda, her turnuvada, her maçta, *hep* kazanmak gerekir. Bir yazar, bir mimar veya bir müzisyen, muazzam bir romana, hari-kulade bir binaya veya unutulmaz bir albüme imza attıktan sonra birazcık durup dinlenebilirler. Bir süre hiçbir şey yapmayabilir ya da daha alt seviyede bir şey ortaya çıkarabilirler. En iyi tanıdıklarım olan ilk grup içinde, elli sene önce yazdıkları tek bir takdire şayan eser sayesinde ömürlerinin sonuna kadar iyi bir yazar olduklarına hükmedilmiş kişiler vardır. Futbolda ise aksine, durup dinlenmeye yer yoktur, son derece başarılı bir geçmişe sahip olmak veya önceki sene şampiyonluğu kazanmış olmak pek bir para etmez. Asla başarıya ulaşıldığı düşünülmez, bir sonraki maçın da kazanılması gerekir (oyuncuların kendilerinden beklentileri budur), sanki her şey sıfırdan başlar, her maçın başındaki skor gibi. Hayattaki diğer faaliyetlerden farklı olarak sporda (ama her şeyden önce futbolda) hiçbir şey birikmez ve muhafaza edilmez, kupaların sergilendiği salonlara ve her geçen gün daha da kıymete binen istatistiklere rağmen. Dünün en iyisi olmanın bugün bir anlamı yoktur, yarından bahsetmeyelim bile. Geçmişteki sevincin şu anki strese karşı hiçbir faydası yoktur; burada ne anıların mükafatı mevcuttur ne şu ana kadar edinilmiş zaferlerin getirdiği bir tatmin duygusu; seyirciler de iki hafta önce alınmış memnuniyet verici sonuç yüzünden hâlâ müteşekkir değildirler elbette. Aynı sebepten ötürü acı ve öfke de uzun sürmez, zira birdenbire büyük bir neşe ve yüceltmeye yerini bırakabilir bu duygular. Futbol belki de bu yüzden, Cabrera'nın de-

* 7 Haziran 1992'de oynanan, şampiyonu belirleyecek maçta Real Madrid, Tenerife'ye deplasmanda 3-2'lik skorla yenilip şampiyonluğu bir puanla Barselona'ya kaptırmıştı. (ç.n.)

diği gibi, şiddete teşvik ediyordur: Ama tekmelerden değil, stresten ötürü. Buna karşılık, paha biçilmez ve hayatın başka yerlerinde pek fazla karşılaşılmayan bir özelliği olduğunu da kabul etmek gerekir: Futbol unutmaya teşvik eder, bu da asla teşvik etmeyeceği şeyin, kin duygusu olduğu anlamına gelir, sadece yetişkinlik çağında öğrenilen o duygu.

1992

Vaha

Madrid'in esas takımının Real Madrid olduğu ve diğer tüm ekiplerin sahtekâr olduğu gerçeğini teyit eden şey, bazı Barselonalıların, Madrid kaybedecekse kendilerinin de kaybetmesini, “Adı Anılmaması Gereken O Takım” kazanacaksa kendilerinin de kazanmasına yeğ tutmasıdır. Sanırım bu yüzden yıllarca kaybettiler, zira asıl hedefleri buydu ve en büyük hobileri olan Şikâyet'i tatbik etmelerine olanak tanıyordu. Hem onlar hem de diğer takım taraftarları, Madrid'den nefret etmenin Franco'dan ve tüm hükümetlerden (eh, Katalan hükümeti hariç) nefret etmeye eşdeğer olduğunu düşünerek kendilerini haklı çıkarmaya çalışırlar. Fakat nasıl ki şehir görüldüğünden çok daha nüfuz edilemezdir, nasıl ki (Kanarya Adalı Galdós'un başını çektiği) dışarıdan bakanlar onu hep turistik ve rüküş bir şekilde yorumlamıştır, işte aynı şekilde her Madridli, geçmişte olduğu gibi bugün de Chamartín ekibinin kulüplerimiz içinde sağa en uzak olanı olduğunu bilir. Madrid monarşi yanlısı olmuştur, ama daha çok diplomat Areilza gibi bir taraftarlıktır bu, bir nebze medeni, bir nebze kibar. Bugün takımı Sovyet KGB'sinde yer almakla suçlanmış bir adam yönetiyor (*Cambio 16*'nın* onun için attığı manşeti hatırlıyorum: “Moskova'nın Adamı” diyordu, muhtemelen Ramón Mendoza** onu çerçeveletip asmıştır) – başka hiçbir kulüp başkanı, sırf macera için bile olsa böyle bir şeyin havasını atamaz. Eylemci oyuncularımız da eksik olmadı, fazla uzağa gitmeden Miguel Ángel ve Del Bosque ikilisini sayabiliriz. Bu sezon da Valdano bize çok makbule geçen açık bir solculuk bahsetti. Sahada ve başka yerlerde Franco döneminin bayraklarını açan aşırı sağcılar varsa da korkarım bu Madrid'in suçu değildir, tıpkı Francisco Umbral'in eserlerine hayran olmasında Quevedo'nun

* “*Cambio 16* (İsp.: “Değişim 16”), 1971 yılında kurulan ve İspanya'nın Franco rejiminden demokrasiye geçişinde rol oynayan aylık dergi. (ç.n.)

** Ramón Mendoza (1927-2001), Real Madrid'in 1985-1995 yılları arasında başkanı. (ç.n.)

bir suçlu olmadığı gibi: Kimse, başkalarında uyandırdığı talihsiz sevgilerden sorumlu değildir.

Tüm bunlar, babası savaştan zarar görmüş (hatta hapse girmiş), kendisi de o dönemde yabancı liseler dışında karma eğitim sunan tek kuruma, liberal bir okula giden, Chamberí doğumlu altı yaşında bir çocuğun 1957 yılında, kötü ve yanlış ününe rağmen Madrid taraftarı olmasını açıklayabilir. Münferit bir vaka değilim: Savaşın kaybedenlerinin ve siyasilerin çocuklarının gittiği bu okulda (García Lorca'nın yeğenleri ile Ortega'nın ve devletin peşinde olduğu başka meçhul kişilerin torunları buradaydı), çocukların çoğunluğu o zamandan Real Madrid'i tutmaktaydı, buna karşılık okuldaki tek rahip olan Drakula tipli Din öğretmeni, eğer Atleti kaybetmişse pazartesi günleri hiç sektirmeden tüm sınıfa ceza verirdi.

Bu tutkunun en büyük sorumlusu Di Stéfano'ydu şüphesiz. Ama daha fazlası da vardı: Madrid ne üçkâğıtçı ne de korkaktı, dramatik olma konusunda ise becerikliydi. Bunlar sanki ehemmiyetsiz gibi görünse de çocukluğumun şehrinde diğer her şey üçkâğıtçıydı, korku salmaya çalışıyordu ve dramatik olmaktan ziyade aşağılıktı. Madrid takımı, cumartesi sineması gibi bir vahaydı. O yüzden, ona kayıtsız şartsız bağlananlar olarak, onun mağlubiyetlerine dayanabiliriz, ama diğer takımlara benzeyen, veya makineleşmiş ya da içinde korkular barındıran bir takıma katlanamayız, çünkü hayatımızın bu noktasında artık ihanetlere tahammül edilemez. Kendi hayatımızın ve Real Madrid'in daha da uzun hayatının.

1994

Tarz ve İsimler

Futbol o kadar çok açıdan sinemayla benzerlik taşır ki, belki de bu yüzden dünyası beyaz perdeye nadiren aktarılmıştır: Gereksiz bir tekrar olur böyle bir aktarma. Futbol, bir takım oyunu olarak, oyuncularına karşı fevkalade cömerttir, zira onların formalarına rağmen teker teker hatırlanmalarına imkân tanır, sinema oyuncularının, başrol olsun yan rol olsun, yüzleri, endamları, yürüyüşleri ve isimlerinin anımsandığı gibi, aynı netlikte. İyi bir sinemasever John Carradine'ı ve Dan Duryea'yı, Jack Elam'ı ve Strother Martin'i, aynı Gary Cooper ya da Henry Fonda'yı izlediği netlikte izler; iyi bir futbolsever de her ne kadar retinasında özel ayrılmış bir yerde usta işi bazı gollerle dâhilerin simalarını saklıyor olsa da, belki birkaç kere sahaya ayak bastığını görmüş olduğu, pek tanınmayan bir defans oyuncusu veya cefakâr bir orta sahanın adını duyduğu gibi anında oynadığı takımları, kariyerini ve tipini gözünde canlandırabilir. İsim, imgeyi şimşek gibi çaktırır, bazen de imge ismi – o isimlerin bazıları tesadüfen o kadar hoştur ki, herhangi bir romancı onları karakterlerine vermek için para ödeyebilirdi: Griffa, Gensana, Marcaida, Kopa, Lesmes, Xirau, Molowny, Bettega, Glaría, Vierchowod, Rial ya da Strachan. Kendi efsanesinin gereğini yerine getirmek için, dört ya da daha fazla heceli bir soyadına sahip olmakla edebi açıdan yükümlü oyuncular vardır, o soyadlarını unutulmaya karşı mücadele eden eski sinema yıldızlarının yaptığı gibi özellikle seçmişlerdir adeta: Olivia de Havilland, Yvonne de Carlo ve Montgomery Clift isimlerinin tınısı, Beckenbauer, Maradona, Butragueño, Batistuta, Achúcarro, Antognoni, Zubizarreta veya Di Stéfano'dakinden daha kuvvetli değildir. Şahane Arjantinli Babington'ın bir hece eksiği vardır, ama o eksiği isminin ilk hece-sindeki vurgu kapatır.

Ancak olay sadece isim değildir, aynı zamanda bir tarz meselesidir: Takımlardaki adamlar birkaç senede bir değişirler, aktörlerin yaşlanınca değiştiği gibi. Ve yine de her kulüpte bir yönetmenin,

farklı kadroları hep tanınır kılan görünmez eli var gibidir, Ford'un, Lubitsch'in ve Hitchcock'un filmlerinin kendilerine has olmalarına benzer şekilde. O yönetmenler nasıl farklı ama kendilerine yakın oyuncularla çalışıyorlarsa (örneğin bir Billy Wilder filminde John Wayne asla olamaz), belli bir takım için dünyaya gelmiş veya başka bir takımda asla oynamayacak futbolcular da olacaktır. O yüzden tarzı Sergio Leone'nin tarzını önceden haber veren ve anımsatan (bolca çatışma, ama sonunda her şey görkemli bir şekilde yerle bir olur) bir takım olan Atlético de Madrid, haydut-futbolcu alanında uzmanlaşmıştır: Futre'nin o takımda olması farzdı, Keegan'la da sözleşme imzalayabilirlerdi; rahmetli Juanito'nun Atleti saflarından çıkmış olması tuhaf değildir, asil Gárate ise kaideyi bozmayan istisnadır. Antonioni ve Bergman'a has hayat galesinden etkilenmiş, son zamanlarda ise Rambo'nun ölümcül coşkusu benimsemiş Barcelona, tereddütlü ve sürekli krizde kadrolara sahip olmuştur, intihar eden Kocsis, Marcial, Rexach ve Martí Filosía gibi. Real Madrid ise filmleri insanın yüreğini ağzına getiren ama genelde iyi biten Hitchcock'u anımsatır: Avrupa maçlarında Madrid genelde üç gol yemeyi ister, rövanş maçında bundan daha fazlasını atabilmek için; La Liga'da da bir zamanlar Athletic de Bilbao'nun tabelada öne geçerek sebebiyet verdiği endişeli uğultu çok çekici geliyordu. Ayrıca unutulmasın ki, yine Hitchcock gibi Madrid de hep sarışın başrolleri tercih etmiştir: Di Stéfano, Kopa, Netzer, Velázquez, Pardeza, Prosinecki ve özellikle de Butragueño, herhangi bir futbol sahasında görülebilecek en büyük Grace Kelly benzerleridir – ama bu kez makasla tehdit edilen bir Grace Kelly.

1992

Denizci Yakası

Madridliler olarak kaybetmeyi bilmediğimiz söylenir, gayet de doğrudur bu, kaybetmeye alışık değiliz. İnsan pek çok sebepten ötürü bir takımın taraftarı olabilir (ben Real Madridliyim çünkü Madridliyim ve Atletili olmayacaktım herhalde, ne büyük hakaret; ayrıca Di Stéfano'dan, bir de küçükken bana Gento'nun kız arkadaşım diye yalan söyleyip, Gento'yu aileden biri gibi görmeme yol açan bir bakıcıdan ötürü), ama bir kez tercih yapıldıktan sonra izini bırakır ve kimse de onu değiştiremez, insan futbolu belirli bir ruh haliyle izlemeye alışır; Madridlilerin ruh hali de bir güven duygusuyla lüks ve bolluk beklentisiydi: Sadece maç kazanılmayacak, üzerine bir de süs niyetine fazladan goller atılacaktı. Dünyada taraftarlarının oyuncularından şüphe etmediği nadir takımlardan biriydi.

Fakat son yıllarda, çocuklarının okuldaki ilk gösterisini izlemeye giden bir annenin huzursuzluğuyla izliyorum maçları: Yanlış yapacaklarından, ayaklarının takılacağından, repliklerini unutacaklarından veya küçük çoban kıyafetleriyle çok çirkin görüneceklerinden çekinerek. Bu sezon Madridli futbolcuların formasına, onları küçük denizcilere benzeten mavi bir yaka takıldı: yine de Barselona'nın getirdiği yeniliğe tercih edilir – Liechtenstein bayrağı veya artık hangi İsviçre kantonu ya da belki de Basel'den gelen, kökeni yabancı ve önemsiz, kendisi ise geleneksel bordo mavi renkleri lekeleyen kırık beyaz şeritler. Ancak Barselonalı futbolcular kusursuz değilseler de kendilerinden emin görünüyorlar, diğer taraftan insan bir buçuk saati oyuncumuz Buyo'nun aklını kaybedeceğinden ve Nando'nun rakip oyuncuları ezip geçeceğinden korkarak geçiriyor; Prosinecki'nin kaleye şut çekmektense sürekli çalımlarla kaleye gideceğinden ve Rocha'nın kendi kalesine şut çekeceğinden endişe ederek; Butragueño'nun takımında hiçbir beceri görmediği için moralinin bozulacağından ve Martín Vázquez'in İtalya'yı hatırlayıp hüznüleneceğinden çekinerek (rakip defansların onun moralini bozmak için Toskana İtalyancasıyla konuşma

hilesine nasıl hâlâ başvurmadıklarını anlamış değilim). Bu endişeli anne rolü son derece bunaltıcı bir hale geldi – Mendoza ve Núñez beylerin, belli bir yaşa gelmiş insanlardan kişiliklerini değiştirmelerini istemelerinin insanlık dışı olduğunun bilincine varmaları gerekir. Önemli unvanların kazanıldığı anlara uyum sağlayabilmek için ayna önünde zar zor farklı tebessümler deneyen *culéler** gördüm. Son birkaç senedir ise kendimi tanıyamıyorum, Sanchis faul yaptı diye derin bir oh çekmeler, penaltıları veya çocukken bana özür dilettileri, balına atılan golleri deliler gibi alkışlamalar. Tüm bunlar çok garip, bir faydası oluyor mu onu da bilmiyorum: *colchoner* García Hortelano bana nadir yaşanan zaferin çok daha tatlı olduğunu söylerdi. Buna inanmıyorum, iyi ki de hâlâ kaybetmeyi bilmiyoruz. Ama Zamorano'nun cumartesi attığı türden goller görmenin ve Chamartín'de Barça'ya karşı kazanmanın mucize gibi gelmeye başlaması, insanı her şeyini kaybetmiş bir asilzade gibi hissettiriyor. Umalım ki işler burada kalsın, çünkü bildiğimiz gibi bir sonraki basamak asilzadeleri genelde giyotine götürür. Bu sene hâlâ bir yakamız var, her ne kadar denizci mavisini olsa da.

1993

* *Culé* (Kat.: “*culer*”, popo anlamındaki “*cul*” kelimesinden), Barselona oyuncularını ve taraftarlarına verilen isim. Bu lakabın, taraftarların, takımın ilk stadyumu olan Camp del Carrer Indústria'daki korkuluklarda oturma şekillerine istinaden kendilerine verildiği söylenir. (ç.n.) Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Neden Bizden Nefret Etmiyorlar?

Nefret edenlerin birincil ihtiyacı, nefret ettikleri tarafından aynı derecede nefret edildiklerine inanmaktır: Benzer bir şiddet ve saplantıyla, ağızları aynı şekilde köpürerek. Fakat bu durum nadiren gerçekleşir, aynı iki insanın birbirini, her ikisini de tam anlamıyla tatmin edecek şekilde neredeyse asla sevemediği gibi. Bu yüzden, Barselonalılar da *culé*ler de asırlardır (ilk grup) veya on yıllardır (ikinci grup), Madridliler ve *merengueler** (veya son zamanlardaki isimleriyle Vikingler) tarafından eşit şartlarda nefret edilmek için ellerinden geleni artlarına koymamışlardır. Ancak daha kat etmeleri gereken çok yol var. Genel olarak fazlasıyla sevildiklerinden değil tabii, onu kabul etmek lazım, fakat Borges'in meşhur esprisi bana daima aşırı kötücül gelmiştir. “Zavallı Katalanlar” demişti o kendine has aksanıyla, “İspanya’da kimse onları sevmiyor, Fransa’da ise sahtekâr gözüyle bakılıyor onlara.”

Barselonalıların da *culé*lerin de genelde dikkate almadığı konu, Madridliler ve *merengueler*in nefretinin çok bölünmüş ve dağınık olduğu ve neredeyse hep bir tepki olarak ortaya çıktığıdır. Bir yandan, hem başkente sövüp sayıp onu zayıflatmaya uğraşan hem de ürettiklerinin –siyasetçileri, mamülleri, sanat eserleri, boğa güreşçileri, aktörleri veya futbol takımları olsun– burada kabul görmesini ve hatta mümkünse alkışlanmasını iple çeken on beş özerk bölgenin (evet, bugünlerde saçma bir şekilde böyle anılıyorlar) seküler garzinden kaçıp kurtulmak bizi gayet meşgul etmektedir. Öte yandan, gayet iyi bilindiği gibi, Madridlilerin yarısı öfke ve korkularını Madridlilerin diğer yarısına yöneltir (futbol üzerinden gidersek, sadık bir Viking daima Barça’nın kazanmasını Atleti’ninkine yeğlerken, hakiki bir *colchonero* da aynı şekilde Barça’nın galibiyetini Madrid’inkine tercih eder): Dayanışmadan uzak, kendine düşman

* *Merengue* (mereng), Real Madrid oyuncu ve taraftarlarına verilen isim. Takım formasının beyaz renginin, yumurta akı ve şekerle yapılan mereng tatlısını çağrıştırması nedeniyle kullanılmaya başlandığı söylenir (<https://www.football-encyclopedia.com/merengue/>).

bir şehirdir bu, burada günü bir münakaşaya katılmadan geçirmek pek zordur; taksiciler, sadece alışlageldik siyasi fikirleri ve genel terbiyesizlikleri yüzünden değil, aynı zamanda hiç şüphesiz müşteriyi kışkırtmak için görünür bir yere taktıkları, yanlış takıma ait flamalarıyla, olay çıkarmaya özellikle yatkındırlar. Taksicilerin olmadığı yere de tüm ülkenin en kalabalık ve en örgütlü haydut çetesini teşkil eden şoförler yetişir.

O yüzden, Cruyff'un da oynadığı ünlü 0-5'lik Chamartín maçının yirminci yıl dönümü olan bu sezonda Barselonalı kitlelerin ortaya koydukları şovun benzerinin Madrid'de yapılması hayal bile edilemez. Hatıra rozetleri, beş golü yansıtan beş parmaklı Katalan bayrakları, Katalan şapkaları, yerel marş *Els segadors*'un sözlerinde yapılan değişiklikler ("*Amb la sang dels merengons / hi farem tinta vermella*"* gibi bir şey), Katalan televizyonunun sürekli bu şerefli maçın özetlerini ve hatta tamamını yayınlayıp durması, maçın video kasetinin büyük gelir elde etmesi... Bu kahramanlık destanının yazılmasından on yıl sonra, benim Madrid kökenli olduğumu öğrenen çoğu Barselonalı'nın ilk tepkisinin sağ ellerini uzatıp veda eder gibi sallamak olduğunu hâlâ hatırlıyorum. Bunun dostane bir jest değil de, o muazzam 0-5'i fiili ve net bir anımsatma hareketi olduğunu fark etmem biraz zaman almıştı. (Bu sene Barcelona'ya gidersem bu hareketi bana yine yapacaklarını sanıyorum, belki bu sefer hezimetini kendi sahalarında yaşattıklarının işareti olarak sol ellerini kullanırlar.) İşin doğrusu şu ki arada hâlâ fark var: Eğer biz Madridlilerin hâlâ sakladığımız bir video varsa, o da Beşinci Avrupa Kupası finalinde Eintracht Frankfurt ile oynadığımız 7-3'lük maçınki olabilir. Hâlâ tüm kıta çapında düşmanlarımız mevcut.

Hatırlanacağı üzere, hakem Guruceta bir keresinde Barcelona'nın aleyhine, Madrid'in lehine yanlış bir penaltı çalmış, o günden sonra da adı Camp Nou'da genelgeçer bir hakarete dönüşmüştü. Mağrur bir adam olan bu mevzubahis Guruceta, yanılmıyorsa bir daha bordo mavili takımın hiçbir maçını yönetmeden, keder içinde girdi mezarına. İki sezon önce, Tenerife'ye sepetlenmiş bazı eski Madridli oyuncular sayesinde Madrid'in lütfedip Barça'ya bıraktığı o ilk La

* *Els segadors* (Kat.: "Orakçılar"), Katalonya özerk bölgesinin resmi marşı. Değiştirilen sözler: "Merenguelerin kanından kızıl boya yapacağız." (ç.n.)

Liga şampiyonluğunda, o son maçın hakemi, ikinci yarı başlamışken ve tabela 1-2'yi gösterirken, Milla'nın kesinlikle geçerli bir golünü iptal etti ki, o gol sayılısaydı 1-3'lük skordan muhtemelen geri dönüş olmayacaktı (Madrid, izah edilemez bir Barselonahılık nöbetine tutulup 3-2'lik skorla kendini bitirdi). Bu olayın yaşandığı anda bile pek bahis konusu olmaması bir tarafa, biz Madridliler o hakemin adını dahi hatırlamıyoruz artık. Ayrıca Madrid eski Barçalı futbolcuları hiç dışlanmış olarak görmemiştir: Yakın zamanda Schuster ve Milla'yı takıma almanın yanı sıra, geçmişte de takıma çok faydalı olmuş iki sağ açık Tejada ve Goywaerts ile, forvet Evaristo'yla sözleşme yapmakta hiç tereddüt etmemiştir, doğrudan Barça'nın renklerini savunmaya geçen bir Madridli futbolcu hatırlamakta ise zorlanıyorum (Fransız Lucien Muller'i işaret ediyorlar bana, üzücü bir vaka). Bugün Guardiola ve Laudrup'un takımında olmasını çok isterdim. Ümidimi kaybetmiyorum.

Şimdi son sezonların o pek yüceltilen Barcelona'sı, bir La Liga'yı kazanmış, sonraki iki şampiyonluğu da biraz sıkıntıyla almış, buraların Sporting de Gijón'una benzer bir İtalyan takımına karşı uzatmalarda Avrupa Kupası'nın galibi olmuş o kulüp, bir krize girmişe benziyor ve benim de kaçınmak istemediğim, eğlenceli bir hainlikle, gözü dönmüş *culé Vázquez Montalbán*'ın karşılığıymışım gibi, benden bu Madridli-Madridci makaleyi yazmam isteniyor. 0-1'lik Lleida maçından, bir diğer 0-1'lik Betis maçından veya 2-3'lük Athletic de Bilbao maçından sonra değil de, Zaragoza'ya kaybedilen 6-3'ten sonra istendi bu makale benden, yıllar sonra Madrid'de duyulan ilk futbol şakalarına vesile olan o maçtan sonra (artık Barcelona'yı aramak için alan kodu 93 değil de 63 olmuş, vesaire). Sanırım sadece felaketin tekrar etmesi değil burada konu, aynı zamanda bir tenis maçının sonucunu gösteren skor tabelasının görsel gücünü taşıması. Ben açıkçası sevineyim mi bilemiyorum. Barcelona geleneksel olarak müthiş ve melankolik bir takımdır, hassas ve depresyona eğilimli futbolcuları olmuştur: Mükemmel Marcial'i ve ruhu pek kırılgan Martí Filosía'yı hatırlayın, çocukluğumun çıkartmalarında yer alan, intihar eden Kocsis'i, çapkın ve hüzünlü Ramallets'i ve kramponlarında zarif bir güvensizlik, huzursuzluk ve sanatkârlık taşıyan diğer birçok büyük futbolcuyu. Son zamanlarda o dengesiz ve rahatsız Barcelona ortadan kaybolmuştu, zaferlere

alışmak da bordo mavi renklere pek yakışmıyor. O yüzden, kriz devam ettiği takdirde, o ıstıraplı ruh hallerine, kurumsallaşmış mağduriyete, Casaus'un samimi gözyaşlarına, Núñez'in sahte hıçkırıklarına ve dengesizlik, bozguna uğramışlık rollerini oynamayı herkesten iyi bilen bir taraftar kitlesinin Hamletçiliğine bir nebze geri dönüşü kutlamadan edemem. Yine de Barça'nın, *merengue* nefreti peşindeki yılmaz ilerleyişini kesintiye uğratmasına üzülürüm. Gördüğümüz gibi, başkalarının nefreti pek kolay elde edilmiyor: Futbolda bunun için yıllar boyunca kazanılmış haklı haksız birçok zafere, kibirli ve kaliteleri tartışılmaz birçok oyuncuya, rakiplerin birçok hakaretine ve hüsrana gerek duyulur. En büyük nefret, en mükemmele duyulandır, Salieri'nin Mozart'a duyduğu nefret gibi, ancak o zaman büyük bir nefret olma özelliği kazanır. Şunu itiraf etmek gerekir ki teknik direktör Floro'nun Madrid'i –aman Tanrım, ne kadar da zavallı ve ruhsuz bir adam, konuşması da berbat: Yerine Maturana getirilsin bir an önce– o mükemmellikten hızlı adımlarla uzaklaşmakta, belki maruz kaldığı nefreti kendi de azaltmak adına. Taraftarları olarak bu dokunaklı sezonda övünecek bir şey bulamıyoruz. Ama şurası açık ki, Madridliler olarak Barcelona'nın başına gelen felaketlerden gerçek anlamda haz duyabilmemiz için, mevzubahis takımın futboluyla daha uzun yıllar büyülemesi gerekiyor. Şimdilik, Zaragoza'nın Barça'yı 6-3 yenmesi gibi bir olay bizi sadece kendi hüznümüze biraz olsun eşlik edecek birilerini bulmuş gibi hissettiriyor, o hüznü gerçekten tanıyan ve tadını çıkaran birilerini.

1994

Beyaz Kalpler

Beyaz kalbimiz şu son yıllarda pek fena şeyler yaşadı ve buna rağ-men hayatta kalabildi. Kazanmaya alışmış kişiler olarak, kaybet-menin bizi öldürmediğini keşfettik ki bu durum gizemini koruyor. Art arda iki La Liga'yı son maçta rakiplerimize teslim edeceğimizi asla tahmin edemezdik. Hem de Tenerife'de. Araya bir de tekrar bir 5-0 sıkıştıracağımızı da bilemezdik. Hem de sahada Cruyff olmadan (kenardan yönetiyordu bu kez). Yeni Di Stéfano olması planlanan Hırvat oyuncunun özgüvensiz, topu başkasına vermeyen, koridor kuşu gibi koşup duran, yatay ve kırılğan biri çıkacağını da düşünemezdik. En ağır ise şampiyonlukları ve eleme turlarını kaybettikten sonra, mıymıntı bir ifadeyle çıkıp “Bunun bize tesir et-mesine gerek yok” diyen bir teknik direktörü dinlemekti, o esnada kalbimiz giderek daha da kararıyor, bazı yerleri ölüyordu: Adamın sadece gösteri anlayışı yok değıl, futbol için çok daha önemli başka bir şeyi de eksik: Dram duyusu. Her futbolcu ve antrenörün ilk dersi bu olmalı: “Bu oyunda dram yoksa hiçbir şey yoktur.” Eğer bir maçı kazanmak veya kaybetmek, konusuyla hikâyesiyle, mutlu veya felaketle biten sonuyla, geçmişe, şimdiye ve geleceğe, itibara ve terbiyeye ve tabii ki insanın sonraki gün kalktığındaki suratına tesir edecek mühim bir mesele olarak yaşanmayacaksa, o zaman bu işleri bırakalım ve televizyonda başkalarının takımlarını tarafsız ve duygusuz bir şekilde izleyelim (bu derece yavan bir programı izlemeyi de anında bırakırdık ya). Futbol günümüzün sirki olduğı gibi tiyatrosudur da. Heyecanlı, korkutucu ve sarsıcı olmalı, ya perişan etmeli ya da coşturmalı. Son zamanlarda Madridliler ola-rak bunların hiçbirini yaşayamadık, perişan bile olamadık çünkü olayın sorumlularına göre hiçbir şeyin “bize tesir etmesine gerek yoktu” – yazık günahıtır.

şimdi buna bir de ufak bir aşağılanma da eklendi: Sona erecek şampiyonaya dair teknik adamlar arasında yapılan oylamaların hiçbirinde Madrid en iyiler arasında yer almıyor. Barselona, her

şeye rağmen ikincilikte kalmasını sağlayacak, sonucu belirleyici maçlara henüz çıkmamış olduğu halde övgüleri topluyor, belki de hak ederek. Alfonso sakatlanmamış olsaydı... Fark etmez, mazeret aramayalım: Bizden Zamorano ve Dubovsky bugün Romario ve Laudrup –bize gelecek– ile, hatta Latorre ve Mijatović ile yarışabilirler mi ki acaba? Kaprisli Hierro, bilge Guardiola veya hevesli Guerrero ile kapışabilir mi? Ya harika bir tarafı olmayan Morales, muazzam Sergi ile? Ya antrenörlere ne demeli, Floro’nun sinsi yavanlığı, Deportivo’nun başındaki Arsenio’nun samimi coşkunuyla nasıl kıyaslanabilir ki? Futbol bir gösteridir, izlenen her şey gibi. Ama risklerin ve diğer saydığım birçok şeyin ötesinde, bu gösteri saflık talep eder, veya ona benzer bir şey – her şeyin, hem felaketin hem de kahramanlığın mümkün olduğuna inanılmasını, işlerin tersine dönmesini, sonsuz şaşırtmacayı ister, yaşanan felaketin gerçekten felaket, kahramanlığın da gerçekten kahramanlık olduğuna, her maçta dünyanın sonunun geldiğine inanılmasını buyurur, her ne kadar yedi gün içinde bir başkasının olacağını bilsek de. Madrid bir süredir bu saflığa sahip bir takım değil, o yüzden de öne çıkmayı hak etmiyor.

Ama bir nebze de olsa küstahlığımızı koruyor olmasaydık, kalplerimiz bu kadar beyaz olmazdı (“Madrid, ellerini ceplerine koymayı herkesten daha iyi bilmektir” derdi *colchonero* Garcia Hortelano, sanırım iyi Madrid’in has çocuğu Ramón Gómez de la Serna’nın sözünden hareketle). Ve yani neticede oyları bu kadar mühim olan bu teknik adamlar da kim ki? Sezon sonunda dört veya beşi dışında hepsi başarısız olan bir gruptan bahsediyoruz, La Liga şampiyonu, Kupa şampiyonu, beklenmedik biçimde UEFA’ya gitme hakkı kazanan biri ve her şey aleyhlerine olmasına rağmen kendilerini kurtaran ikili dışında. O yüzden haydi bakalım, bize hiçbir şey olmadığımızı söyleyen bu kaybedenler çetesi de kimmiş? (Bu yazıyı bitirdiğim anda, yapmayı çok iyi bildiğim üzere ellerimi ceplerime sokacağımı söylememe gerek yok herhalde.)

Aslanlar Chamberi’de

(Ön not: Bu yazı muhtemelen vatanperverlik karşıtı. Yine de yazıyorum.)

Dürüst olalım. Bu sene İspanya milli takımının Dünya Kupası’na gidebileceğini düşünüyor musunuz? Yani kuşkusuz, futbolu ne izleyen ne de bilen ama son derece vahşi bir sesle, ülkenin isminin “*Espada*” ile “*Guadaña*”^{*} arası öfkeli bir kekeleme olarak duyulmasına yol açacak şekilde, “İspanya” diye bağırmayı seven takipçileri olacaktır. Bu topluluk daima korku salmıştır ve salacaktır. Ama gerçek futbolseverler olarak işi biraz zor görüyoruz. Bazılarının imkânsız istediklerini duydum bile: Takım kazansın, Clemente kaybetsin. Şampiyonanın başlangıcına kadar, bu kişileri kendi kendileriyle mutabakata varmak gibi zor bir görev bekliyor; bence bunu başaramayacaklar, maçın her on beş dakikasında taraf değiştirip duracaklar. Clemente’ye hakkını teslim etmek lazım: Eğer futbol milli takımının siyasi işlevi birkaç haftalığına ülkeyi biraz olsun birleştirmek ise (iki sene önceki olimpiyat finalinde Camp Nou’nun tamamının bağırıp çağırırken yaşadığı şiddetli bocalamayı hatırlayın: Bazı seyirciler o şizofreni patlaması yüzünden hâlâ tedavi görüyor olmalı), milli takım teknik direktörünün az zamanda böyle hatırı sayılır bir çözülme ve dağılma işine imza atması takdire şayandır. Takım Basklar ve bordo mavililerle dolu, ama bu yine de Baskonya ve Bordomavistan sakinlerinin kendilerini binlerce kilometre ötedeki bir kırmızı formayla özdeşleşmiş hissetmelerine yol açmayacak. Galiçya’da kadroya pek sempatik bakılmıyor çünkü Deportivo’dan sadece bir oyuncu var, kısa süre önce bulunduğum Zaragoza’da insanlar bana güvenmiş bir şekilde, Kral Kupası galibi ve bu sezon lig üçüncüsü olmuş bir takımdan niye tek bir oyuncunun kadroda olmadığını soruyorlardı. Madrid’e

* İsp.: “*Espada*”, kılıç; “*Guadaña*”, ırmak (ç.n.) <https://rantey.org>

geline, ne demeli: Teknik direktör, Akbaba Beşlisi'ni* aşağılayan, yeminli bir Real Madrid düşmanı ve her ne kadar Atléticolular onu biraz olsun kendilerinden gibi görseler de (ortak geçmişleri ve ortak kişilik özellikleri olan kabalık yüzünden), seçilen ekipte bir tek Caminero'nun yer alacak olmasının onlara yeterli geleceğini sanmıyorum, üstelik Barça'nın onu alma ihtimali de varken. Bu olayın bir dayanağı olmadığını söylemeyin bana.

İşin futbol kısmından bahsetmesek daha iyi. Çoğu İspanyol oyuncu nihayet teknik açıdan mükemmel bir seviyeye ulaşmışken (daha önce bu yönleriyle pek ön plana çıkmamışlardı), zoraki bir şekilde Guardiola ve Guerrero milli takıma çağrılıyor ve etrafları da münakaşacı, kaba ve eli ayağına dolaşan, güçlü ama kafası çalışmayan, enerjik ama yaratıcılığı olmayan takım arkadaşlarıyla sarılıyor – hava toplarına yarım yamalak çıkan bir hücum gücü ki, yarı havada savaş kazanılmayacağı bir yana, savaşamaz bile. Clemente bir hazırlık maçında “Kuzeyden gelen çığa karşı koymakla” böbürleniyordu... Maç Finlandiya'ya karşıydı! (Hodri meydan, bir kişi de çıkıp geçmişten geleceğe, Litmanen dışında bir tek Fin futbolcunun ismini bana söylesin. Yani, Graham Turner ve Julio Maldonado dışında herkese hodri meydan.)

İşin estetik kısmına gelince, ki kadınların ve eşcinsel beyle- rin desteği için gayet önemlidir ve İtalya takımı bu konudan hep istifade etmiştir, yine elimizde istisnai olarak ergenlerin idolleri Guerrero ve Guardiola kalıyor: Tabii dikkat edelim, kalanların genel ortalamasını Camarasa'nın saç kesimi aşağı çekiyor (bu arada Bordomavistan'da nefret ediliyor bu kesimden). Son olarak da takım forması, on yıllarca derdini çektiğimiz formaların en rüküşü, onca rekabete rağmen.

İnsan aşırı milliyetçi değilse ne yapmalı? Böyle bir milli takımla nasıl devam edebilir? Eskiden İspanya elendiğinde (ve hatta öncesinde) İtalya'yı çok tutardım, ama orası da Berlusconiistan olduğundan beri bunu pek mümkün göremiyorum. İyi oynayan Fransa ve en azından sporu icat etmiş İngiltere turnuvada yoklar, sevimli ve

* Akbaba Beşlisi (İsp.: *La Quinta del Buitre*), Emilio “Akbaba” Butragueño liderliğinde Miguel Pardeza, Manolo Sanchís, Michel González ve Rafael Martín Vázquez'den oluşan, 80'lerin sonu ve 90'ların başında Real Madrid'e beş La Liga şampiyonluğu ve iki UEFA Kupası getiren ekip. (Çin.)
 Kültür Arşivi - <https://rantey.org>

ayyaş İskoçya da aynı şekilde. Çifte Gil beyin* bir elemanı tarafından çalıştırılan Kolombiya’nın bu yüzden artık benim için pek bir çekiciliği kalmadı. Kendimi Brezilya veya Arjantin’i destekleyemeyecek kadar Avrupalı hissediyorum, Normandiya Çıkartması’nın ellinci yıl dönümünde de Almanya’yı tutamam. İsviçre o kadar nötr ki onu tutmak mümkün değil. Sonra Romanya, Bulgaristan, Norveç ve Belçika var. Kimseyi gücendirmek istemem ama onlar için çıldırmak biraz zor geliyor. Rusya’ya gelince, Yeltsin’in takımı olması yeterince kötüydü, el değmemiş upuzun sakalıyla Soljenitsin’in de takımı olması çok daha feci. Elde sadece Kamerun, insanda sempati uyandıracak pek çok şartı yerine getiren “boyun eğmez aslanlar” kalıyor: İyi oynuyorlar, neşeliler, fakirler ve bir geleneğe sahipler. Hakikaten düzeltmek istiyorum: Clemente’nin hakkını misli misli teslim etmek lazım: Her şeyin ötesinde, onun kadar yabancı düşmanı birinin şu olayda neyi becerdiğine bakın (ki ben münferit bir vaka olmadığından eminim): Bir Chamberi sakini –bocalamanın kalbi burada atar– maçları yeşil tişört ve kırmızı pantolonla, omuzlarına leopar kürkü atmış, yüzüne de siyah boya sürmüş halde izleyecek. Şovumu yapacağım.

1994

* Gregorio Jesús Gil y Gil (1933-2004), 1987-2003 arasında 16 yıl Atlético de Madrid’in başkanlığını yapmış siyasetçi ve iş adamı. Marías, kendisinin iki soyadının da Gil olmasına gönderme yapıyor (v.n.) <https://rantey.org>

Hainler

Bunu neden yaptılar? Bu gazete benden Dünya Kupası'nın estetik ve stile dair yanları üzerine yazmamı istiyor, futbolcularımız ise daha ilk maçta çene sakalıyla sahalara çıkıyorlar. Benim böyle üstüme gelmeye devam ederlerse, sadece Kamerun'u tutmakla kalmayıp İspanya'ya da karşı duracağım ve tam teşekküllü bir vatansevmez olacağım. Şans getirsin diye girilen saç sakal iddiaları ise konumuz, başka herhangi bir şeyi seçebilirlerdi: Baggio'nun, İsviçreli Sutter'in ya da Amerikalı kaleci Meola'nın gibi bir bıyık, saç yeleşi, at kuyruğu olabilirdi (Meola bir Tarantino filminden ya da Madonna klibinden fırlamış adeta). Neeskens tarzı favoriler bile daha şık durur.

Olay sadece benim yıllar önce varmış olduğum ve tecrübele-rimin sürekli tasdik ettiği rastlantısal bir fikir değil: erkeğin çene sakallısına da sandalet giyenine de güvenilmez (sakallarını düzelten erkeklere de güven olmaz, Fernando Savater hariç); bu ikisini aynı anda gözler önüne serenleri ise hiç üzerine düşünmeden kışkırtmak gerekir: “Uzak dur benden, sinsi rahip bozuntusu seni!” gibi bir şey bağırarak münasiptir. Ancak dediğim gibi, olay sadece bu değil – çene sakalı net bir şekilde hainlere ve kötülere aittir. Akla silahşorlar gelmesin: Onlarındaki dudaklarıyla çeneleri arasında bir şeritti, çene sakalı olan Richelieu idi; gerçek keçi sakalıyla da karıştırmamak lazım, at üzerindeki General Custer'a benzeyen Amerikalı defans oyuncusu Lallas'ın gibi çılgın ve sevimlidir keçi sakalı. Çene sakalından daha da kötüsü beş karış uzamış sakaldır, umarım bununla futbolcularımızın aklına bir fikir düşürmemişimdir. Salinas, Caminero, Beguiristain, Goikoetxea, Abelardo, Guardiola, Lopetegui ve kim bilir daha kaç kişinin sergilediği bu kasıntı ve sinsi sakal, İspanya'yı kuşkusuz şampiyonanın en nefret edilen takımına dönüştürdü, muhtemelen herkesin kaybedip elendiğini görmeyi arzuladığı takıma. Futbolcular bugün artık ekranın malı olduklarının farkında değilmiş gibi görünüyorlar; ekranların si-

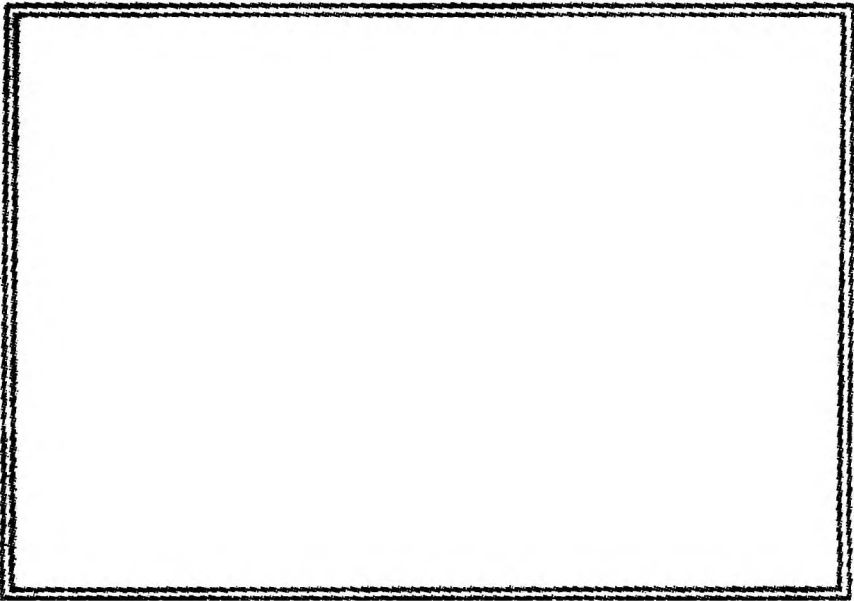
nema tarafından, onun kurallarıyla yönetildiğini, dış görünüşün sinemada gerçek hayata nazaran çok daha önemli olduğunu, zira o görünüşteki her detayın seyirciye karakterler hakkında bilgi verdiğini, çene sakalı olan birinin de o dünyada kötü karakter veya olsa olsa psikiyatr olabileceğini bilmiyorlar sanki.

Kumarmazlar, hainler, kardinaller, en kana susamış korsanlar, yapmacık tavırlı diplomatlar, kendini beğenmiş sanatçılar ve en sapkın halindeki Vincent Price taşırlar bu aksesuarı. Başka alanlarda işler daha iyiye gitmez: Resim alanında II. Felipe'nin meşum çağdaşlarında ve El Greco'nun berbat tablolarında karşımıza çıkarlar, o yüzden imgenin Karanlıkçı olması hayırlı bir şeydir. Son yıllarda, çene sakalı bırakanlar arasında en seveceni Peter, Paul & Mary adlı şu şarkıcılarıdır, özellikle de Mary. Sakalın şans getirmesine gelince, şahsen ben Kore maçından sonra koşarak tıraş olmaya giderdim.

Bu görüntülerden dehşete kapılmış olarak, Clemente'nin zarif Pat Riley'den veya en azından Valdano ve Capello'dan bir şeyler öğrenmiş olduğu ümidiyle saha kenarına baktım. Stilinin baştan aşağı değişmiş olduğunu kabul etmek lazım, ama korkarım iyi yonde değişmiş değil: Milli takım teknik direktörü ABD'de tüm moda suçlarının kabul gördüğüne inanmış olmalı (ki çoğu görüyor ama hepsi değil): Daha önce sadece en gülünç sahnelerinde Bob Hope ve Jerry Lewis'in üzerinde gördüğüm o akıl almaz uzunluktaki pantolonları (ne şort ne bermuda ne de şalvar) tam olarak neden seçtiğini hâlâ merak etmekteyim.

Clemente ekranlara çıkacağını farkına varmış olmalı. Ne yazık ki film türünü yanlış seçmiş, çünkü kendisinde mizahtan eser yok.

1994

Kutlama

Bir oyuncunun (ve dolayısıyla takımının) karakter ve şahsiyetine dair en çok bilgiyi ortaya koyan şeylerden biri, gollere sevinme şeklidir. Tabii Dünya Kupalarında neredeyse her şeyin şamataya davet çıkarıyor olduğu doğrudur, golü atanın sürekli böyle mi olduğu –bir soytarı veya bir fanatik– yoksa ortaya çıkan fırsatın mı teatral becerilerini serbest bıraktığı konusunda şüphe duyma hakkımız vardır. Ayrıca Brezilya, Almanya veya İtalya'nın attığı gollerin sevinciyle Nijerya veya Kore'ninkiler aynı şekilde değerlendirilmemelidir, son iki ülke için katılabilmek zaten bir mucizedir. (Eski bakan Oliart veya zorba belediye meclisi üyesi Matanzo pi-yango kazandılar diye sokaklarda hoplayıp zıplasalar pek münasip görülmez; diğer her fani ise aynı durumda mazur görülür.)

Gol attığı zamanlarda en zarif ve itidalli olmayı başaran futbolcu, ilginçtir ki bir *colchonero*, gol sevinci yaşamayan Gárate'ydi: El hareketi çekmediği, yumruğunu havaya kaldırmadığı ya da meczup gibi saha boyunca koşturmadığı yetmezmiş gibi, kollarını havaya bile kaldırmıyordu ki, hayatında bir kez olsun futbol oynamış olan herkesin bildiği gibi, topun ağlarla buluşması anının, kendisini mümkün kılan kişiden beklediği minimum hareket budur. Gárate sevinciyle rakibini küçük düşürmüyor, daha çok verdiği rahatsızlıktan ve kaybettirdiği galibiyet priminden ötürü özür diliyor gibi bir hali vardı.

Şimdinin oyuncularları arasında, mutluluğunu en rahatsız etmeden yaşayan Butragueño olabilir: Sadece çocuksu bir takla atıp sonra da daha kilolu takım arkadaşları tarafından yere yapıştırılmakla yetiniyor. Ama histerikliğiyle unutulmaz olan gol sevinçleri de vardır: Michel dört yıl önce Kore'ye attığı golden sonra, hepimizin dudaklarını okuyup anladığımız (maçlarda ne zaman mikrofon ve çevirmenler olacak acaba?) şekilde, “Hak ettim bunu!” diye bağır-mıştı, hak edenin hiç şüphesiz sadece o olduğunu dikkate alırsak oldukça orijinal bir kutlamaydı: Muazzam bir goldü.

Veya örneğin 82'de Madrid'deki final maçında, vahşi gibi koşup yumruğunu sallayan Tardelli'nin görüntüsü, o Dünya Kupası'nın en sembolik görüntüsüydü. Şimdiki kupada sevinçler henüz abartılı hale gelmedi: Tel örgülere tırmanıp onları maymunmuşçasına sallamak, Romario'nun bazen yapası gelen o kollarını uçak kanadı gibi iki yana açıp koşma ya da Deportivolu Claudio'nun yaptığı utanç verici matador hareketleri gibi nahoş şeyler olmadı. Ama daha ilk safhadayız, goller henüz o kadar hayati değil. Her halukârda şimdiden gayet saçma iki görüntü ortaya çıktı: Nijeryalı Yekini, gol atmış olduğu ağlardan kollarını çıkarıp ilahiler söyledi, parmaklıklar ardından özgürlük hasreti çeken bir mahkûm gibi (yeterince dikkatli olmazsak Benetton bize bununla bir reklam çekebilir).

İkincisiyse Maradona'nın Yunanistan'a attığı golden sonraki sevinciydi: Saha kenarına doğru aklını kaçırmış gibi koştu, daha doğrusu –içinden gelen yön duyusuyla– yanık teni ve sol kulağındaki küpesiyle gemiyi ele geçirmeye hazırlanan bir korsan gibi gelişini izleyen bir kameraya doğru gitti. Ardından gülümseyerek koşan Chamot, Simeone ve Redondo geliyordu, takım arkadaşları gülümsüyorlardı. Maradona ise gülmüyordu, dişlerinin arasında bir kılıç tutuyor gibiydi, neredeyse kameraya öfkeyle kafa atacaktı. Bir zamanlar dünyanın en iyi oyuncusu olmuş ve şampiyon takımlarda her renkten gol atmış bir kişi neden böyle davranıyordu ki? Bu kuşkusuz onun tutuklandıktan, hapse atıldıktan, adı karalandıktan, sorgulandıktan, sömürüldükten ve şişmanladıktan sonraki vedasıydı. Bu artık bıkmış ve buralardan gidecek olan bir adamın gol sevinciydi. Belki de olay bundan ibarettir: Başını alıp gidenler daha yeni gelenlere, tam da kendilerini yerlerinden edenlere benzerler.

1994

Milli Marşlar

Açıkçası milli marşlar, nasıl yorumlandıklarına bağlı olarak çok büyük ölçüde değişebiliyor, bugün ise televizyon ve radyoda zar zor duyulabiliyor: En vatansever spikerler, “topu iyi kontrol ediyoruz” veya –tabii ki– “kazandık” diyenler, hem kendilerinin ve başkalarının marşları sırasında hem de saygı duruşları sırasında durmaksızın konuşuyorlar. Zavallı Kolombiyalı defans oyuncusu Escobar’ın katledilmesi bile onların saygısını hak etmiyor, onların bitmeyen ağız ishali her şeyin üzerinde. En güzel milli marş hâlâ Almanya’nın, tevekkeli değil, Haydn’ın bestesi neticede. Birçok başka şey gibi müziği de Avusturya’dan çalmışlar. Juan Benet’in anlattığına göre, yaklaşık elli yıl önce Almanya teslim olduğunda, Hamburg Radyosu haberi kısa, sade bir şekilde verip devamında da marş melodisinin orijinalini, “Kaiserquartett” adlı yaylı çalgılar kuartetinin *Poco Adagio, Cantabile* bölümünü çalmaya başlamış. Asıl ezgi, dinlenebilecek en melankolik ve galibiyet hissinden en uzak melodilerden biri olsa da askeri bandolar onu sonsuz bir muzafferlik, böbürlenme ve uğursuzluk fanfarına çevirmiş. Çevirilerde olduğu gibi burada da insan merak ediyor, bir partiyon, yorumcusuna göre nasıl bu kadar değişip yine de aynı kalabilir?

Bu Dünya Kupası’nda diğer iki en güzel milli marş çalınmıyor – 17. yüzyılda muhtemelen John Bull’un bestelediği İngiltere milli marşı ve Fransa’nın, Rouget de Lisle’in eseri olan efsanevi *Marsellaise*’i. Bu üçünün de çoğu marş gibi, futbolcuların sorunsuz söyleyebildikleri geleneksel sözleri bulunmakta. *God Save the King*’in Johann Christian Bach tarafından bestelenmiş, dinlenebilecek en neşeli ezgiler arasında yer alan, piyano ve orkestra için harika çeşitlemeleri mevcut. Klasik ve sivil versiyonlarının varlığı insanı bu marşlarla barıştırıyor, hatta Haydn’ı, Bull’u, Bach’ın bir oğlunu ya da Casablanca filmini anımsama bahanesiyle vicdan azabı çekmeden duygulanmasına imkân tanıyor. Bu İspanyollar olarak yoksun olduğumuz bir avantaj, her ne kadar bizim milli

marşımız, 18. yüzyılda yazılmış *Marcha de Granaderos* yumuşak ve yavaş bir şekilde –yenik bir tarzda, onu böyle sadece bir kez dinledim– çalındığında, neredeyse Haydn’ın kuartetinin kuartet kaldığındaki kadar melankolik ve rahatsızlık vermekten uzak olsa dahi. Yine de bu eserin, en azından onu hemzemin geçit bariyeri gibi, bir elin gevşekçe inip kalktığı törenlerde çok fazla kez dinlemiş olan benim neslime epey tiksindirici gelmemesi oldukça zor.

Futbolcuların ülkeleriyle aralarındaki ilişki, bu müzikleri dinleyiş biçimlerinden belli olur. Meksikalılar gibi naif bir vatanseverlikle (elleri göğüslerinde) ve Almanyanınkiler gibi kötücül bir aşırı milliyetçilikle (“Yani artık bu kadarı da fazla”, diye düşünür gibisiniz) dinleyenler vardır. Bazıları ezgiden hoşlanmaz ama neticede ezgi onlarıdır, Brezilya ve Arjantin’de olduğu gibi; İtalyanlar şenlikli *Fratelli d’Italia* veya *Mameli’nin Marşı* ile ne yapacaklarını tam olarak bilemezler, Berlusconi’nin yakın zamanda marşı daha *confidenziale** veya televizyona uygun bir şarkıyla, örneğin *Volare*’yle değiştirmesi hiç sürpriz olmaz. Marşı heyecanla dinleyenler, bu sıkıntı artık sona ersin diye umarak dinleyenler vardır. Bu sonuncu grup arasında korkarım İspanyollar vardır, zira milli marşlarını söyleyemezler. Nasıl söyleyebilirlerdi ki? Bu müzikle beraber söylendiğini hatırladığım tek söz, Gevşek El*** dönemlerindendi ve dalga geçiyordu, şöyle ki: “Franco, Franco, ne fanatik bir suratınız var, *requeté*’ye**** benziyorsunuz; elinizde ok tutuyor ve sürekli ‘Yaşasın, Yaşasın Kral İsa!’ diye çıgırıyorsunuz.” Bakalım Umbral ya da Gala gibi sapına kadar İspanyol bir yazara söz sipariş edilecek mi? Delikanlıların o dandik şeyi avaz avaz söylediklerini her duyduğumuzda dalga geçerdik en azından.

1994

* İta.: samimi. (ç.n.)

** İspanya milli marşının sözleri yoktur. (ç.n.)

*** Franco’nun söylevlerinde elini sürekli gevşek bir şekilde indirip kaldırmasına istinaden Mariás’ın kendisine taktığı lakap. (ç.n.)

**** Özgürlükçülük, laiklik ve parlamenter rejime karşı 19. yüzyılda ortaya çıkan Karlizm akımının İspanya İç Savaşı esnasındaki milislerine verilen ad. *Requeté*ler, Franco rejimi sonrasında siyasi sahnedeki silinmişleridir. (ç.n.)

Kazanmak ve Kırmak

Hayatın adaletsiz olduğu ve her zaman liyakata bağlı gitmediği bildiğimiz bir şey. Milli takımın kavrayışı daha kuvvetli üyeleri, İtalya ile yaptıkları maçı mağlubiyetle ve birdenbire atıiveren bir golle hatırlanacağını biliyorlar. Bir de oyunla alakası olmayan bir görüntüyle belki. Bazı futbolcuların kalpleri kazanırken diğer bazı futbolcuların aynı kalpleri kırması (bu tabii şu adaletsiz hayatın her alanında olur) ve sevilip nefret edilmenin sahada, milyonlarca seyircinin önünde, belki de tek bir kez yaptıkları bir şeye bağlı olması ilginçtir. Kişi bir anda, oynadığı oyundan ziyade tek bir tepkisinden ötürü sonsuza kadar damgalanabilir, veya en azından karşıt bir hareket onu af ya da mahkûm ettirene kadar. En şaşırtıcı olanı da bizzat aynı hareketin farklı ve hatta zıt şekillerde algılanabilmesidir, bazı futbolcular için olağan da diğerlerine yakışmıyormuş, veya pek ince detayları herkes eskaza görüvermiş gibi. Dört yıl önce İtalya’da oynanan Dünya Kupası’nda, İngiliz Gascoigne yarı finalde sarı kart gördü ki bu da İngiltere maçı kazanırsa onun cezalı olarak finali kaçıracadı anlamına geliyordu. (İngiltere kazanmadı, o kadar da sorun olmadı.) Futbolcudan ziyade holigana benzeyen, disiplinsiz ve belalı bir tip olan koca Gascoigne, takım arkadaşları onun olamayacağı büyük maça gidebilsinler diye hücumaya çıkmaya hazırlanırken o anda gözleri arsız bir doğallıkla yaşlarla doldu. Tüm dünya seyircilerinin kalbini kazandı, o zamandan beri ne yapsa mazur görülüyor. Birkaç gün önce, Tassotti’nin ceza sahasında dirsek atıp burnunu kırıdığı zavallı Luis Enrique’nin de ağladığını gördük. Yine de bu görüntüyle pek sempati toplayacağına inanmıyorum, kendisi haklı olsa da: Belki de biraz fazla cırladı (Madridli futbolcu kendini yere attı, ağlayışı fazla hararetli ve çocukçaydı, kendisine sert giren futbolcuya “Orospuçuğu, orospuçuğu” diye bağırdı). En önemlisi de çok uzun sürdü, mahrem değil de teşhir edilen bir görüntü oldu. Duygular söz konusu olunca süre çok önemlidir, üzerlerinde ısrar edilirse solup giderler.

Uzun seneler önce Real Madrid, La Liga'yı son dakikada Real Sociedad'a kaybetmiş, rahmetli Juanito Gómez de keçileri kaçırmış gibi çimlerde yuvarlanmıştı (okulda böylelerine "hanım evladı" denirdi). Acı çekmekten ziyade ne kadar acı çektiğini görmemizi istiyor gibiydi ki bu görüntünün ona faydası olduğunu sanmıyorum, tıpkı yere düşmüş Alman Matthäus'un yüzüne tekme attığı seferki gibi, onu kim unutabilir ki. Buna mukabil, İtalyan Gentile 1982'de Zico'nun formasını yırtıp paçavra'ya çevirme işinden pek zararlı çıkmadı. Yaptığı hareket daha korkakça ve daha ayan beyan olamazdı, ama Gentile utanmadan yüzüne öyle bir masumiyet ifadesi yerleştirdi ki ettiği görmezden gelindi, iyi bir aktör olmalı sanırım. Bu Dünya Kupası'nda Bebeto, Romario ve Mazinho, kollarında bebek sallama hareketleriyle Brezilya'ya heyecansız gollerinin getirdiğinden çok daha fazla sempati kazandırdılar: Bana John Ford'un o heyecan verici filmi *Çöl Yavrusu*'nda, yeni doğmuş bir bebekle çölü geçen ve bebeğe "Streets of Laredo" şarkısını söyleyen kaçakları, John Wayne ile suç ortaklarını –Pedro Armendáriz ve Harry Carey Jr'ı– hatırlattılar. Futbolun sinemayla bağı güçlüdür ve ekranlarda gösterildiği ölçüde de güçlenir. İsveçli kaleci Ravelli, Romanya'nın iki penaltısını çıkardıktan sonra çok antipatik geldi, nedenini nasıl açıklayacağımı bilmiyorum, belki fiziği arsızlığa pek elverişli olmayan biri için yumruğunu havaya gereğinden fazla kaldırdığındandır. Fransız Cantona bu şampiyonada yer alamadı, çok yazık oldu: Takımı Manchester United'da kötü çocuk surati, dışlanmış havası ve –burası bir muamma– formasının yakasının hep kalkık olması nedeniyle kendisine tapılıyor. Futbol en az hayat kadar anlaşılmazdır: İkisinde de kalpler ya kazanılır ya da kırılır.

1994

Oh, ah, Cantona

Bu satırlar gün ışığına çıktığında, Fransız futbolcu Eric Cantona'nın (sonundaki A harfi vurgulanarak okunmalı) kariyeri muhtemelen sona ermiş olacak. Her halükârda çok yıpranmış olacak, zira kulübü Manchester United onu sezonun kalanında kadro dışı bıraktı. Ülkesinin milli takım teknik direktörü onu reddetti ve spor kurumları tarafından kendisine büyük cezalar verilmesi de muhtemel. Tüm bunların sebebi, rakibe yaptığı sert müdahale sonrası hakem tarafından maçtan atılan Cantona'nın, soyunma odalarına giderken bir Crystal Palace taraftarına attığı akrobatik tekme. Görünüşe göre taraftar ona ağzına geleni söylüyordu, tüm dünyadaki taraftarların âdeti olduğu üzere. Cantona'nın hareketi yöneticiler, antrenörler ve gazeteciler tarafından acilen kınandı, kendisi kaprisli ve uslanmaz olmakla suçlandı, zira bu vaka dâhinin asiliğini, sabırsızlığını ve fevri yaradılışını ilk ortaya koyuşu değil. Kendisi kabarık bir sicile sahip olmanın yanı sıra Baudelaire ve Montesquieu okuyor ki bu da –Valdano, Guardiola, Pardeza, Marcial ve diğer istisnalara rağmen– futbol âleminde pek iyi gözle bakılan bir şey değildir (okumayı kastediyorum). Şiir yazıyor, resim yapıyor. Yarı İspanyol kökenli ve oynadığı çok sayıda ekibin taraftarları ona tapıyorlar, hem kendisine hem de oyun tarzına. Formasının yakasını, trençkot yakasıymışçasına kaldırır hep ve –hem sanatsal hem de cesur oluşuyla– son zamanların en yaratıcı, yırtıcı ve beklenmedik futbol anlayış ve oynayış tarzlarından birine sahiptir. İngiliz çocuklar teneffüslerde onun adına şarkılar söylerler: “Oh, ah, Cantona, ran away with the teacher's bra” (... hocanın sütyeniyle kaçtı ya).

Cantona'nın saldırdığı yirmi yaşındaki Matthew Simmons adlı taraftarın takımının stadyumuna girmesi yasaklanacak, alacağı hafif ceza bu. Genç yaşına rağmen esaslı birine benziyor: Benzincide silahlı soygun suçundan sabıka kaydı var ve ırkçı fikir-

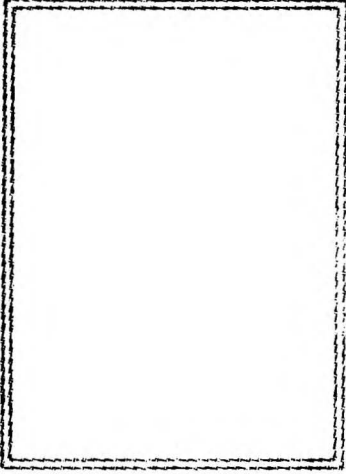
leriyle tanınıyor. Tekmeyi de, belki daha fazlasını da hak etmiş olması muhtemel. Yine de Cantona ona o tekmeyi atmamalıydı, bu yüzden ceza alması normal. Tartışmaya daha açık olan konu ise maruz kaldığı genel ahlakçı kınama. Hakaretler ve kınamalar yağmur gibi üzerine yağıyor, ancak bana göre yaptığı şey, aynı zamanda cesur ve boyun eğmez bir hareket.

Seyirci kitlesinin saygıdeğer olduğu farz edilir, her ne kadar kitle bu özelliğini bırakalı uzun zaman geçmesine rağmen. Bir stadyuma ya da boğa güreşi sahasına ayak basmış olan herkes, aradaki mesafeye ve kendi anonimliklerine sığınarak iki adım ötedeki kişilere fısıldayamayacakları şeyleri futbolculara veya matadorlara bağıra çağıra söylemeye cüret eden, dört yetişkinin saldırdığı bir çocuğu savunmaya bile çıkamayacak o ödle bireyleri mutlaka görmüştür. Bir grup olarak, kendi türlerinin diğer üyeleriyle karışık halde, birbirlerine tezahürat yapıp cesaret vererek hakaret etmeye ve aşağılamaya cüret ederler. Kendilerini cezadan muaf görürler çünkü bu mekânlarda bireyselleşmeleri, oldukları gibi, bireyler olarak görülmeleri neredeyse imkânsızdır. Dünyada fiziksel veya sözlü linçten daha iğrenç çok az şey vardır: bireylerden mürekkep bir grup, sorumluluğu üzerlerinden atmak ve böylece öldürmek, vurmak veya hakaret etmek için birey olmayı bir süre bırakırlar, her şey bittikten sonra da yeniden birey olmaya çalışıp şöyle düşünebilirler: “Ben yapmadım, diğerleri daha çok yaptı.” Bu linççiler gürhunun karşısına çıkmak veya hepsiyle kavga etmek neredeyse imkânsızdır, böyle bir durumda da saldırılan şöyle düşünür: “Her biriyle teke tek karşılaştaydım ya.” Yüce Cantona’nın yaptığı da budur: o güruhtan birini ayırmış, onu parmaktan ziyade ayağıyla işaret etmiş, o rahat meçhullüğünden çıkarmış ve layığını sunmuştur. Simmons gibi yüz holigan o sırada Cantona’nın üzerine çullanıp onu oracıkta öldürebilir ve tekrar cezasız bir çoğunluğa dönüşebilirlerdi. Futbolcu risk aldı ve geri adım atmadı.

Bu olayı sinemada izlemiş olsaydık, kahramanın tepkisine dair bir şüphe duymazdık, elbette onu alkışlardık. Bazen merak ediyorum: Neden bir filmi veya romanı değerlendirirken sahip olduğumuz netliği, itidali, gerçek hayata bakarken gösteremiyor-

ruz? Düşünüyorum da, hayata hep bir kurguymuş gibi bakmaya çalışsak, vatandaş olarak muhakememizden çok daha nadir hataya düşen seyirci ve okur içgüdümüze her şeyden çok itimat etsek bizim için daha iyi olurdu.

1994

Ölümcül Ortam

Bu yazı yayımlandığında futbol ligi şampiyonluğunu kimin kazandığı, benim takımım Real Madrid'in mi (ne yapayım, Chamberilimiz),* yoksa senelerdir bunu hak eden Deportivo de La Coruña'nın mı şampiyon olduğu ortaya çıkmış olacak. Bu satırları yazarken hâlâ zafer şarkıları söylemeye cesaret edemiyorum, hâlâ futbolcu Michael Laudrup'un dört beş sezon boyunca o kadar galibiyet, sevgi, şükran ve tezahürat topladığı Barselona'nın sahasına yeni formasıyla, Madrid formasıyla ilk kez çıktığı o gün maruz kaldığı saldırgan pankartların, ıslıkların ve hakaretlerin tesiri altındayım.

Birkaç ay önce, Manchester United'da oynayan bir başka oyuncu, Fransız Eric Cantona üzerinden Gürup ve onun tehlikelerinden bahsetmiştim. Hatırlarsanız, sahayı terk ederken ona hakaret eden bir taraftarı teke tek almış ve göğsüne bir uçan tekme atmış, bu yüzden de sezonun kalan maçlarını oynamaktan menedilmiş ve başka cezalar da almıştı. Laudrup'un Camp Nou'daki tepkisi bambaşka oldu.

Sarsılmış görünüyordu, maça odaklanmayı başaramadı, çok kötü oynadı ve sonunda ikinci yarıda oyundan alındı. Sonrasında hayal kırıklığını ve üzüntüsünü beyan etti, içtenliğini ortaya koydu ve hatta rövanş lafları etti ki bu kadar barışçıl ve kibar birinin bunları söylemesi son derece tuhaftı – kendisiyle çekişen ve görünüşe göre hayatını cehenneme çevirip artık mutlu olamadığı kulübü bırakmasına sebep olan teknik direktörü Cruyff hakkında bile bir kötü söz söylememişti. Barselona taraftarları onun tarafını tutmuş ve gitmesine üzülmüştü, hatta buna sebep olanları sessizce suçlamıştı da. Şimdiyse, Laudrup yeni takımıyla, en nefret edilen takımla, eski takım arkadaşlarına karşı oynayacaktı ki bu topa her dokunduğunda yükselen ıslıklar ve hatta "Hain Laudrup" pankartını açıklayabilir. Daha az anlaşılır olan pankart "Yehuda Laudrup"

* Kazandı, kazandı.

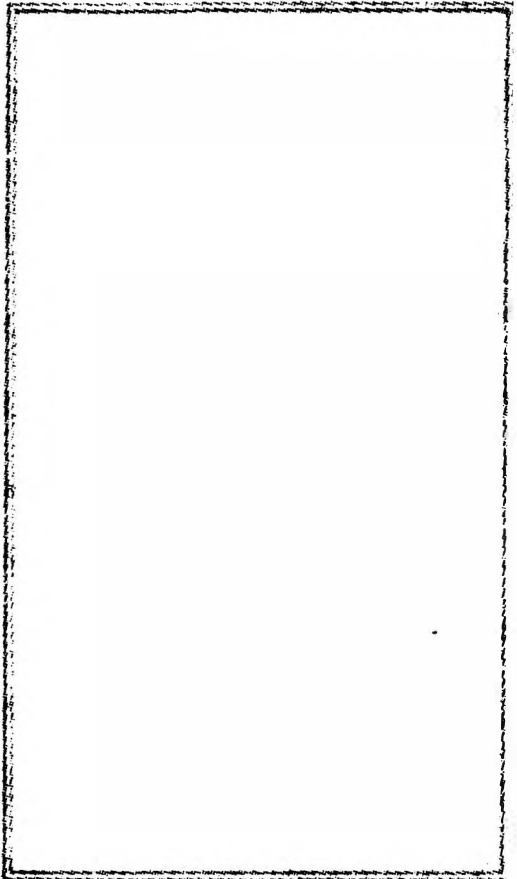
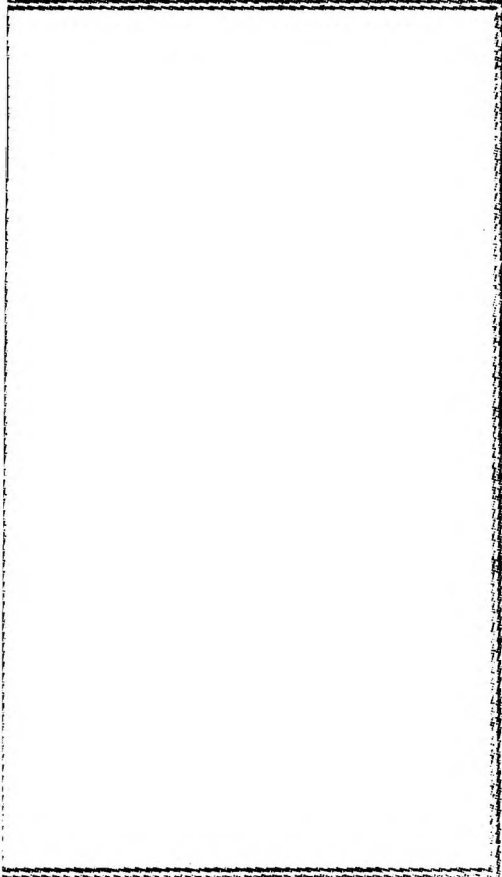
idi, zira Danimarkalı bu büyük futbolcu ne kimseyi para için satmış ne de paranın cazibesine kapılmıştı, aksine çalıştırıcısının kötü muamelesi ve kıskançlığı yüzünden takımından ayrılmıştı. Daha da aşağılayıcı bir pankartta “Pislik Laudrup” yazıyordu, ancak en kötüsünde şu dilek yer alıyordu: “Fernando Martín, Petroviç, Juanito: Sırada sen varsın Laudrup” – yakın zamanda kazada hayatlarını kaybetmiş Real Madridli eski futbolculara gönderme yapılıyordu. Anlaşıldığı kadarıyla bu pankart stadyumda birkaç dakika kaldıktan sonra, belki de Barselona kulübünün kendi isteği üzerine kaldırıldı ki öyleyse bunu tebrik etmek gerekir; iki sezon önce o sırada Valencia’yı çalıştıran Guus Hiddink de aynı tavrı göstermiş, seyirciler arasında dalgalanan Nazi bayrakları kaldırılana kadar maça başlamayı reddetmişti. Her halükârda bu korkunç pankart Laudrup’un onu görüp altüst olmasına yetecek kadar sahada kaldı.

Topluma mal olmuş kişilerin –özellikle de, kitleler önünde performans sergileyen sporcular ve matadorların– nereye kadar bir şeyleri görmezden gelmeye, dokunulmazlığın zırhı ardından kendilerine haykırılan ve atılanları nereye kadar göz ardı etmeye zorunlu olduklarını merak ediyorum. Cantona gibi kötü bir tepki verdiklerinde, onlar suçlu oluyorlar, hakaret ve tükürüklerin işlerinin bir parçası olduğu ve gözüpek bir şekilde olana bitene göğüs germenin, duymazdan, görmezden gelmenin görevleri olduğu varsayılıyor. Bu tuhaf varsayım aslında imkânsızdır, filmlerdeki mahkemelerde hâkimin bir soruyu kabul edilemez ilan etmesi ve jüriden onu dikkate almamasını rica ettiği anlar gibi. Her halükârda söylenmiş ve işitilmiş bir şeyi, sırf hâkim öyle emrediyor diye, dikkate almamak nasıl mümkün olabilir? Bir sporcunun, yüz bin kişinin görmesini ve duymasını istedikleri şeyleri, sırf kendisinin tepki göstermemesi hükmedildiği için görüp duymaması nasıl mümkün olabilir?

Fakat bu ufak hadisenin en acı tarafı, bu bir anlığına ortaya çıkan, sadece Laudrup için değil, her şeyden evvel ölenlerin yakınları için son derece yakışsız pankart olmadı. Önünde sonunda, birkaç kişinin işiydi o pankart. İşin en acı tarafı, herkesin zavallı Laudrup’u yuhalamasıydı. Cruyff ile olan sürtüşme esnasında Laudrup’un tarafını tutan Barselonalı arkadaşlarım var; ona şükran ve saygı duyan, hayranlık besleyen, kendisine karşı hiçbir düşmanlığı olmayan arkadaşlarım da tüm bunlara rağmen onu ıslıkladılar. Onlara bunu

niye yaptıklarını sorduğumda bana şöyle cevap verdiler: “Ortam öyle gerektirdi.” Bu arkadaşlarım mantıklı, medeni insanlar, bir futbol maçının da pek fazla tesiri olduğu söylenemez, ancak onların bu cevabı bana ürkütücü geldi. Bu cevabı başka bir duruma uyarlarsanız, belki de neden bütün bir Almanya’nın Nazizm’e, tüm İtalya’nın faşizme ve İspanya’nın neredeyse tamamının Franco-culuğa destek verdiğini daha iyi anlayabiliriz. Ve belki insanların neden linç edildiğini, eylemlerin bu en fenasının neden yapıldığını da anlayabiliriz. Ne olur bir şeyleri sırf ortam öyle gerektiriyor diye yapmayın, bu sadece şahsi bir rica.

1994

Vahşi Çeteler

Uzun seneler öncesinin efsanevi westerni, Sam Peckinpah'ın *Vahşi Belde*'sinde aktör Robert Ryan, filmin iki saati boyunca parayla tuttuğu adamlarıyla birlikte, eski dostu ve suç ortağı olduğu William Holden, Ernest Borgnine, Warren Oates ve Ben Johnson'ı kovalıyordu. Karakterlere karanlık ve melankolik bir hava veren şey, her şeyden önce tamamen bitmemiş bu eski dostluktu, içlerinde bir yandan düşmana karşı saygı hissi, diğer taraftan da sadece intikam almaktan ziyade karşıdakine üstün gelmeye dair olağanüstü bir arzu uyandırıyordu. Sadece ilkinin istiyor olsalardı, her türlü yöntem işe yarardı: Pusu kurmak, tuzığa düşürmek ve fedailerinin, Ryan'ın sürekli karşı koyduğu alçaklığı. (Chamartín'de seyircilerin devre aralarında "When Willie Comes Marching Home" adlı western marşının müziğiyle şarkı söylemesi bana çok yerinde gelmişti).

Real Madrid ile Barselona arasında elbette hiçbir dostluk yoktur, ancak son zamanlarda, birkaç yıl öncesine kadar akla bile gelmeyecek, kaygı uyandıran bir miktar hısımlık oluşmaya başladı: Tarih boyunca iki kulüp arasında yapılan transfer sayısı bir elin parmaklarını geçmezdi. Futbol hafızam vücut bulmaya başladığından beri, santrfor Evaristo ve iki dış forvet, Tejada ve Goywaerts, Barselona'dan Madrid'e transfer oldular; buna karşılık sadece bir Fransız, orta saha oyuncusu Muller Madrid'den Barselona'ya transfer oldu. Sonra rezil Schuster vakası yaşandı, Kubala zamanında beyaz forma giyseydi ancak bu kadar olurdu. Cumartesi günü de bembeyaz giyinmiş, bir takımdan diğerine arada başka yerde zaman geçirmeden transfer olmuş Milla ve Laudrup sahadaydılar. Bir de Hagi, ama o Brescia'daki araf döneminde *merengue*'sinden arınmıştı (ve bunun bedelini de ödemişti). Tenerife'nin çalıştırıcısı olarak iki La Liga şampiyonluğunu Madrid'den koparıp onları bir de Barselona'ya ikram etmiş ve *culé* tarafının bu sebepten doğan methiye ve şükranlarına nail olmuş, eski Madridli Valdano da oradaydı. Maç bittiğinde goller bakımından da bir hısımlık vuku bulmuştu: Cruyff'un biri yirmi, diğeryse bir yıl önce, futbolcu ve

teknik direktör olarak ulaştığı sırasıyla 0-5 ve 5-0'lık skorlara, bu sefer kendisi ve yakınlarının yediği başka bir 5-0 eklenmişti.

Futbolun, sadece şu an var olduğu ve hafızası olmadığı için hem zalim hem de müşfik olduğu söyleniş: dün alınan galibiyetin bugünkü mağlubiyete hiçbir faydası yoktur ki o mağlubiyeti de yarınki galibiyet aynı şekilde unutturur. Bir cumartesi sahadan başları öne eğik ayrılan futbolcular bir sonraki cumartesi sevinçle birbirlerine sarılacaklardır veya tam tersi yaşanacaktır. Bu gündelik hayatta, yüzeysel olarak doğrudur. Ama futbolun tam tersine maziye ve hatıralara daldığı zamanlar da vardır; böyle zamanlarda yoğunlaşır ve gerginleşir, uyandırdığı hisler ne saf ne de ilkeldir, katışıksız da değildir, sadece bir zafer ya da intikam arzusu olsa basit ve düz olurdu; böyle zamanlarda duyulan arzu, biri kovalayıp diğeri kaçan, ilki kişilik özelliği olarak yakalamaya direnen, ikincisi ise benliğinde intihara bir meyil barındıran, sanki “beni ölü görmeyi bu kadar arzuladığına göre, kendimi başkalarına öldürteceğim” diyen Ryan ve Holden’in olduğu gibi çapraşık, yontulmamış, pürüzlü, kirli ve aynı zamanda hüzünlüdür.

Madrid’in kazandığı beş La Liga şampiyonluğunun ardından Barça’nın hayal kırıklığı öyle bir seviyede idi ki, takımın teslim olduğuna, kendilerini William Holden ve vahşi çetesi gibi yakalanıp katledilmeye bıraktıklarına dair bir izlenime varmıştık Madridliler olarak. Bazı kaba ve küfürbaz Barselonalıları, Madrid’in sorununun Barcelona olduğuna ya da ikinci takımın kesinlikle daha üstün olduğuna kendilerini inandırmayı başardılar; bu cumartesiden sonra, bir hakaretin fazla uzatmadan iade edildiğine inanacak Madridliler de olacaktır. Olay bundan çok daha karmaşık çünkü önceki gün hafıza ve hısımlık işin içine girmişti. Bizim tarafın attığı goller bizde bu kadar büyük bir coşku uyandırmışsa bu geçen sene kendi yediğimiz golleri de hatırlıyor olduğumuz içindi; ve biraz daha yontulmuş *culé*ler o sırada kendimizi nasıl hissetmiş olduğumuzu anlamaya başlıyor, bir tür geriye dönük merhamet duygusunu yaşıyorlardı. Aynı filmin sonunda, saatlerce bir kerpiç duvara yaslanmış oturan, memnun ama düşmanlarının, eski dostlarının cesetlerini görmüş olmaktan ötürü başı öne eğik oturan Robert Ryan’ın sergilediği gibi. Dün olağanüstü bir performans gösteren Laudrup’un, bugün hâlâ o duvara yaslanmış oturuyor olması beni şaşırtmazdı.

Enstrümantal Kahraman

Hayatın en berbat taraflarından biri, herhangi bir şeyin son kez ne zaman yaşanacağını veya bizi heyecanlandıran bir şeyin ne zaman sona ereceğini neredeyse hiç bilememektir. Çıktıkları zamanda onların, Bernhard veya Benet'in son romanları olduğunu; Hitchcock, Ford, Welles veya Buñuel'in veda filmleri olduğunu bilmiyorduk. Aşırı sık olarak sonuncunun sonuncu olacağını bilememiş ve olay nihayete erdiğinde o ana kadar olanın yetmediği, o son demlerin tadını bilinçli olarak çıkaramadığımız hissine kapılmışızdır: Ondan sonra dahasının olmayacağını bilseydik...

Şimdi de anlaşılan o ki bu Emilio Butragueño'nun Real Madrid'deki son sezonuydu ve onu oynarken anca izleyebildik; son attığı gol de (hangisiydi?) yer aldığı son maçın kadrosu da retinamızda pek net değil. Çocukluğumda beni en kahreden şeylerden birinin, Alfredo Di Stéfano'nun benim bilgim haricinde takımdan ayrıldığına farkına varmak olduğunu hatırlıyorum. O zamanın çocukları olarak bazılarımız Español'un (!) ligdeki gidişatını alışılmadık bir tedirginlikle takip ediyorduk, o saflığımızla Di Stéfano orada o kadar iyi oynasın ki Madrid'in onu geri almaktan başka çaresi kalmasın diye umuyorduk. Şimdi de aynısı oluyor: Butragueño'nun gideceği söylenen, adı yarı opera yarı motosikletçi ismi olan saçma bir Japon kulübüne ilgi duymak zor olacak.

Taraftarlar için futbolcuların yaşı yoktur: Çocukluğundan beri futbol izleyenler, oyuncularını artık hep kendinden büyük gibi görürler, çünkü hayranlık duyarlar. Futbolcular sadece "bizim oyuncular"dır ve insan yaş alıp dursa da Gento, Velázquez, Santillana, Valdano ve hatta Raúl'ü farklı algılamaz. Butragueño vakası bu anlamda da müstesnaydı. Ona hem "Akbaba" hem de "El Niño"* deniyordu ("El Niño'nun golü!" diye bağırırdı spikerler). Bunun sadece çocuksu yüzünden veya Chamartín'in çimlerinde

* İsp.: "çocuk" (ç.n.)

büyüdüğünü gördüğümüzden olduğunu sanmıyorum, daha çok oyun tarzındaki o kayıtsız ve masum, imkânsız veya doğaüstü taraftan kaynaklanıyordu bence. *Merengue* taraftar topluluğu onu hep biraz İncil’de, din öğretmenlerinin İsa’ya baktığı gibi, ya da zavallı Leopold Mozart’ın, oğlu Wolfgang Amadeus’a dair hissettiği gibi gördü – ikisi de ömürleri kısa sürmüş *pueri aeterni**lerdi. Akbaba’nın da yaşına bakacak olursak futbol hayatı kısa sürdü ve bugün daha da kısa geliyor, bittiği için artık bir sayısı var: Şu kadar maç, bu kadar gol. Daha fazlasının gelmeyecek olması inanılır gibi değil. Neyse ki video diye bir şey var, El Niño’nun videosu çıkarsa kuşkusuz satın alacağım.

Fakat böyle olmasaydı bile. Futbol hafızası karmaşık ama çok da seçicidir, seçtiğini de sonsuza kadar net bir şekilde izler. İşte o hafıza Butragueño’yu sahada yanında bir savunma oyuncusuyla giderken; topsuz koşuya başlayıp sonrasında topu rakipten alırken; sonra da önünde kendisinin değilmiş de herhangi bir rakip alabilirmiş gibi duran bir topla, ceza sahasının köşesinde dururken izleyecek. Butragueño’nun o sırada başka herkesten daha hızlı düşündüğü söylenirdi, bense böyle olduğunu sanmıyorum: Onun en iyi oyunlarını izlerken edindiğim izlenim onun düşünmediği (sadece beklediği), diğerlerinin ise düşünüyor olduğuydu, o yüzden de onu ne takip edebiliyor, ne durdurabiliyor ne de önüne geçebiliyorlardı. Futbolu düşüncelerden arınmıştı ve bu yüzden de anlam içermiyordu. Şimdiki kahramanımız Laudrup’un oynadığı futbol tasarlanmış, edebi bir futbol, bir mana taşıyor. Oysa Butragueño’nun artık izleyemeyeceğimiz futbolu enstrümantal müzikti, sözleri ve açıklaması yoktu. Tıpkı böyle müziklerde olduğu gibi sadece mırıldanılabilir, dahası yok.

1995

* Lat.: “daima çocuk” (ç.n.)

Jekyll, Hyde ve Frankenstein

Yeni başlayan bu sezon, kuşkusuz en gudubet La Liga olacak. Taraftarların, La Liga'da olmayı hak etmeyenlerin de aralarında olduğu ödemden şişmişe benzeyen yirmi iki takımlı bu sezonda, birçok Albacete-Valladolid ve Salamanca-Celta maçına katlanması gerekecek (bu arada bunu kimseyi incitmek için söylemiyorum). Sonu gelmezliğe teğet geçen bir uzunlukta olacak, bir de eğer şampiyon erken belli olursa seyircileri daha önce görülmemiş şekilde stadlar ve ekran başlarından kaçırarak kadar usandırıcı hale gelebilir; eğer tam tersine, belirsizlik ve stres ligin sonuna kadar sürerse, memleketin yarısı tütünle hiç alakası olmayan kalp krizlerinden ötürü vefat edebilir. Ayrıca yazın kulüp başkanları arasında yaşananlardan, yaptıkları toplantılar ve korkunç açıklamalarından hareketle, bu kişileri artık durduracak veya dünyada var olan çeşitli medeniyet biçimlerinden herhangi birine doğru yönlendirecek kimsenin kalmadığından korkuyorum: Giderek kübikleşen Bay Gil Kare, sonsuz tatilci tavırları* ve katlanılmaz bir cehalet sergileyen düşünme tarzını diğerlerine de bulaştırıyor, o yüzden bu sezonu Devletin dört dilinde birbiri ardından gelen salaklık ve saçmalıkları duyarak geçirebiliriz, zira o dört dilde de aynı zırvalar dile getirilebilir, bu yüzden de iddia edildiği kadar farklı değildirler. Akabinde büyük takımların yabancı oyuncularla dolu olduğunu fark ediyoruz – her birinde dört beş kişi bulunuyor, kana susamış radyo spikerlerinin daima güzelce kışkırttığı, ecnebilerin arasındaki hırçın kavgaları izleyelim diye herhalde (bazı spikerler kanı sadece dökmekle kalırken, diğerleri daha süttten kesilmemiş asalak vampirler gibi emerler onu). Buna ilaveten, İspanya'nın farklı bölgelerinin aralarında –ya su, ya arşivden birkaç kâğıt parçası ya da kafatası alt kategorisinden ötürü– giderek daha fazla itişme ve dargınlık yaşanıyor olduğunu

* Marías, Atlético Madrid'in o dönemki başkanı Jesús Gil'in aynı zamanda Marbella belediye başkanı olmasına gönderme yapıyor. (ç.n.)

göz önüne alırsak farklı takımların taraftarlarının her karşılaşmayı hayali düşmanlarını aşağılamak ve hatta becerebilirlerse rakip taraftarlara bıçak ve sopayla saldırmak için müthiş bir fırsat olarak değerlendireceklerini göreceğimiz kesin.

Sonuncu konu ise sadece ve sadece futbolla alakalı. Her sene şampiyonluk unvanı için beş altı talibin rekabet etmesi dilenir ancak bu dilek asla gerçek olmaz, bu sene de olmayacak. Valencia bir havalarla ortaya çıkacak ve yılbaşı günü o havası sönecek; Zaragoza Avrupa sahalarının daha az ıstıraplı olduğunun farkına varacak ve iç rahatlığıyla kendini onlara adayacak; Tenerife o kadar büyük bir şevk ortaya koyacak ki herhangi bir şeye talip olmak için gereken namussuzluk eksik olacak; Sevilla, sert yaz mevsiminden fazla bitap düşmüş olacak ve her sahada duyacağı muhtemel “İkinci B Ligi’ne!”* çığlıklarından psikolojisi etkilenecek; sezondan sezona hayli değişiklik gösteren Atlético Madrid, bir kez daha her şeye rağmen kendisi, yani gürültülü ve gazap dolu bir kaos olma, üstüne yetmezmiş gibi bir de Marbellalı olma mucizesini gerçekleştirecek. Belki Alfonso’yu kadrosunda bulunduran Betis makul bir süre boyunca üç büyükleri tehdit ediyormuş gibi görünebilir.

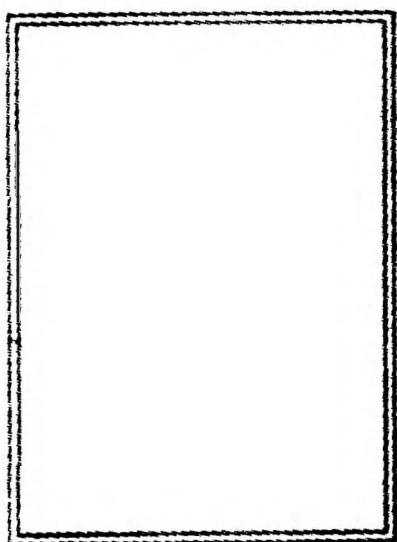
Şimdi de bu canavarlığın nihai kısmı geliyor. Deportivo, deneylerini doğru bir şekilde yürütüp ancak sonunu getirmemesiyle edepli, titiz, zeki, ürkek Doktor Jekyll’a benziyor: Şampiyon olmak için çok az kişinin elinde olan o ilave adımı atmak, doğru anlarda Bay Hyde’a dönüşmek gerekir. Bay Hyde bugüne bugüne Real Madrid’dir, sadece geçtiğimiz ilkbaharda amaçlarına ulaştığı için değil, aynı zamanda –hazır Butragueño da artık yokken– teknik ekip ve oyuncularında yeterli miktarda iyilik ve kötülük barındırdığı için de: Zamorano sonucu belirleyen bir gol attığında formasını yırtabilecek biri, Esnáider de arada sırada o belalı ve hırslı dokunuşunu sahaya taşıyacak, kitlelerin idolü olacaktır. Bırakırlarsa Rincón da olabilir, onun grafitilerini yapan iğrenç ırkçılarla dalga geçmek

* Sevilla, lig beşincisi olduğu 1994-95 sezonundan sonra İspanya Futbol Federasyonu’na ödemediği borçları nedeniyle o sırada yarı profesyonel üçüncü lig konumundaki İkinci B Ligi’ne düşürülmek istenmiş, aynı durumdaki Celta Vigo ile birlikte, müzakereler sonucu tekrar La Liga’ya kabul edilmiş, ligin iki sene için 22 takımla oynanmasına karar verilmişti. (ç.n.)

için* Chamartín'de atılacak yeni sloganı şimdiden duyuyorum (“Freeeddy, Freeeddy!”, Kruger’miş gibi). Barselona’ya gelince, maç başlarken Frankenstein gibidir, yani çok çeşitli kaynaklardan gelen parça ve artıklardan üretilmiş bir takımdır. Ekip Koeman, Romario, Stoiçkov ve Laudrup ile o kadar özdeşleşti ki, dördünün de aynı anda gitmiş olması karşısında insan bir düzenbaz çetesi olduklarını düşünmeden edemiyor. Bir de üstüne mevcut yabancı oyuncularından ikisinin, Prosinecki ve Hagi’nin daha önce *merengue* formasını zaferden ziyade kahırla giymiş olduklarını ve hatta içlerinden birinin –bunu inkâr etmeyin– gencecik, sarışın bir Frankenstein fiziğine sahip olduğunu hesaba katalım. Ve şimdi hatırladım, o karakteri anlatan bir film vardı. Ve Tanrım, ne komikti o film.

1995

* Kolombiyalı siyahi oyuncu Freddy Rincón, 1995'te Real Madrid'e transfer olduktan sonra bazı ırkçı gruplar Santiago Bernabéu stadının dış duvarlarına hakaret ve ölüm tehditleri içeren grafitiler yapmışlardı. (ç.n.)

Kişilik ve Çıkartmalar

Bir takımın başına gelebilecek en kötü şey, kişiliğini kaybetmesidir. “Kazanma veya kaybetme ruhu”ndan bahsetmiyorum, çünkü özünde herkes ilk ruha sahiptir, az gelişmiş olsun ya da çok. Burada konu o ruhun içinden yansıdığı kişilik, galibiyete talip olma tarzı ve havasıdır ki bunlar her vakada farklıdır. Diğer yandan, yaklaşık bir asırdır var olan kulüplerde o karakteri kaybetmek çok zordur. Böyle bir çılgınlığın yaşanması için kişiliğin uzun yıllar boyunca sistemli bir şekilde tahrip edilmesi gerekir, gerçekte bu neredeyse imkânsız bir iştir ve daha savaşçı veya daha “katil”, veya daha sert, veya daha kendini beğenmiş, veya hatta daha yumuşak başlı takımlar isteyen antrenörler ve başkanlar işin zorluğundan sık sık şikâyet ederler. Böylece Barselona’nın kişiliği daima sanatçı ve kırılğan olmuştur, bu sezon görüldüğü üzere, Cruyff gibi sert bir adamın liderliğinde geçirilen yıllar bile onu geleneksel özelliklerinden ayıramamıştır. Valencia hem kendini över hem de çekingendir, yani böbürlenmesi sona erince aşırı içine çekilir (ve o böbürlenmeler hiç tüm bir şampiyona boyunca sürmez). Athletic de Bilbao gözü kara, inatçı ve biraz da kederlidir, sanki geçmişe karşı şahsi La Liga’sını oynuyordur; Real Sociedad asil ve saftır, kendi galibiyetlerine hep şaşırıyor gibidir. Juventus çok zariftir ve kendini aristokrat gibi görür, Bayern Münih kibirli ve alaycıdır, Ajax iyimser ve özgüvenli olduğu için doğaçlama yapar, Liverpool ise hırslı ve acımasızdır.

Real Madrid yiğit, mağrur ve aynı zamanda sanatçı ruhludur (meydan okumalar ve hakaretler hoşuna gider), Floro kadar bürokratik ve yavan biri ebediyete kadar yedek kulübesinde dursaydı belki takımın karakteri değişebilirdi. Neyse ki Valdano ve Cappa takımın hikâyesini mükemmelen anlamamanın yanı sıra onu teşvik de ediyorlar; görevlerinde kalırlarsa biz Madridliler bu tarzı en az bir on yıl için garantiye almış olacağız, daha sonra kim gelirse gelsin. Buna karşılık Atlético Madrid kendi karakterini ve dolayısıyla tüm kötü özelliklerini kaybetti. Anımsadığım kadarıyla, Griffa ve Rivilla’nın, Peiró, Collar ve Mendonça’nın (ne büyük oyuncuydu,

çıkartmalarda rastlanması da çok zordu) zamanında sorumsuz ve yaramaz bir takımdı. İlki dışarıya karşı sorumlulukları olmadığı içindi, ikincisi ise Real Madrid'i Kral Kupası finalinde yenip (1-3, stadyumda izlemiştim, Puskas'ın doğrudan kornerden attığı golle başlamıştı) sonra da ligin dibindeki takımlara yenilmek kadar, Avrupa Kupası'nda kibirli Bayern'e karşı maçı kazanıyorken son dakikada bir defans oyuncusu (Schwarzenbeck) yüzünden berabere kalmak kadar hoşuna giden bir şey olmamasından ötürüydü. Ayrıca Atlético Madrid hep üçkâğıtçı ve bayağı kötü şöhretli bir takım olmuştur, ama kendine has bir yeteneği de vardı ve sahada sekiz kişi kalmasına rağmen Glasgow'da maçı berabere bitirebilmişti; böyle şeyler işte, kavga dövüş ile destan yazmak arasında bir yerdeydi. Ona hâlâ *El Pupas** deniyor ancak bu lakap uzun süredir ona pek uymuyor çünkü çektiği güçlükler rastgele olan veya kötü şanstıan kaynaklanan şeyler değil.

Sanırım sekiz sene olmuş olmalı, takımı asla anlamamış ve onu histerik bir hale getiren, kişiliğini alt üst eden bir başkan geçti başına. Eskiden sorumsuzluk olan yerde şimdi eziyet ve panik hâkim; afacanlık olan yerde artık Valencialı böbürlenmesi var; tersliklerin karşısındaki alaylı tavrın yerine sürekli bir sinir krizi ve fanatik ithamlar gelmiş; kulüpteki herkesin yüzü asık, alınlar kırışmış, dişler sıkılmış ve despota cevap vermemek için diller ısırılmış (bulaşık teline dönmüş). Üçkâğıtçılık yapacak hal bile kalmamış, savunmacılar Tomás ve López'e ve Bay Çifte Gil'in üçkâğıtçılığı teşvik etmesine rağmen: Cumartesi günü maçı Madridli oyuncular on dört pasla ilk golü buldular ve hiçbir Atlético oyuncusu yaşadıkları baş dönmesini zorla dahi durduramadı. Atleti bir gün kendini İkinci Lig'e düşerken bulacak ve biz Madridliler hüzün dahi hissetmeyeceğiz, çünkü tanıdığımız ve bir zamanlar bizi hem kudurtan hem de eğlendiren o takım ortadan kayboldu ve oyuncularının çıkartmalarda çıkmasının günümüz çocukları için pek de önemli olduğunu sanmıyorum, tabii hâlâ çıkartmalar varsa.

1995

* *El Pupas* (İsp.: "bahtsız"), 1974'te Avrupa Kupası'nın Bayern Münih'e kaybedilmesinden sonra takım başkanı Vicente Calderón tarafından Atlético de Madrid'e takılan isim. (ç.n.)

Futbol Yazıları

İki hafta önce *Cuentos de fútbol* [Futbol Hikâyeleri] adında, Real Madrid teknik direktörü (umarım bu satırlar yayımlandığında hâlâ yerini korur) Jorge Valdano'nun seçtiği yazıların yer aldığı olağanüstü bir kitabın lansmanına katıldım. Bu neredeyse dört yüz sayfalık kalın kitapta hayatta olan ve olmayan, yaşlı ve genç ve olgun, İspanyol ve Arjantinli, Uruguaylı ve Perulu, Meksikalı ve Paraguaylı yazarlardan yirmi dört anlatı yer alıyor. Meşhur isimler var kitapta, Delibes, Benedetti, Sampetro, Roa Bastos ve García Hortelano gibi. Benim neslimden ise Bask Atxaga, Endülüslü Navarro, Galiçyalı Casares ve Rivas, Leonlu Llamazares ve Madridli bendeniz sıralanıyoruz. Tek bir kadın var, Katalan Rosa Regàs. Öykücülerin bir kısmı olarak gerçekleştirdiğimiz bu toplantıda, belki de bize futbolda garip bir yan olduğunu yine de gösteren tek bilgi buydu, edebiyatı da futbol kadar sevip sevmediğini bilmediğim bir kitlenin tıka basa doldurduğu o salonda. Belki de seviyorlardır, konuşma esnasında fazlasıyla görüldüğü üzere, iki sıfatın birbiriyle çelişmesine gerek yok neticede. Antolojide yer alanlar arasında sadece bir kadın bulunsa da, konuşmadaki kitle hakkında aynı şeyi söylemek mümkün değil, bana erkekten daha fazla kadın yüzü görmüşüm gibi geldi. Her halükârda, artık iyice antika olmuş ve komik Real Madrid marşının sözlerinde, pazarları Chamartín'e doğru yola çıkan "Madridli tazeler"den bahsedilir.

Bu buluşmanın en iyi yanı, podyum yazarlarla dolu olmasına rağmen hiçbirinin ucuz sosyoloji yapmaya, oyunu psikoanalitik açılardan yorumlamaya ya da futbolcular ile romancılar arasında sığ paralellikler aramaya kalkmamasıydı. Bilgiçlik taslamalar ya da taraftarlığı meşru göstermek için mazeret aramalar da yaşanmadı. Her şey nasıl da değişmiş, diye düşündüm. Daha yirmi yıl önce, kamuoyu önünde futbolu sevdiğini itirafa cüret edecek bir entelektüel bulunamazdı; futbol kötü gözle bakılan, Francocu değilse bile "sağcı" bir şeydi, halkı aldatmak ve onu toplumsal mücadeleden

ayırmak için kullanılan bir tür laik toplum afyonuydu. Bunu iyi örnekleyen bir anekdot hatırlıyorum: Real Sociedad bir maç için Chamartín'e gelmiş ve orada tanınmamak için her biri kendi adına, kendi imkânlarıyla kılık değiştirmiş dört kişi birbirine rastlamış: Zengin iş adamı Querejeta, romancı Juan García Hortelano, bir diğer roman yazarı Juan Benet ve yayıncı Javier Pradera. Birbirlerini tanımışlar ve bir yandan da açıklama yapma gereği duymuşlar: Zengin iş adamı gençliğinde Real Sociedad'da oynamış da, Pradera San Sebastiánlıymış da, Benet stadyumun yanında oturuyormuş ve oradan geçiyormuş da... Bunu anlatan, tutkusunu yadsımayan tek kişi olan Hortelano'ydu.

Ancak toplantının katılımcıları olarak hepimiz zannedilenden çok daha fazla emsal ortaya koyduk. Vladimir Nabokov İngiltere'de sürgünken kalecilik yapmıştı, Albert Camus de doğduğu Cezayir'de file bekçiliği yapmıştı. Benedetti ve Sampedro da çocukken aynı pozisyonda görev almışlardı ve ikisi de karınlarına yedikleri şutlardan ötürü futbolu bıraktıklarını itiraf ettiler, hatta Güney Amerikalı Benedetti bayılmış da. Llamazares kendi takımı Cultural y Deportiva Leonesa'nın* zıt olmakla ünlü iki şeyi isminde barıştıranak çığır açma onuruna sahip olduğunu iddia etti. Ben solak olduğum için sol açık oynamıştım, mevcut yazarlardan bazıları da daha sonra seçtikleri edebi kariyerlerinden bir ihtimal daha parlak olabilecek bir kariyeri, kim bilir belki de bir boyun eğişle, terk etmişlerdi. Bazılarımız Real Madrid'i, diğerlerimiz de Atlético'yu, Celta'yı, Deportivo'yu, Sporting'i ya da Barça'yı tutuyorduk; Benedetti, Nacional de Montevideo'yu tuttuğunu ve yakın zamanda en büyük rakipleri Peñarol'u yendikleri için çok mutlu olduğunu itiraf etti. Ben bir ay önce, Virginia Woolf, Joyce ve Kipling'in kitaplarının nefis ilk baskılarıyla dolu İngilizce bir antik ve nadir kitaplar kataloğunun elime geçtiğini anlattım. O kadar muazzam edebi eserlerin arasında, büyük Ferenc Puskas'ın *Capitán de Hungría* [Macaristan Kaptanı] adlı otobiyografisi de yer alıyordu ve fiyatı da döviz kuruyla yaklaşık on bin pesetaydı. Puskas'ın benim ekibimden olduğu ve çocukluğumda bana çokça heyecan ve mutluluk

* *Cultural y Deportiva Leonesa* (İsp.: "León Kültür Spor"), León şehrinden bir futbol kulübü. (ç.n.)

yaşattığını, bir de –muhtemelen hatırlayacağınız gibi– geçen yaz o çılgın müzayedede Sherlock Holmes’un sigara tabakasını almamış olduğumu hesaba katınca, o arzu nesnesini sipariş etmek için aradım. Sizi temin ederim ki bu katalogları sadece büyük edebiyat tutkunları alıyor. Londralı kitapçı bana ne desin! Panço Puskas’ın* hikâyesi sadece satılmakla kalmamış, aynı zamanda en çok talep gören kitap olmuş. “Eğer elime bir nüsha daha geçerse, korkarım fiyatı ikiye veya üçe katlayacağım” diye belirtti beni üzüntü içinde bırakarak. Şurası bariz ki son zamanlarda arzu nesnelere dair pek şansım yok.

1995

* Ferenc, İspanyolca Francisco isminin Macar versiyonu, Panço (Pancho) da Francisco’nun kısaltmalarından biri. (ç.n.)

**REAL
MADRID**

Haysiyet ve Terbiye

Çocukluğumun birçok senesinde yaz tatilini ailecek Soria'da geçirdik. Annemle babam oraya ilk kez Machado'nun şiirlerinin, bölgenin Romanesk mimarisinin ve o mevsimdeki serin havanın çekiciliğine kapılıp gitmişlerdi. Bunlar üç aylık yaz tatilleriydi ve ağabeylerimle ben yaşamaya başka bir yere gidiyormuş hissiyle –yani tüm eşyalarımızı yanımıza alarak– seyahat ediyorduk, zira çocukken o üç ay o kadar uzun görünürdü. Senenin kalan kısmını geçirdiğimiz Madrid'le kıyaslayınca, Soria ufacık ve derli toplu bir yerdi; içinde yürüyerek aşılamayacak bir mesafe yoktu, böylece insana tamamına hâkim olduğu hissini veriyordu. Şehirde doğan Douro Nehri'nde yüzmeye ve kürek çekmeye gidiyorduk; Çayır diye bilinen parkta oynuyorduk, büyükler de Reglero denilen birinin bahçesinde bir şeyler içiyorlardı; parkta bir Müzik Ağacı vardı, dev gövdesinin etrafında metal bir döner merdiven yükseliyordu, üniformalı bando müzisyenleri pazar günü ağacın tepesine kurulan platforma çıkıp çalmak için o merdiveni tırmanıyorlardı; güneşi batırmak için dört klasik yürüyüş rotası vardı: Kale'ye, Las Eras'a, Mirón'a ve San Saturio'ya doğru. Mirón'da nehir ikiye ayrılıyordu, üzerinden geçen çapraz kirişli demiryolu köprüsünden talihsiz bir âşık kendini atmıştı; San Saturio şehrin koruyucu azizi olan ve yanlış hatırlamıyorsam bir keresinde çok yüksek bir yerden düşüp sağ salım kayaların üzerine inen şu keşişin inzivaya çekildiği sarp bir yerdi.* Çocukları heyecanlandırmaya yetecek kadar gizemli ve karanlık bir mekândı.

Burada hayatımda tanıdığım en iyi insanlardan bazılarıyla tanıştım, en başta Bay Heliodoro Carpintero ve kız kardeşleri Carmen ile Mercedes olmak üzere – gerçekte anlamda okumaya başladığım ve piposunu tüttüren Bay Heliodoro'nun sevecen bakışları altında, on beş yaşında ilk romanımı yazdığım, büyüleyici bir evde oturu-

* Görünüşe göre, yanlış hatırlamışım ve aziz aslında düşen birini kurtarmış.

yorlardı. Liso kız kardeşlerin müthiş bir pastanesi vardı, orada ağabeylerim ve ben onların o harika çöreklerinin paketlerini katlamayı öğrenmeye dalmış olarak bayağı vakit geçirmiştik. Acayip sevimli ve kaçık bir çocuk doktoru vardı, Bayan Felisa, kız kardeşi Antoñita ile nöbetleşe çocukların etrafında dönüp dururlardı, onların yanındayken hiçbir ağrı önemli gelmiyordu, her şey hafifti. Pastor ailesi, Ruiz ailesi, Sáenz'ler, Paramo'lar, Bay Teógenes ve Bay Oreste – oraya artık hangi sebepten düşmüş olan ve ağabeyim Álvaro'ya ders veren İtalyan bir müzisyendi–, hepsi de ayıracak vakitleri olan ve mütevazı taşra hayatları için çok yüksek seviyede haysiyet ve terbiye sahibi insanlardı. Güleryüzlü ve asla somurtmayan, şu haşın Kastilyalı klişesinden uzak insanlardı, ciddi olmakla birlikte iyi huyluydular ve iyi bir mizah anlayışları da vardı, tıpkı Carpinteroların yanında kalan renkli gözlü ve pek çilli genç Celia veya plak satan, sabırlı Bay Vicen Vila veya beni dersten bıraktıkları bir sene bana katlanan matematik öğretmeni Bay Victorino gibi. Şehirde üç sinema vardı ve bunlardan biri arada sırada tiyatroya dönüşüyordu, bir de yaz arkadaşlarımla oynadığımı ve onlarla birçok kez dövüştüğümü hatırlıyorum: Casalduero kardeşler, Mazariego'lar, Villuenda'lar ve Ochotorena'lar. Asırlardır haber aldığım yok kendilerinden.

Eylülün de büyük kısmında orada kaldığımız için, yerel takım Numancia'nın ilk lig maçlarına gidiyorduk. O toprak sahada 1961 yılında çekilmiş bazı fotoğraflarım var, arka kısımda maç sonucu görülüyor: "Numancia 2-Logroñés 0". Hatırladığım kadarıyla tek tribünlü o stadyum San Juan ya da belki San Andrés adını taşıyordu. Şimdilerde okuduğuma göre adı Santa Ana ve Los Pajaritos olarak biliniyor. Aynı stad mı bilmiyorum ama ne olursa olsun son haftalarda şöhret kazandı. Çocukluğumdan beri pazartesi günleri Numancia'nın Üçüncü Lig'de veya şimdilerde İkinci B Ligi'nde ne yaptığına bakmak için gazeteye göz atmak âdetimdir, bu âdeti bir başka yazarla, Avusturyalı Peter Handke ile paylaştığımı keşfetmek hoşuma gitti – *Ensayo sobre el jukebox* [Jukebox Üzerine Deneme] kitabı için yapılan bir röportajda itiraf ettiğine göre, İspanyol gazetesi alabildiği her yerde o da aynısını yapıyormuş.

Yani Numancia oldukça edebi bir ekiptir, özellikle de tüm kelimelerin Kral Kupası'ndaki kahramanlıklarının şarkılarını söylediği şu zamanda. Bu satırlar yayımlandığında Barselona'ya karşı oyna-

yacağı eleme maçının sonucu belli olacak, ama Soria nüfusunun üç katının sığacağı bir stadyumda oynanacak rövanş maçında ne yaşanırsa yaşansın, bu takım ona ev sahipliği yapan şehre dair çocukluk anılarıma yakışır bir yerde olacak: Tertipli ve mütevazı, içinde dünyanın düzene sahip görüldüğü, temiz soğuk havalı günlere ve sakin veya civarın şiiriyle dolu manzaralara sahip, asırlardır unutulmuş olmaktan dolayı ne şikâyet ne de isyan eden, nezaket, haysiyet ve terbiye dolu bir yer.

1996

Daha Ne İçin

Futbolun ve başka herhangi bir sporun hayranı olmak, onun dünyayı etkileyen ve yöneten hastalıklı ve sapık tabiatının farkına varmama engel olmuyor, hatta o tabiat toplumlarımıza gitgide daha çok egemen olan akıldışı rekabet ruhunu her şeyden daha iyi yansıtıyor belki de.

Atlanta Olimpiyat Oyunları iki hafta önce sona erdi, ve buna ilaveten iki hafta boyunca dünya çapında gazeteler, televizyonlar ve radyolar orada düzenlenen müsabakalara saplantılı bir ilgi gösterdi. Bu müsabakaların tam sayısını bilmiyorum ama her halükârda haddinden fazla. Sadece yapanların adını duyduğu saçmasapan sporlar keşfediliyor, onların içinden de güzelce dilimlenmiş sayısız branş çıkarılıyor: bireysel ve takım, erkek ve kadın, horozsiklet ve sineksiklet ve hipopotamsiklet ve atsineğisiklet ve minifilsiklet, K-2 ve K-4 ve K-28 ve K-825 veya kürekçiler artık kendilerine ne isim takmak istiyorlarsa o, ritmik ve aritmik ve aletli ve kurdeleli ve halkalı ve toplu ve labutlu jimnastik, akla sığmayan eskrimciler ve judocular ve okçular, trambolinler ve trampelenler ve vaftiz havuzları, her türlü zamazingo. İnsanların veya seyircilerin büyük kısmı bu üstün marifetlerin sergilendiği tek bir yarışmayla ne ilgilenmiş ne de onu izlemiştir. Olimpiyat Oyunları'ndan önce kimse tek bir sutopu ya da voleybol oyuncusunun ismini bilmez, ne bir kürekçiyi ne de bir kurbağa zıplaticısını, ne de Huck sınıfı veya Finn sınıfı veya Sawyer veya Tom sınıflarından bir yelkenciyi tanır kimse, tüm bu tuhaf etkinliklerin her birinin dörder fanatığı hariç. Aniden tüm ülke bir sutopu maçını izlemeye hazırlanıyor çünkü takımımız finale çıktı ve altın madalya kazanabilir. Ne spor kimsenin umrunda ne de karşılaşma, sadece sonuç önemli. Peki sonuç niye önemli? İşte onu, bir İspanyol sporcu madalya kazandığı zaman asla memnun olmuş görünmeyen tüm yorumcular gayet net ortaya koydu. "Bu onuncu" diyorlardı, "şimdi başka bir şeyde on birinciye gidelim." O madalya geldiğinde ise on ikinciye edinmenin sabır-

sızlığı onları önceden o kadar istedikleri on birincinin tadını bir dakika olsun çıkarmaktan alıkoyuyordu. Bizden olmayan bir takım veya atletin beceri ya da hız ya da kuvvetinin kimsenin umrunda olmadığını eklemeye bile gerek yok. Hayranlık duyma kapasitesi neredeyse tamamen ortadan kalktı, hatta üstün bir başarıdan biraz zevk alabilme ve belirsizlikten veya bir birincilik kapışmasından heyecan duyabilme yetileri de. İşin aslı tüm müsabakalar sonuç beklentisiyle yapılan formaliteler gibi görünüyordu. Sonuçlar da neticede “madalya vitrini” denilen, ülkelerin kazandıkları altın, gümüş ve bronz madalyalara göre sıralandıkları aptal bir listeye yapılan eklentilerden başka bir şey olarak görülmüyordu.

Yine de en ciddi ve endişe veren konu bu değil, daha ziyade bu madalya vitrininin dahi kimsenin arzularını tatmin edememiş olması. İspanya on yedi madalya filan kazandı, ama bronz madalyalar tatmin etmiyor çünkü gümüş olabilirlerdi, gümüşler de aynı şekilde memnuniyet vermiyor çünkü altın olabilirlerdi. Altınlar da yetmiyor çünkü çok daha fazla olabilirlerdi, daima daha çok, sonsuz kere daha çok olabilirlerdi, ki bu sefer de en çok altın madalyayı almış ülke olan Amerika Birleşik Devletleri gücenirdi. Kırk kadar altın madalya aldılar, ama bu sayı elli ya da altmış ya da yetmiş olabilir, en fazla yaklaşık iki yüz elli olabilir, yani sonuçlanmış müsabakaların toplam sayısı. Aslında ABD müsabakaların sadece %16’sını kazandı ki hepsinde zaferi hedeflediklerini düşününce bu düşük bir oran.

Spor dünyasında her şey azdır ve hiçbir şey yetmez, hiçbir şey sürmez ve gerçekte sadece hüsrana ve hayal kırıklığı vardır. Atlético de Madrid yarım asırdır La Liga şampiyonu olmamıştı. Bu sene onu kazandı, üstüne bahşiş olarak da Kral Kupası’nı aldı; ve daha şimdiden bunlar ona yetmiyor, yaşandığı gibi mazi oldu. Dokuz aylık bir çabayı başarıyla daha yeni taçlandırdı ve şimdiden bir sonrakine, asıl mühim olana hazırlanıyor. Sporda kazanmak yoktur, daima kazanmak vardır, birbiri ardına nefes almadan ve hiçbir şey yeterli gelmeden kazanmak. Bir takım üç sene ardı ardına Avrupa şampiyonu mu olmuş? Hiç önemi yok, dördüncüyü ve beşinciye ve altıncıyı da kazanması gerekecek, bu şekilde cehennemin dibine kadar kazanmalı. Bu yeni bir olay değil, Antik Yunanlar zamanında Sisifos ile icat edilmişti, ancak onlar bunu lanet ve işkence olarak

tasavvur etmişlerdi. İşin en kötü yanı, spor veya rekabet alanındaki bu daimi tatminsizliğin hayatın tüm diğer alanlarını da işgal etmeye başlamış olması. Veya neredeyse hepimizin yaptığımız her şeydeki sloganımız “Daha, daha ve daha çok” mudur belki de?

1996

Gasp Heveslileri

Eskiden yaratıcı kişiler bazen eserlerini imzalamazlardı bile. Romanesk ve Gotik katedraller çoğu zaman somut bir mimara ait değildir, bunun nedeni sadece on yıllar veya asırlar boyunca farklı ustaların yönetiminde inşa edilmeleri değil, aynı zamanda ortak ve paylaşılan bir proje olarak kabul edilmiş olmalarıdır, burada da en önemsiz şey bugün anladığımız şekliyle eser sahipliğidir. Aynı şey yıllarca, emsalsiz sanat eleştirmeni Erwin Panofsky'nin ifade ettiği gibi, yüzyılımıza ait bir sanat dalı olan sinemada da yaşanmıştır. Filmler aktörlere de yönetmene de ait değildi, yapımcının ise çok daha az hakkı vardı ve eğer anonim değillerse kolektif bir iş olarak görülüyorlardı. Ortaçağ ressamaları tablolarına nadiren imza atıyorlardı, isimlerini bilmememizin ve onlara örneğin "Flémalle Ustası" dememizin sebebi budur. Sanatların belki de en bireyselini ve harici teknik desteğe en az ihtiyaç duyanını icra eden yazarlar bile kenara çekilmeye alışmışlardı, o yüzden de *El Cid*'in veya *Lazarillo*'nun yazarlarının kim olduğu konusunda kesin bir bilgimiz yoktur.

İşler değişti ama henüz yüz yıl önce bir kitabın en önemli bileşeninin yazarı değil de metni olduğu, bir tablonunkinin fırçayı tutan değil resmin kendisi olduğu, bir müzik eserinkinin bestecisi değil çalınan müzik olduğu düşünülüyordu. Yine de uzun zaman önce yazarlar esas bileşenler arasına katıldılar, öyle ki bugün anonim veya takma isimle sunulan eserler ticari açıdan genelde başarısız oluyor, sanki tüketiciler sadece biriyle ilişkilendirebilecekleri şeyle ilgileniyorlar. Yüzü ve yaşam öyküsü olan biri, o nedenle de yazarlar olarak soruları cevaplamaya ve kendi portremizi çizmeye, romanlar veya şiirler veya denemeler yazmaktan neredeyse daha fazla vakit ayırıyoruz.

Bana göre yanlış ve hatta çarpık olan bir şey, gelin görün ki yaratıcı ya da sanatçı bile olmayan kişilerin aklını çelmiş benziyor ve son zamanlarda her alanda eser sahipliğinin sistemli bir şekilde daha sıkça gasp edilmeye çalışıldığı görülüyor, neyse ki hep ba-

şarıya ulaşmıyor. Bunu futbolda görmesi kolay: Ben çocukken Di Stéfano, Kubala, Puskas, Suárez ve Gento'dan başka idol yoktu ve bırakın kulüp başkanını, takımın teknik direktörünün kim olduğu bilinmezdi. Şimdiyse tam tersi, teknik adamlar ve yöneticiler en büyük futbol yıldızları kadar ve tabii ikincil oyunculardan çok daha fazla basında yer alıyorlar, ama neticede ben Clemente veya Capello'nun söylev çekmesini dinlemek için para verecek kimseyi tanımıyorum, hatta işin doğrusu çoğu insanın Marbellalı Gil'i veya Nuñez'lerin Josep Lluís'ini dinlememek için para vereceğini düşünüyorum. Moda alanında da kısa süre öncesine kadar ünlü olanlar Balenciaga, Dior veya Armani'ydi ve mankenler her ne kadar saygıyı hak etseler de sadece gelip geçici değil, aynı zamanda genel olarak isimsiz ve birbirlerinin yerine geçebilir kişilerdi. Bugün ise tasarımcıların başarısı bazı sessiz genç kadınların meşhur yüzlerine bağlı gibi görünüyor.

Ancak dünyanın tersine döndüğünün daha da açık olduğu bir alan varsa o da gerçek anlamda sanat faaliyetleri olmalı. Çoğu sinema yapımcısı –çoğunluğu bayağı ve bedavacı iş insanları neticede– finanse ettikleri filmlerin eser sahipliğini en yüksek derecede talep ediyorlar; onları kendilerinin de tasarladıklarını, organize ettiklerini, teftiş ve kontrol ettiklerini söylemeye getirirler; özetle filmleri yaratmışlardır – bunu büyük bir küstahlıkla tekrarlarlar, sanki yönetmenlerin tarzları üzerine çalışmalar hiç yapılmamış gibi, ki o yönetmenler, filmin yapımcıları veya oyuncularını kim olursa olsun, filmin yapımında pay sahibi olan diğer herkesten çok daha büyük bir iz bırakmışlardır. Ayrıca öyle yayıncılar vardır ki –hayatım boyunca birçoğunu, ama en büyük hatam olarak özellikle birini tanıdım– ilgi odağı olmak için duydukları o delice hırsıyla, yayınladıkları kitapların asıl teşvikçisi olduklarına inanırlar –ve daha da manyakçası, yazarları da buna inandırmaya çalışırlar–; ve eğer o kitaplar satarsa bu yayınevlerinin markası sayesinde, buna karşılık muhtemel bir fiyaskoda suçu yazara atıp kendiyi çelişmek umurlarında olmaz. “Benim romanım kataloğumdur” yollu megalomanca saçmalıklara tutunurlar ve okurların kitapları metni için değil onu sardıkları ambalaj için aldıklarını düşünmeye kadar giderler. Genelde en haddini bilmeyenler de, tesadüfen kendilerini en iyi gizleyen ama aslında, –artık tercihinize göre– seyyar

satıcılardan, fabrikatörlerden, kapıcılardan ya da söğüşçülerden pek bir farkı olmayan galericiler, yapımcılar ve yayıncılardır –aralarında harika olanları da var tabi –.

1996

Değiştirilemez

Vázquez Montálban seneler önce haklı bir şekilde biz insanların bir konu dışında her şeyi değiştirebildiği şeklinde bir yorumda bulunmuştu. İdeoloji, din, karı veya koca, siyasi parti, verilen oy, dostluklar, düşmanlıklar, ev, araba, edebiyat, sinema veya yemek zevkleri, alışkanlıklar, hobiler, döngüler, her şey değişime, hatta şu hızlı akan çağımızda birbiri ardından gelen bir değil birçok değişime açık. Pazarlığa açık olmayan tek konu çocukluktan beri *fanatiği olunan* futbol takımıdır. Pişmanlık duymayan ve aslında bu spordan pek de hoşlanmayan bazı dönemler hariç –onları tanırırsınız, şu muhabbetlerden geri kalmamak için sadece Dünya Kupası’nın final günü televizyon başına geçenler– kimse içini titreten kulübü bir başkasına değişmez. Şu veya bu takım için bir saniyeliğine veya anlığına az ya da çok bir sempati beslenebilir, dışarıdan bazı oyunculara hayranlık duyulabilir ve göz dikilebilir; ama titremek, acı çekmek ve sevinçten zıplamak söz konusu olduğunda o kulübün yerine başkasını koymak mümkün değildir.

Bunu kendi içimde yaşadım. Ben daha çocukken, Real Madrid Avrupa Kupası finalinde İnter Milan’a karşı alınan bir yenilgi sonucunda Alfredo di Stéfano’yu göndermişti. Di Stéfano öyle simgeleşmişti ki takımımızı başta onsuz hayal etmek imkânsız gelmişti, hem de o sırada olduğu gibi jübile yapmayıp aktif futbol hayatına devam ettiği için: Barselona şehrinin takımlarından Español’a transfer oldu ve orada birkaç yıl görev yaptı, sonra da sanırım Elche’ye gitti –o yeşil şeritli forma bir saçmalıktı–. Eh, benim ve *merengue* yoldaşlarımın öfkemiz öyle büyüktü ki Barselonalı kulübü tutmaya, veya daha doğrusu Madrid’i değil Di Stéfano’yu desteklemeye karar verdik. Birkaç maç boyunca yeni takımıyla aldığı sonuçları dikkatle takip ettik, Bay Alfredo’nun çifter çifter goller attığını gördük ve içimiz iyice öfkeyle doldu. Ta ki Real Madrid–Español karşılaşması gelip çatana kadar, işte o zaman tüm niyetlerimiz suya düştü. Madrid’e ne kadar kızgın

olsak da o gün adaletsizce kovulmuş idolün hatrı için bile olsa ona karşı geledik.

Daha yakın tarihli bir gece Van Basten'li Milan, Real Madrid'e beş gol atıp bir de mükemmel oyunuyla onu sahadan sildi. Bu kadar büyük bir ilhama ve o gollere hayran olmamak elimde değildi, tabii ancak aylar sonra. Maçı izlerken böyle itidalli olacak halim yoktu hiç: Her gol beni koltuğuma biraz daha gömdü ve sonunda o neredeyse yenilmez Milan'ın olağanüstü oyuncularının her birinden ve Duomo* da dahil olmak üzere bütün bir şehirden nefret ettim.

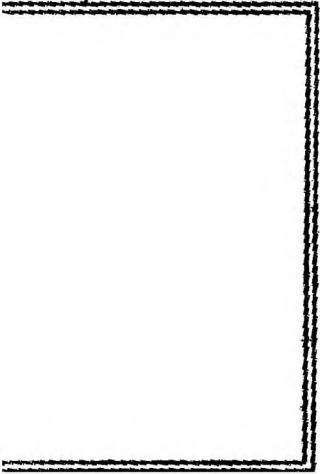
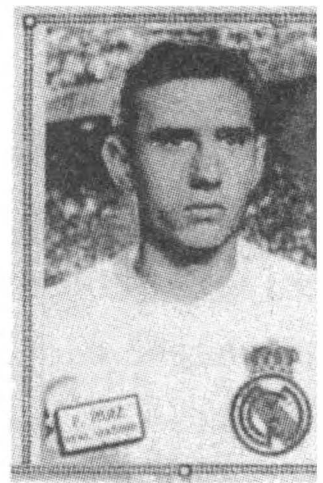
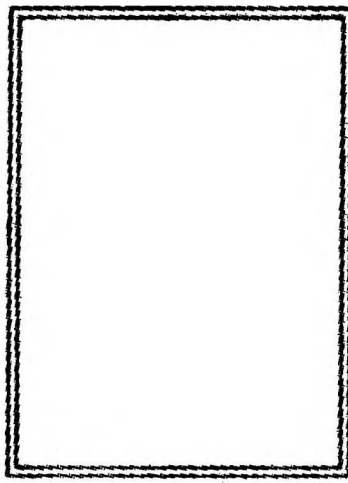
Şimdi tıklım tıklım yabancı dolu bir La Ligamız var. Biraz fazla ani geldiler ve bazı oyuncuların jübile yaptığı veya transfer olduğu ama tanıdık başka oyuncuların takımda kalıp, çabucak tanınma bayrağını teslim aldıkları alışıldık o geçiş dönemi yaşanmadı. Bu diğer tüm takımlardan ziyade Barselona, Real Madrid, Valencia ve Deportivo'da yaşandı. İçinde bir çift Katalan veya üç Madridli veya tek başına ve perişan bir Galiçyalının olduğu takımların bir zamanlar olduğu gibi fanatığı olmak mümkün müdür diye merak ediyor insan. Bilindiği gibi ben hayatın herhangi bir alanında insanın kimliğine veya pasaportuna bakmaya çok karşı çıkan biriyim, ama insan bir futbol takımını tutuyorsa, bunun nedeni genelde doğduğu veya yaşadığı şehrin ismini taşıması ve onun futbolcularından biri olabilirdi diye düşünmesidir; ve zararsız ve sembolik bir sahada onlar tarafından temsil edildiğini hisseder. O yüzden sezon başladığında Madrid'i her zamanki Madrid gibi, ya da Barça'yı ezeli rakip gibi görmekte zorlanıyordum. Şampiyonanın üçte birinin tamamlandığı şu an yine de görüyorum ki, on bir futbolcunun on birinin de yabancı olacağı ve sadece konumlarına bağlı olarak kendilerini Madridli hissedecekleri o gün gelse de, takımım daima benim takımım olacak. Bunun ne formayla ne stadyumla ne de tarzla alakası var, sonuçta tarzı taraftarlar belirliyor ve onu oyunculara dayatıp bulaştırıyorlar, en yeni gelen ve en yabancı olanlara bile. İzahı kolay değil ama *fanatikler* beni anlayacaktır, eminim.

Ölümüne sadakatimden şüpheye düşeceğim tek bir ihtimal öngörüyorum ve bundan bahsetmemin nedeni neredeyse başıma gelmesi ve tehlikeyi sezmiş olmam. Seneler önce kulübümün

* Il Duomo di Milano, Milano şehrinin katedrali ve İtalya'nın en büyük kilisesi. (ç.n.)

başkanlık seçimlerinde Ussía adlı züppe bir soytarı yarıştı ve –hakikaten– bu kadar görgüsüz bir yazarın başında olduğu bir takımı destekleyemezdim sanırım. İyi ve medeni insanlar olan bazı arkadaşlarımın, on yıldır başlarında olan kıyakçı başkana rağmen Atlético’yu tutmaya devam etmeleri de bu yüzden anlaşılmaz geliyor bana.

1997

Şahsi ve Yaşayan Hafıza

Futbol dünyasında çok tuhaf şeyler oluyor ve olanların en garibi köklü geçmişe sahip takımlarda yabancı veya kısmen yabancı oyuncuların çoğalması değil, her ne kadar bariz avantajlarının yanı sıra bazı dikkate değer sakıncalar ortaya koysa da. Eğer bir kulübün başkanı veya teknik direktörü olsaydım (Tanrı esirgesin), ne kadar iyi olurlarsa olsunlar aynı anda beş yabancı oyuncuyu maç kadrosuna almazdım, nedeni de vatanseverlik veya genç milli yetenekleri desteklemek filan değil, devamlılık ve tarih olurdu.

Normalde futbol hayranlığı küçük yaşta başlar, o yüzden de maç izlerken insanın tamamen çocukça özellikleri yeniden meydana çıkar: Korku, gerginlik, sevinç, utanç, öfke, hatta gözyaşları. Başka hiçbir faaliyetlerinde çocukluklarının su yüzüne çıkmasına izin vermeyen insanlar, buna rağmen futbolda en çocuksu tepkilerini hiç utanmadan salıverirler. Bu da çok erken yaşta rekabetlerin farkına vardıkları, bazı galibiyetler ve bazı mağlubiyetlerin anlamını, tertemiz kazanmanın gururunu ve mücadele etmeden veya haksızca kaybetmenin utancını bildikleri anlamına gelir. Burada doğup büyümüş oyuncular da aynısı olur: Çocuk yaştan beri bir geleneğin parçası olmuşlardır; geçmişin imgelerini, idolleri veya dolaylı rakipleri olan oyuncuların sonucu belirleyen gollerini, çalımlarını, çevirdikleri maçları, kahramanlıklarını, müthiş hatalarını ve dehalarını retinalarında saklarlar. Üç kelimeyle, görülecek hesapları vardır, intikam çığlıkları atarlar veya bir rakibi bir kez daha yenmeleri gerekir, biriktirdikleri heyecanlar vardır. Yabancı bir futbolcu kendi ülkesindeki rekabetleri ne kadar bizimkine taşımaya çalışsa da, bir *colchoner*’nın kendi iyiliğinden ziyade Real Madrid’in kötülüğünü arzuladığı, veya bir Betislinin Sevilla’nın –bu sene olduğu gibi– İkinci Lig’de olmasını her şeyden fazla istediği ona ne kadar izah edilse de, takımların kat ettiği yolun şahsi ve yaşayan hafızasına asla sahip olamayacaktır.

Futbol kadar tutku dolu bir oyun sadece profesyonellik ve teknikle oynanamaz. Kısa süre önce Deportivo de la Coruña'yı izledim (bu arada kulübün ismini hep Kastilya dilinde yazacağım, bir de bir okura uyarı: Kişi isimleri çevrilmez, şehir isimleriye çevrilir. Bir şey değil, Arturito), ve her ne kadar Brezilyalı yeteneklerle dolu olsa da sakın, ihtiyatlı, hırssız, görülecek hesabı ve hafızası olmayan, felaket bir takım ortaya çıkmıştı. Bu kadar yüksek oranda yabancı oyuncuya sahip ekipler çoğalırsa topa ne kadar iyi vururlarsa vursunlar oyun sıkıcı hale gelecek. Bu dediğim her şeyden önce kendi bölgelerinin kulüplerinde oynayan futbolcularda göze çarpıyorsa da, başka bölgelerde oynayan ama her halükârda çok şampiyonaya katılmış oyuncular da görülüyor: Raúl'de, Guardiola'da, Guti'de, Sergi'de, Alfonso'da, Hierro'da, Athletic de Bilbao'nun tamamında azim var. Futbol sadece kaliteden ve karatahtaya çizilen taktiklerden ibaret değildir ve olmayacaktır, çünkü hayatı yöneten hisler onda da mevcuttur: Cesaret vardır, dayanışma vardır, utanma vardır, intikam vardır, asalet ve gazez vardır içinde. Bunların hepsini ondan alırsanız televizyon altını yumurtlayan bu tavuğun sonu gelir.

Tabii bu takımların yöneticilerinden her şey beklenir. Bu da tam olarak en acayip olay: Futbolcular ve teknik direktörler kabalık ve ilkelikten ne kadar uzaklarsa, ne kadar eğitilmiş ve kibar ve zarif ve mantıklılarsa, yöneticiler de o kadar canavarlaşıyor çoğu zaman. Nasıl bir çarpık süreç sonucunda nemrut suratlı, küfürbaz, hödük ve despot kişilerin kulüp başkanlarına dönüştüklerini bilmiyorum. Genelde parası olan insanlar, hatta bazıları kendi şirketlerinin sahibi olmuşlar, ama bir servete sahip olmak ile görgüsüz bir ruh ve terbiyesiz tavırlar arasındaki zorunlu bağlantıyı göremiyorum ben (Valencia'dan biri kısa süre önce nasıl bir teknik direktör istediği sorusuna şöyle yanıt verdi: "Avrupalı ve taşaklı"; sözleşme imzalamadan önce onlara bir bakar diye tahmin ediyorum). Bir dibine kadar hödük ve haydut olanları var, bir de dolandırıcı olanları, ahlak kumkuması ve münevver yüzlü olanları var. En kötüsü de karşı konulmaz bir antipatiye sahip olmaları. Biraz daha dikkat etmem lazım, çünkü sonra biraz üçkâğıtçı bir edebiyat eleştirmeni gazete yazılarımda o namuslu, melek gibi insanlara hakaret ediyorum diye suçlamaya kalkıyor,

herhalde o eleştirmen de kendini aynı kumaştan görüyor. Fakat altın yumurtlayan tavuk zannettiğimizden çok daha önce taş kesilmeye başlayabilir: Eğer futbolu takip etmek için bu sevimsiz zevatı sık sık görmek gerekecekse, bu işi bırakmayı düşünmek söz konusu olacak.

1997

Onlar Bir Hiçtir

Paranın toplumun en büyük değeri olmasında, yeteneğin bile üzerinde yer almasında azami çıkarı olanların önderliği zimmetine geçirmek için giriştikleri gayrimeşru çabalar, futbolda başka birçok alandan daha çok görülüyor. Birkaç hafta önce Barselona'nın muhteşem oyuncusu Pep Guardiola bu konuda cesur ve yerinde açıklamalar yaparak kulüp yöneticilerinden daha az konuşmalarını rica etti, özellikle alışıldık konularda: Kabadayılık taslamak, başkalarını dürtüp kışkırtmak ve bazen de hiç lafı dolandırmadan hakemlere, rakiplere, kendi ekiplerine, Federasyon'a veya artık kim denk gelirse ona hakaret etmek gibi. Guardiola sözlerini o yöneticilerin gayet iyi bildiği ama unutulması için ahmakça çabaladıkları şeyi söyleyerek tamamladı: "Bizsiz onlar bir hiçtir." Paraları olduğu veya o parayı yönettikleri doğrudur, ama kamuoyunda tanınmaları sadece bulundukları mevki nedeniyle; ve eğer Real Madrid'in, Barça'nın veya Valencia'nın başkanı olmanın toplumsal bir önemi varsa, bu o koltukta geçici olarak bulunanların veya seleflerinin büyüleyici kişiliklerinin değil, o ekiplerin oyuncularının yaklaşık bir asırdır seyircilere armağan ettiği heyecanlı ve keyifli sayısız akşamın sayesinde olmuştur.

Real Madrid teknik direktörü, onurlu birine benzeyen Alman Jupp Heynckes ise yönetim kadrosunun üyelerinden saldırgan ve yersiz beyanlar verme konusunda dikkatli olmalarını saygıyla rica etti; bunların, öğrencilerinin rahat çalışma ortamını soğutmak ve rekabete dair konsantrasyonlarını dağıtmaktan başka bir işe yaramadığını söyledi. Başkanı ise bunlara dikkat edeceğine, ona fırça çekti ve ona neredeyse çenesini kapatmasını söyleyip "demeç verme politikasını" sadece kendisinin yürüttüğünü belirtti. Bazı başkanlar gevezelik etme konusunda bile gölgede bırakılmayı istemiyorlar ki mantıklı, zira bu birincil veya hatta tek işlevleri gibi.

Biraz daha eski bir tarihte, bugün Valencia'da oynayan Brezilyalı futbolcu Romario, özel hayatında canı ne istiyorsa onu yapacağını

ve bu yüzden de canının çektiği kadar gece çıkıp sabahın körüne kadar dans edeceğini sakın ve meydan okur bir şekilde duyurmuştu. Ve çok mantıklı bir şekilde gece hayatını sevdiğini ve sadece onun tadını çıkarabilirse mutlu olup maçlarda gol atabildiğini izah etmişti. Her taraftan kınama yağdı: Dayanışmadan anlamamakla, kendisine iltimas geçilmesini istemekle, züppelikle ve tabii ki aklını kaçırmış olmakla suçlandı. Ortada müthiş bir çelişki var: Bir yandan ne yapacağı kestirilemeyen, parlak, anarşist ama ölümcül ve futbol jargonunda dendiği gibi “farkını belli edecek” bir oyuncuya bel bağlamak isteniyor; diğer yandan insanları tektipleştirmeye duyulan genel arzu ve bazı gülünç disiplin çağrıları –her yer askeriyeymiş gibi– çoğunluğun şunu unutmasına yol açıyor: Eğer bir futbolcu sahada standartların dışına çıkıyorsa, hayat ve alışkanlıklarında da “farklı” olması kuvvetle muhtemeldir. Sonuçta öyle bir toplumda yaşıyoruz ki bu toplum bir yandan insanları bir nebze daha mutlu eden ve patronlarına para kazandıran o müstesna kişilerin peşinde çılgınca koşup onları idolleştiriyor, diğer yandan elindeki tüm imkânları kullanarak onların müstesna olmayı bırakmaları için uğraşıyor, çünkü işin özünde bu, (gerçekte onun sıkça parlamasına yardımcı olan) takım arkadaşlarının değil de kıskanç patronlarının vasatlığını vurguluyor ve onları rahatsız ediyor.

Su götürmeyen gerçek şu ki, çocuklar Guardiola’nın ve Romario’nun formalarını giyiyor ve onların resimlerinin olduğu çıkartmaları topluyorlar, Nuñez’in, Gaspart’ın veya taşaklara olan saplantısını, getirdiği Romalı teknik direktöre de bulaştıran şu çok sevimsiz Roig’inkini değil. Gençler dosyalarına aktör ve aktrislerin resmini yapıştırıyorlar, daha sinefil olanlar ise yönetmenlerin yolundan gidiyor, yapımcıların değil. Halk yazarların bulunduğu salonları dolduruyor, yayıncılar umurlarında bile değil; kitleler halinde şarkıcıların konserlerine gidiliyor, müzik yapımcılarıyla mest olmaya değil. Dünyamızın her geçen gün çizgileri biraz daha belli olan hayatlarında sürprizler ve sevinçler çok sık yaşanmıyor, bu yüzden insanlar onlara minnettar oluyor. Romario’nun harika goller atarken bir yandan da gece kuşu olması kimseyi ilgilendirmiyor, Almodóvar’ın *Çıplak Ten* gibi filmler yaparken bir yandan da kaprisli olmasının, bir yazarın arada bir kafayı sıyırması veya bir şarkıcının sahneye çıkmadan önce ot içmesinin kimseyi ilgilen-

dirmediği gibi, bunların hiçbirinin zararı yok. Asıl kafayı sıyırmışa benzeyenler, kendilerini zengin etmekle kalmayıp mühim biri olmalarına da olanak veren sanatçılara birtakım davranış kalıpları dayatabileceğine inanan bazı kulüp başkanları, sinema ve müzik yapımcıları ve yayıncılar.

1997

BARCELONA
C.F.

BARC

Cumhuriyetçi Real Madrid

İyi dostum ve daha da iyi meslektaşım Guillermo Cabrera Infante, daha önce bir sefer anlattığım gibi, futboldan nefret eder ve bu spordan doğal bir şekilde bahsettiğimi duyduğunda veya üzerine bir yazı yazdığımı gördüğünde bana en yakıcı bakışlarıyla bakıp kötü zevkimle sorumsuz davranışımı ayıplamaktan geri durmaz.

Bu aralar, çocukluk aşkım olan kulüp tüm Avrupa'nın alay konusu oldu. Zira birtakım öküzler bir kale direğini devirdiler ve Chamartín'de yedek kale direği olmadığından, sersemce ve yaplapşap bir şekilde bir başka kale direğinin getirilmesi de bir saat on beş dakika sürdü. Alman basını acımasızdı (rakip Borussia Dortmund'du), diğer Avrupa basını dalga geçti, Barselona basını ise hiç tereddütsüz, apaçık bir şekilde yaraya tuz bastı. Kulübe çocukluğumda duyduğum aşkın yetişkinliğimde de devam etmesi, onun kusurlarına karşı kör olduğum anlamına gelmiyor: Mevcut yönetim, en kibar ifadeyle bana güven aşılamıyor; mevcut teknik direktör Heynckes bana basiretsiz geliyor; ve takımın takipçilerinin önemli bir kısmı ırkçı ve Nazi sloganları ve sembolleriyle, İspanyol filan olmayan Francocu bayraklarıyla toplumumuzun en fena kısmını oluşturuyor. Bu cahillerin aslında Real Madrid taraftarı olarak işi dibine kadar yüzlerine gözlerine bulaştırdıklarını bilmeleri gerekir. Hafızası olanların bildiği ve kendini “kızıl”dan sayan hırçın bir gazetecinin de geçenlerde hatırlattığı gibi, solcular ve cumhuriyetçiler, yani İç Savaş'ın kaybedenleri, “Real” sıfatının kuşkusuz çelişkisine rağmen Madrid'i Atlético'ya tercih ediyorlardı. Real Madrid kuşatılmış ve bombalanmış şehrin ismini taşıyordu, Atlético Aviación ise (Atléti'nin başlangıçtaki ismi buydu) Francocu pilotların, tam da zalimce başkenti bombalamaya kendini adanların takımıydı. Oyuncularımız arasında az “kızılıcık” olmadı, Del Bosque, kaleci Miguel Ángel, *El Abisinio** lakaplı Breitner ve

* Paul Breitner'in *El Abisinio* (İsp.: “Habeş”) lakabı, hem Afro saç biçiminden hem de sol görüşe eğiliminden gelir (Falanjistlerin İspanyol Cumhuriyeti milislerine taktıkları bir isimdir). (ç.n.)

Pardeza veya Valdano örneğın, ve sadece ellili ve altmışlı yılların Avrupa zaferleri, diktatörlük rejiminin tüm fırsatçılığıyla takıma yanaşmasına neden oldu, takımın rejime değil. Ultralar bunu böyle bilsin: Savaşı kaybedenlerin takımını tutuyorlar, hepsi Atlético Cephesi'ne yazılsalar daha hayırlı olur.

Ama konuya döneyim: Herkes kale olayına şaşırdı ama kimse stadyumda toplanmış, çoğu bir Avrupa Kupası yarı finali başlayacakken benim de evde ekran başında olduğum kadar hayli gergin halde, sonunda maçın oynanıp oynanmayacağından emin olamadan, binlercesi hem de hafta içi bir günde ayakta yetmiş beş dakika beklemek zorunda kalan, böyle umut kırıcı bir olayın karşısında öfkelenip hayal kırıklığına uğraması mümkün neredeyse yüz bin taraftarın yaptığı mucizevi ve hayran olunası şeye dikkat çekmedi; hayran olunası dediğim şey, bu yüz bin kişi arasında bu uzun ve sıkıntılı süre boyunca hiçbir olay çıkmaması; insanların ne kavga etmesi ne de olayın suçluları *ultras sur*'u* dövmeye veya onları sonsuza dek Chamartín'den atmaya gitmesi; o Güney Tribünü'nü ve beceriksiz yönetimi yuhalamakla yetinip sakince beklemeleri. Özetle, Heysel'de ve birçok başka yerde yaşananlara benzer bir felaketin meydana gelmemiş olması. Çünkü Cabrera'ya normalde verdiğim yanıt tehlikeli olanın futbol değil, izlenen gösteri ne olursa olsun, bir yere kapatılmış kitle olduğudur. Genelde en kötü taraflarımıza dikkat çekmeye meyilliyizdir, bu olayda da o taraflar az değildi. Ama iyi bir şey de yaşandı, fakat şu ana kadar benim şu anda yaptığımı benzer, en sadık sevdam olan kulübün taraftarlarının büyük kısmının gösterdiği yüksek sükûnet ve medeniyet seviyesinden memnuniyet duyan bir yorum okumuş değilim.

1998

* *Ultrtras sur* (İsp.: "Güney Ultraları"), aşırı sağcı Real Madrid taraftar grubu. (ç.n.)

Kitaplar da Bir İşe Yarayabilir

Sürekli aynı konu üzerine yazmamaya çalışıyorum ve daha birkaç hafta önce futbol ve Real Madrid'den bahsetmiş olduğumun farkındayım. Fakat öte yandan sizler bu yazıyı okurken takımımın yedinci kez Avrupa Kupası şampiyonu ilan edilmesine üç gün kalmış olacak (altıncının üzerinden de otuz iki yıl geçti). Bu durumun farkına vardığım an elim ayağım titremedi sanmayın. Dahası, titremeden dolayı daktilom yere düştü ve ayrıca yedi ayrı tahtaya vurdum, parmaklarımı yedi kez çapraz yaptım ve Aziz Di Stéfano'ya yedi kez niyet duası ettim. Ama netice itibariyle bir yıldır bu konuda blöf yapıyorum ve şu ana kadar işlerim kötü gitmedi.

İyi bir dost ve daha da iyi bir kitapçı olan Antonio Méndez (Arturo Pérez-Reverte size bir defasında onun hayatını kısaca anlatmıştı) neredeyse benim kadar Madridlidir, *neredeyse* dememin sebebi ondan birkaç yaş büyük olmam, kıdem diye bir şey var. Solcudur, Real Madrid'in taşralıların attığı itirafların çok ötesindeki ruhunu iyi kavramıştır ve o yüzden de yönetimin bazı üyelerinin ve en vahşi ultraların centilmenlikten uzak tavırlarından utanç duyar. Takımın çeyrek finalde burada Bayer Leverkusen'le oynadığı gün onun kitapçısındaydım ve adam o kadar gergindi ki Calle Mayor'daki dükkânının önünden ne zaman bir rakip taraftar grubu geçse huzursuzca kıvranıp dişlerinin arasından lanetler okuyordu (sanırım, çünkü dediğini anlamıyordum), Madrid'in bu sezonki oyunundan hepimiz gibi o da endişeli ve mutsuzdu. İşte o sırada inanmaktan ziyade soğukkanlı görünmeye çalışarak ona şöyle dedim: “Merak etme, bugün kazanacağız. Alman olduklarını görmüyor musun? Beni Almanya'da çok okuduklarını ve bana çok iyi davrandıklarını bilmiyor musun? Orada gördüklerinin hepsi, ve sahada bereleri, atkıları, düdükları, trompetleri ve parti düdüklarıyla göreceklelerinin hepsi kesin benim okurlarım. Yani korkacak bir şey yok, hepsi de bizi üzmeyecek medeni insanlar.” Méndez'le ortağı Alberto'nun kahkahalarının vardıgı noktayı ve dükkânda

dolan an iki müşteri yi istemed en kaç ır d ık lar ın ı tahmin edebil irsin iz. Ama buna ü z ü l med il er, zira o gec en in son ucu: Ü ç sı f ır.

Yarı finalde baş ka bir Alman tak ım ı, ge ç en se ne nin ş am pi yon u Borussia Dortmund kar ş ı m ı z a çı kt ı. Ve her ne ka dar ilk ma ç ta, bir de kale di re ğ i re za let in den son ra Ma dr id i ki sı f ır ka za n m ı ş ol sa da, hi ç bir *merengue* ne ol a ca ğ ı n dan pek em in de ğ il di, zira tak ım La Liga'da s ü r ü n ü yor du, Kral Ku pa sı' n da da İ kinci Lig'den bir tak ı ma el en m i ş ti. O y ü z den yi ne Mé ndez'i sa kin le ş t i r di m: "Endi ş e ye ma hal yok" dedim ona. "Leverkus en'den bile ko lay ol a ca k, ç ü n k ü bu se fer ta ra ftar lar sa de ce Alman ol ma k la ve bu y ü z den de ta bi i ki zevk li ve ki bar ruh lu ve be nim ok u r lar ım ol ma k la kal m ı yor lar, bir de ü ze ri ne Dortmund lu lar." "Ya ni? Sa de ce or a da g ü z el bi ra ol d u ğ u nu bi li yor um, bu da ta ra ftar lar ı i yi ce a te ş le ye ce k ti r." Ha t ı r la m ı yor du ta bi i. "Ge ç en a ra l ık ay ın da" di ye ce v ap ver di m ken di si ne, "ba na Al ma ny a'da bir ö d ü l ver di ler, Nelly Sachs ö d ü l ü, ha t ı r la d ı n m ı?" Ba ş ı y la on ay la d ı. "İ ş te o ö d ü l Dortmund ş eh rin de y di, te sa d ü fe bak. Ö d ü l tak di m t ö re ni i ç in or a ya gi t mem ge re k ti, be le di ye baş ka n ı ba na m ü th i ş bir do sy a ver di. Ge t i r me mi ş ol a bi li ri m di ye o te le he di ye kr a vat bi le yol la d ı lar. Ya ni te le viz yon da iz le ye ce ğ in, sa r ı siyah ka re li for ma gi y mi ş, tak ma bu run lu, bi ra bardak lar ı n ı to ku ş tu ran o ta ra ftar lar var ya, i ş te on lar ın g ö r ü n ü ş ü ne al dan ma. He psi a ca y ı p k ü l t ü r l ü, sa de ce ok u rum de ğ il ler, a y n ı za man da ba na ö d ü l le ri ni ver di ler." An to ni o ve Al ber to bu se fer ka h ka ha ko nu sun da da ha tem kin li y di ler, ama son u ç ol a rak g ü l me k ten ge ber men in ve biz m ü ş te ri le ri ni Ma dr id'in en i yi ki ta p ç ı lar ı n ı n i ki si den ma hr um b ı ra k man ı n e ş i ğ i ne ge l di ler.

Ge le cek ç ar ş am ba ya ş a na ca k lar ı n se be bi, ö y le si ne rafine *Dortmunder* lar ı ye ni p fi na le ç ı k m a m ı z d ı r. O fi na l de bi zi, ü l ke si nin *Scudetto*' su nu se ne ler di r ka za n an ve son ü ç se zon du r Av ru pa Ku pa sı fi na lis ti ol an (sa de ce bir kez ş am pi yon ol du, bu se fer za ten ol a ma ya ca k) de h ş et ve ri ci To ri no ek i bi Ju ven tus be k li y or. "Ş im di ne ol a ca k?" di ye sor du lar ba na Mé ndez'de. "Bu nlar Alman da de ğ il ler, bi l di ğ i mi z ka da r ı y la sa na ö d ü l de ve re me di ler." Her po ker oy un cu su bi li r: Bl ö f ler son u na ka dar de v am et ti ri l me li di r. "Sa kin ol un" di ye ya n ı t la d ı m on lar ı d ü n. "Ko lay ol ma ya ca k. Ma ç uz at mal a ra ha t ta pe na lt ı la ra gi de bi li r, ç ü n k ü İ ta ly an ca ya ç ok az ki ta b ı m ç ev ri l di. Ama ka za na ca ğ ı z, ç ü n k ü or a da ki ta p lar ı m ı ba san ya y ı ne vi E i na-

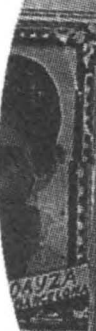
udi, Roma veya Milan'da değil..." Ve cümleyi rahatlayarak, artık gülmeden tamamlayan onlar oldu: "Torino'da!" "Yani hepsi benim okurum, *tifosi** de dahil. Sıkıntı çekeceğiz, ama siz şampanyayı hazırlayın."

Eğer Madrid kazanmazsa... Üzerime binecek depresyon bir tarafa, bir de yeni bir kitapçı aramak zorunda kalacağım. Aziz Di Stéfano, n'olur.

1998

* İt.: "tarafdarlar". (ç.n.)

BARCELONA
C.F.

PREFERID

Asla Herkesin Değil

İşin aslı şu ki, İspanyol milli takımı ülkesinde asla büyük heyecanlar uyandırmamıştır, bu da nihayetinde sağlıklılığa işaret eden ve kendisi için Futbolun Efendisi'ne (yani en efsanevi futbolcumuz olmanın yanı sıra şükür ki yabancı olan, Arjantin menşeli Alfredo Di Stéfano'ya) teşekkür edilmesi gereken bir şeydir. Yine de bu şevksizliğin, İspanyolların vatanseverlik ve milliyetçilik denen –bugünlerde Le Pen'in Milli Cephe'siyle ve ETA olarak bilinen milliyetçi terörist cephede demode ve çağdaş bir şekilde vücut bulan– şu iki hem eski hem de modern belayı kafalarından defettiklerinden kaynaklandığını düşünmek biraz fazla safça ve iyimser olur. Bu başarıyı daha ziyade İspanya milli takımının tarihi boyunca neredeyse hiç büyük hedeflere ulaşamamasına dayandırmak gerekir: 1962'de bir Avrupa Şampiyonluğu ve 1992'de bir olimpiyat birinciliği, sanırım hepsi buydu ve her iki seferde de kendi evinde oynadı. Sovyetler Birliği'ni otuz altı yıl önceki Madrid finalinde, Francoculuğun göbeğinde mağlup etmek bile o zamanların hakiki Francocuları dışında kimseyi gerçekten coşturmayı başaramadı. Ancak altı sene önce düşündürücü bir olay yaşandı: "İspanya" fikrine pek hoş bakılmayan Barselona'daki Camp Nou stadındaki yüz bin seyirci, bugün nihai milli takım kadrosunun bel kemiğini oluşturan bazı pek genç futbolcuları ateşlemek için "İspanya" diye tezahüratta bulundular. O yüzden, geleneksel olarak istikrarsız ve kararsız, nesiller boyunca öyle ya da böyle sürüp giden belirli bir tarz ve kişiliğe sahip olmayan bu milli takımın bir gün Dünya Şampiyonuna dönüşüp dönüşmeyeceğini bekleyip göreceğiz. 1998'de böyle bir riskin olduğunu sanmıyorum, her halükârda.

Tutku uyandıranlar her zaman için şehir takımları olmuştur. İşte onların çok uzun zamandır süregelen bir zafer gelenekleri vardır, bunların başını da altı kez Avrupa Kupası Şampiyonu olmuş efsanevi Real Madrid çeker ki ben şu an bu satırları yazarken Torino takımı Juventus karşısında yedinci kez şampiyon adayı. Ve

akabinde ezeli rakibi Barselona, sadece bir kez Avrupa Şampiyonu olmuşsa da tüm Avrupa turnuvalarına katılmış, bir tanesini bile kaçırmamıştır.

Doğrusu şu ki insanlar sevdalısı oldukları kulüplerin zaferlerine milli takımın –daima kısmi olan– galibiyetlerinden çok daha fazla sevinirler. Bu sporun ya da belki gösterinin başlıca malzemelerinden biri hafıza, yahut aynı kapıya çıkan gelenek ve dramasıdır. Mesela Atlético de Madrid taraftarları aslında taraftardan ziyade Real Madrid düşmanıdırlar, o kadar ki en büyük rakipleri kaybedecekse kendileri de kaybetmeyi, iki takımın da kazanmasına yeğ tutarlar. *Culéler* yani Barselona'nın fanatiklerinin durumu da daha düşük ölçekte de olsa benzerdir, aynı şehirdeki rakipleri Español'un taraftarları Barça'ya karşı, Betisliler de Sevilla'ya karşı benzer hisler duyarlar. Uzun zamandır birlikte yürünen, rezalet ve hakaret ve aşağılama ve kıskançlıklarla, üzücü fark yemeler ve son dakika yenilgileriyle, hakaret gibi gelen üstünlükler ve bazen onlarca yıl süren hüsrانlarla dolu o ortak yol olmadan bu hırslar anlaşılamaz. İspanya'da ayrıca bu alevlere katkıda bulunan bir de siyaset bileşeni vardı –belki hâlâ da vardır–. Real Madrid'in bu kadar iftiraya uğraması tuhaftır –ve haksızdır, boşuna küçücük çocuk olduğum zamandan beri bu takımın taraftarı değilim–. Uzun süre boyunca Real Madrid Francocu rejimin simgesi olarak görüldü, halbuki yaşanan aslında takımın ellili ve altmışlı yıllarda Avrupa'daki büyük başarılarını diktatörlük tarafının fırsatçı bir şekilde sömürmesiydi. Komik olan da Real Madrid'in İç Savaş'tan hemen sonra, monarşik ismiyle çelişkili bir şekilde yenik Madridli cumhuriyetçilerin tercih ettiği takım olmasıydı, çünkü en azından üç sene boyunca vahşice kuşatılan ve bombalanan, en son teslim olan, Franco karşısında en dirençli ve cesur şehrin (ki Franco sonra onu bu yüzden cezalandırdı) adını taşıyordu.

Sonra çocukluğumun Real Madrid'i geldi, Fransız Kopa, Uruguaylı Rial, Arjantinli Di Stéfano, Macar Puskas ve İspanyol Gento'dan mürekkep, görüleceği gibi vatanseverlikle ilgisi olmayan bir kadroya sahip forvet hattıyla. O dönemin Barselonası da vatanperver değildi, Kubala, Czibor ve Kocsis'ten oluşan müthiş Macar lejyonuna sahipti –Kocsis çok melankolik biriydi ve jübile yaptıktan sonra kendini öldürdü. İyi futbolcular barındırma konusunda –neredeyse

“kan temizliği” ile– “saf” kalan tek takım, bugün Fransız-İspanyol Luis Fernández’in çalıştırdığı ve değil yabancı oyuncu, Bask Ülkesi veya Navarra’da doğmamış kimseyi kabul etmeyen Athletic de Bilbao oldu. Ne bölge ne de ülke dışından hiçbir yardım almadan, bir kere bile İkinci Lig’e düşmemiş olmaları takdire şayandır, ancak insan bu gururlu sözleşme politikasında bir nebze ırkçılık görmeden duramıyor.

İspanyol milli takımı bunların hepsinden yoksun: Ne unutulmaz anıları var ne de can düşmanları, ne büyük kahramanlıkları var ne de olağanüstü geri dönüşleri; destansı bir tarafı yok, lirik kısmı çok az ve futbolun temel ögesi olan, onu genel olarak spordan ziyade tiyatroya benzer bir şeye dönüştürebilen dramdan neredeyse eser yok. Bazı fiyaskolar oldu tabii ama vatandaşlar o fiyaskoların cefasını çekenlerle pek de gurur duymadığı için kolayca unutuldular. Bu sene, nedendir bilinmez, basın varsa yoksa Dünya Şampiyonluğu unvanının hedeflenmesi gerektiğine karar verdi: “Maç maç ilerleyeceğiz”ler, “mümkün olan en ileri noktaya ulaşmaya çalışacağız”lar filan yok. Bilmiyorum. Milli takım teknik direktörü Clemente, Athletic de Bilbao’da yetişmiş ve tipik bir Bask olması beklenen, ama tam da en berbat İspanyolluğun en tipik örneği olan biri: Sevimsiz, ukala, kibirli, ağzı bozuk, palavracı ve yabancı düşmanı. Sağ cenah ona bayılıyor, sol ise ona o kadar itimat etmiyor ki –burası gerçek– en ateşli olanları bu milli takımın yenilgilerine seviniyor. En azından oyuncular biraz daha seviliyor. Ama kendiniz bakın: Milli takıma çağrılanlar arasında bu kez Barselona’dan sekiz, Clemente’nin düşmanlığını açıkça ifade ettiği Real Madrid’den ise sadece üç futbolcu var. O yüzden *merengue* taraftarları olarak bu “İspanya”nın bizi temsil etmediği hissine kapılacağımızdan çok endişeliyim; hatta daha da fenası, kırmızı ve mavi giymiş Barça’yı teşvik edip alkışladığımız –tabii öyle bir şey yaparsak– hissini yaşayabiliriz, sonuçta o renkler farklı da dağılmış olsalar Barça’nın kendi formasının renkleri. Ve bu artık çok fazla şey istemek olur. O yüzden, ne olursa olsun, “İspanya” bu sene de tüm İspanyolların takımı olamayacakmış gibi geliyor bana. Eh yani, çok şükür, tersi olsa tedirgin ederdi, bir o eksikti.

Bugün Sadece Bugün Değil

Bugün sadece bugün değil. Bugün, örneğin, aynı zamanda 18 Mayıs 1960. Sekiz yaşındayım ve annem televizyonu olan komşularımıza, ağabeyim Fernando ve ben Real Madrid'in Eintracht Frankfurt'la oynayacağı 5. Avrupa Kupası final maçını izlemek için uğrayabilir miyiz diye sormuş. Aziz Quesada ailesi –galiba isimleri buydu– evet demiş. Madrid bir gol yiyor ve üstüne yayın gidiyor; ama ağabeyim ve ben tecrübeden ziyade inancımız sayesinde biliyoruz ki Madrid art arda beşinci kez bu kupayı kazanacak. Puskas dört, Di Stéfano ise üç gol atıyor, skor 7-3. Birkaç sezon önce bir televizyon kanalı, maçın görüntülerini bulup onları Sarışın Ok'un* yorumlarıyla sunduğunda, spiker, Puskas maçı 3-1'e getiren golü attıktan sonra ikisi kendi yarı sahalarına dönerken Macar futbolcuya ne demiş olabileceğini sordu. "Herhalde primi kazandık bile diyordum" diye yanıtladı yaşlı Di Stéfano. 1960'ta artık otuz dört yaşındaydı ve hâlâ dünyanın en iyi oyuncusuydu. Ama ne primleri ne de eğlenceyi hafife alıyordu. "Bazı maçlar olurdu" diye anlattı, "Gento ve ben birbirimize sadece topuk pası atmaya karar verirdik, eğlencesine." "Resmi maçlarda mı?" dedi afallayan spiker. "Evet tabii ve seyirciler..." "Kızıyorlardı" diye söze karıştı genç gazeteci. "Hayır, olur mu hiç, hoşlarına gidiyordu, tek sorun bayağı top kaybetmemizdi. Ama olsun, sonra o topları geri kazanıyorduk." Böyle bir takımın sürekli kazanması gerekiyordu çünkü çocuklar için kurulmuştu, ayaklarıyla oynasa da bir el çabukluğu takımıydı.

Bugün aynı zamanda sanırım 62 yılının mayıs veya haziran ayının başka bir günü, Madrid'in altıncı kez final oynadığı ve ilk kez birini kaybettiği o gün. Eusebiolu, Colunna, Torres ve Simõesli Benfica'nın 5-3'ü. Ama son dakikaya kadar, neredeyse yanımızdaki diğer herkes gibi ağabeyim Fernando ve ben de Madrid'in kazanacağını biliyorduk, tıpkı onu yine bugün olan, belki 63 yılından, Faccetti ve Mazzola ve Suárez'in İnter'ine karşı 3-1'lik skorla takımın

* "Sarışın Ok" (İsp. *Saeta Rubia*), Alfredo Di Stéfano'nun lakabı. (ç.n.)

finali yine kaybettiği bir başka gün biliyor olduğumuz gibi; en ağır, yenilgiden Di Stéfano'nun sorumlu tutulması ve kulüpten ayrılma-ya zorlanmasıydı, bu o sırada belki de asıl Real Madrid'den ziyade Di Stéfano Kulübü taraftarı çocuklar olarak hepimizi öfkeliendirip utandırmıştı. Ama Puskas ve Gento ve bilemedim ama belki Del Sol de hâlâ takımdaydı ve takımlar bir zamanki hallerinden farklı olmak-tan, kendilerine ihanet edilemeyecek olan geride kalanlar sayesinde kurtulur. Bugün aynı zamanda 1966 yılından bir gün, Gento'nun bir başka nesle kaptanlık ederek, Partizan'a karşı 2-1'le o Kupa'yı tekrar kazandığı tarih. Hatta bugün, daha az hatırlanan futbolcularla 1981'den bir gece, Liverpool'un 1-0 kazandığı, son final maçı.

En geride kalmış şeyler, eğer zamanında kök tutmuşlarsa ve bir anda, hayal oyunları veya parodi veya aldatmaca veya taklit olarak dahi geri dönerlerse yakın oluverirler. İnsan yirmi beş sene ayak basmadığı bir şehre nihayet tekrar geldiğinde, hangi otobüse bin-mesi gerektiğini anında biliverir. Önceki gün sorulsa, tam bir sene oturduğu sokağın adını mırıldanmayı beceremez. Zaman sıkışır ve bugün bugündür ve dündür ve önceki gündür, bir mesafe yoktur; Bay Marcel Proust'un, romanında gayet güzel gösterdiği gibi. 1998 Real Madrid'i, La Liga'da madara olmasının akabinde darmadağın, enkaza dönmüş bir ekip; takım arkadaşlarına iyi bir tesiri olacak tek bir futbolcusu yok, Aziz Di Stéfano gibi, kutsal Pirri, baş melek Santillana ve hatta başka bir melek Michel gibi.

Şimdiki Gentomuz, zinciri bir arada tutan çifte halka Sanchis, bir de Real Madrid de hâlâ Real Madrid. Juventus yenilmez bir makine gibi görünüyor. Ama Madrid'in onu yeneceğini biliyo-rum, "bizim" Kupamızın yaşadığım tüm finallerinde, kaybetmiş olsa dahi hep bildiğim gibi. İnanın bana, kazanacak: Bunu size bir sezon boyunca, birbiri ardına elemeler sırasında yaptığı blöfler tutmuş, kırklarında bir yetişkin söylüyor. Ama bunu aynı zamanda Chamberí'de doğmuş, sekiz yaşındaki bir oğlan çocuğu söylüyor size, ve o yaşlarda o mahallede her zamankinden –ve neredeyse her yerdekenden– daha iyi bilinir ki, blöflere yolun sonuna kadar de-vam etmek gerekir. Sırtındaki gömleği kaybetmek önemli değildir, gerginlik ve kendinden eminliğin ve üstüne daha da fazla gerginlik ile heyecanın yanında bir gömleğin hiç önemi yoktur.

Süratli Sonsuzluklar

Biz futbolseverlerin, başka insanların kuvvetle muhtemel yoksun olduğu, fazladan bir zaman ölçme şeklimiz vardır: Dört senede bir düzenlenen Dünya Futbol Şampiyonası. Çocukken, bir şampiyonanın bitiminde, bir sonraki başladığında kaç yaşında olacağımı nasıl hesapladığımı, ve iki şeyin de, yaşı da organizasyonun da bana nasıl uzak ve hatta imkânsız geldiğini hatırlıyorum. On ile on dört yaş arasında bir dünya vardır, on dört ile on sekiz arasında olduğu gibi, insan zorla neredeyse bambaşka birine dönüşür, çocuklukla ergenlik arasında vuku bulan değişiklikler o kadar çoktur ki. Dünya Şampiyonasına gelince, İspanyol milli takımı her başarısız olduğunda ve elendiğinde, onu kazanmak için yeni bir fırsat ortaya çıkıncaya kadar bir sonsuzluğun geçmesi gerekiyormuş izlenimine kapılırdım.

Doğrusu o sonsuzluk, İspanya kazanmak bir yana, bir finale bile çıkamadan geçti, ve insan hayal kırıklıklarına öyle alışıyor ki, kendini korumanın daha etkili bir yöntemi olarak hayalleri kökünden kesip atmaya kadar varıyor. İnsanın, ülkesinin temsilcilerinin tarafını tutmasının, azıcık eleştiren bir aklın kabul edemeyeceği kadar soyut ve basit vatanseverlik hislerinden ziyade, o temsilciler arasında yer alan kendi takımının oyuncularına olan (ölümüne, başka takıma gidip bize ihanet etmedikleri sürece) sadakatten dolayı olduğu gerçeğinin farkına zamanla vardığı da doğrudur. Hatta hatırlıyorum da son Dünya Kupası'nda bizim milli takımı o kadar beğenmemiştim ve bana daha sevimli veya yakın gelen ülkele- rin takımlarında da o kadar çok sorun görüyordum ki, sonunda Kamerun'un "Aslanları" nı desteklemiştim; onlar da bana eziyet için vasat bir şampiyona çıkarmış ve harikuladeliği Nijerya'nın "Leoparları" na teslim etmişlerdi.

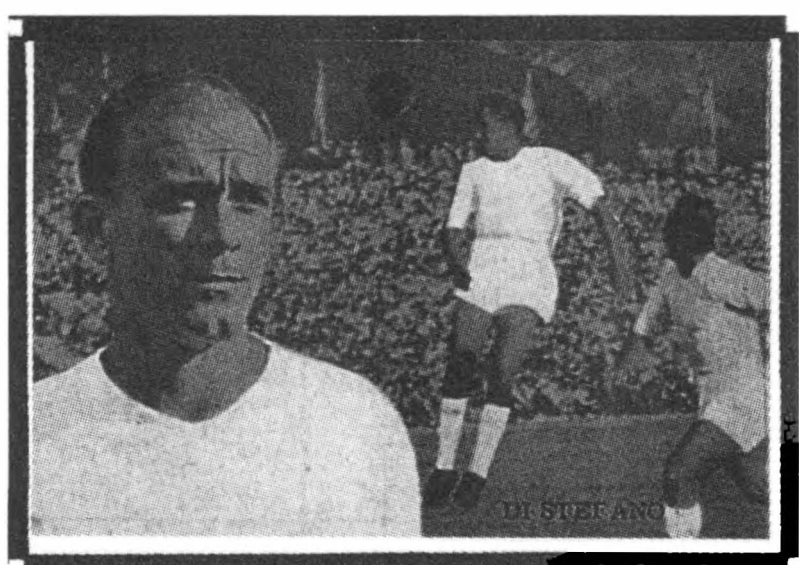
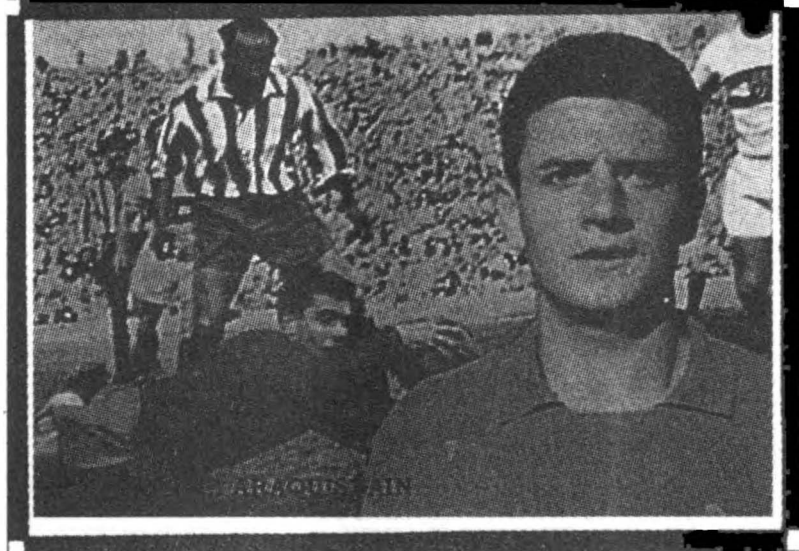
94 ile 98 arasında işler pek değişmedi, ki bu da yetişkin yaş- larda dört senenin süratle geçtiğini, Dünya Kupalarının da daha ziyade her iki sezonda bir yapılıyor gibi geldiğini teyit etmeye

yarayan öğeler ya da verilerden biri. İnsan bir de her şeyin daha öngörülebilir olduğunu ve her ne kadar sonrasında gerçekleş-mese de, öngörülmüş şeylerin hayal gücünde sürekli baskın geldiğini keşfediyor: Brezilya çok iyi oynayacak ve yarı finalde elenecek, veya sıkıcı bir oyun oynayacak ve kupayı kaldıracak; Almanya hayal gücü zayıf ve kaba bir takım olacak ama son ana kadar ondan kurtulma imkânı görünmeyecek, ve İngiltere elbette ki bunu beceremeyecek ve ister vasat ister berbat oynasın, vaktinden önce evine dönecek; İtalya kazansın veya kaybetsin, hep beraber bir felakete dönüşmemek için fazla gergin olacak; Fransa eğlenceli ve etkisiz olacak, kendi sahalarında oynuyor olmasına rağmen pek fazla ilerleyemeyecek; İspanya her maçta azap çekecek ve hafızada pek bir iz bırakmayacak; Arjantin'e gelince, ya üçkâğıtçı ya da cazibeli olacak (mevcut teknik direktörü Passarella ile kesin üçkâğıtçı olacak) ve ne biri ne de öbürü bizleri gerçekten tatmin edecek. Esasında insan kimsenin unvanı ele geçirmeyi hak etmediğini düşünüyor, veya sadece dertsiz ve neşeli *outsider*ların hak ettiğini, örneğin Danimarka veya Nijerya, ayyaş şöhretiyle İskoçya veya hovarda şöhretiyle Hollanda, belki anarşist bir Yugoslavya'nın.

Günümüz futbolunda destansılık ve başdöndürücülük gide-rek daha azalıyor, hepsinden önemlisi de dramının azalması zira bu spora bu kadar tapılmasının sebebi her maçtaki eşsiz hikâyesi ve tartışmasız kişileriyle bir gösteri olma özelliğidir. Bugünlerde bu hikâyeler sıklıkla birbirinin yerini alabilecek, birbirinden ayırt edilemez anlatılar oluyorlar, o yüzden de bir kitapta, filmde, tiyatro eserinde ve müzik parçasında olsun, en önemli olan şeyi nadiren veriyorlar, yani akisi, yankılanmayı, anıyı. Son Dünya Kupasının finalini net bir şekilde kim hatırlıyor? Ben değil, tabii ki, buna karşılık 82'de Barselona'da İtalya'yla Brezilya arasındaki 3-2'lik maç hafızamdan silinmiyor, final maçı bile olmayan tek bir örnekten bahsetmem gerekirse. Bu kadar uzun geçmişine rağmen İspanya'nın bir tane bile maçını aynı şekilde anımsamıyorum. O yüzden bu sefer tek ricam ve ümidim, ürkek Clemente'nin tercih edeceği bir rakibin karşısında takımın 5-4 ya da 3-2'lik bir skorla elenmesi, bakalım böyle en azından retinamızda bir görüntü ve vücudumuzda az çok kalıcı bir heyecan veya tereddüt kalacak

mı? Çünkü benim için şu yaşımda en katlanılmaz olan şey, Dünya Kupalarının monoton bir şekilde, farkına varılmadan geçip gitmesi, tıpkı yetişkin hayatında dört yılların bazen geçtiğı gibi.

1998

Sol Ayakla Dört Korner

1) Bu Dünya Kupası'nda, bir futbol geleneği olmayan veya mütevazı ekiplerin şaşırtıcı çıktığı görülüyor: Kamerun, Fas, Jamaika, İran, hatta Amerika Birleşik Devletleri iyi top çeviriyorlar, alan yaratıyorlar, tutarlı ve tehlikeli bir şekilde ceza sahasına geliyorlar. Buna mukabil, kaleye şut çekmeyi bilmiyorlar. Şaşırtıcı ama çok da tuhaf değil. Bir süredir Madrid, Milan, Juve ve Barça gibi büyük takımlarda bile aynı kusurdan muzdarip birtakım oyuncular yer alıyor. Eskiden şut çekmeyi, adına şut denen şeyi, 2 numarasından 11 numarasına kadar herkes bilirdi. Bazıları daha iyi, diğerleri daha kötü bilirdi ama icap ettiğinde hepsi bu işi doğru dürüst yapardı. Bir bakıma oyunun temelinin de temeliydi bu. Okul bahçesinde bile böyleydi bu: Topu sürekli okul duvarının üstünden dışarıya gönderen biri –top ucuz değildi– oynayamazdı, o kadar. Bu kadar saçma bir evrim tek bir şeyden kaynaklanabilir: Teknik direktörlerin her adamın işlevleri ve uzmanlığını çok dar bir alana indirgemeleri, oyuncularından altı yedisinin kaleye nasıl vurulacağına dair en ufak bir fikirleri olmamasını sorun olarak görmemeleri; sanki bunu yapmayı hesaba katmamışlar veya hatta bazılarına şut çekmek yasaklanmış gibi. Bu belki günümüz futbolunda, kaleye şut çekmek için harika bir pozisyon yakalamış bir oyuncunun, o vuruşu yapmak yerine şansını zorlayıp topu çoğu zaman kendisinden daha iyi bir yerde olmayan bir başkasına vermesi ve böylece karşı takım defansının yeniden kurulması veya kalecinin reaksiyonu için birkaç saniye daha armağan etmesi hadisesinin fazla sıkça yaşanmasını açıklar. Böyle kaçan yüzlerce gol var, beklendiği için, topa vurmaktan korkulduğu için; bunu yaparlarsa emirlere karşı gelmiş olacaklarına dair bir savunmanın gelmeyeceğini, gol atmış olsalar dahi itaatsizlikten ötürü azar ıstıtmeyeceklerini kim bilebilir? Bunu oyunun yozlaşmasının bir başka belirtisi olarak görüyorum. Veya belki basketbolun futbol üzerindeki berbat etkilerinden bir başkasıdır. Ortaya veya pasa

artık “asist” dediklerine göre, yakında gole de “basket” demeleri tuhaf olmaz. Futbolu o gün bırakırım.

2) Çok Dünya Kupası izlemiş olduğumdan mı bilmiyorum ama daha ilk safhada bu filmi daha önceden görmüşüm gibi hissediyorum kendimi. İspanya’yı daha hâlâ tanınmış ve belli başlı bir tarzı olmadığı için topa tutarız hep. Ama belki de daha sinir bozucu olan geleneksel tarzların içi boş taklidi veya parodisi, yani klişedir. Almanya, Almanya gibi oynar (sıkıcı ama azimli); İngiltere de İngiltere gibi (kaba ama etkili, sonrasında yetersiz); Fransa, Fransa gibi (şevkli ama çenesiz) ve İtalya da İtalya gibi oynar (kösele gibi, kurnaz, risk değil şansın peşinde); Arjantin, Arjantin gibi oynar (kendini beğenmişlik ve korkuyla, aynı anda her ikisiyle); Brezilya da Brezilya gibi (süslü ve biraz da sığ). Daha az meşhur olanlar için de aynısı geçerlidir: İskoçya (kaba saba ve bir yetenekli oyuncuyla, zamanında Strachan idi, şimdi Burley) veya Avusturya (sönük ve pek hatırlanmayacak) veya Hollanda (bol inanç ve az şans) veya Belçika (çok sıkıcı). Hatta daha yakın zamanın Kamerun’u bile ilk Kamerun’a aşırı benziyor. Yenilgimiz sonrası yaraya tuz basmaktan ötürü üzgünüm ama sanırım henüz beni bıktırmamış tek takım Nijerya. Ne yazık ki şu ana kadar attıkları üç gol de sonraki dansları da beni eğlendiremedi .

3) Birinin belli bazı yazarlara övgüler düzmesini duymak, nasıl o kişinin atıp tuttuğunu ama edebiyattan hiç anlamadığını bilmek için yeterliyse, Brezilya’dan büyülenen insanları dinlemek de prensip olarak onların futbol bilmeyen insanlar olduğunu anlamaya yeterlidir. Cafú’nun görevi gereği saha ortasında önemsiz bir topu kontrol ettiğini gördüğü an eriyip biten futbol yorumcuları var: “Bakın görün topu nasıl kontrol ediyor, ne harika”. Bu sahtekârları görevlerinden almanın vakti gelmiş.

4) Fransa ev sahipliği yaptığı Dünya Kupasını kazanmayacak. Bu kadar erkenden bunu nasıl mı biliyorum? Çünkü kalecisi cibiliyetsiz veya yapmacık suratlı bir ekip asla kazanamaz. O hoplayıp zıplayan tombul Jongbloed, iki final kaybeden Cruyff’un Hollandasının seviyesinde değildi. Şu histerik İsveçli Ravelli’nin de eli yüzü düzgün değildi. Süper Fare gibi giyinen Meksikalı Campos’tan da, diğer kaledeki haydut tipli Paraguaylı Chilavert’den de, *Üç Silahşorlar*’dan fırlamış gibi görünen şu Kolombiyalı Higuita’dan da

bahsetmeyelim. Futbolcular istedikleri gibi görünebilirler, kaleci hariç. Onun görünümünün saygın olması önemlidir, sadece saygı uyandırmak için değil, aynı zamanda kendisini alt eden forvete atacağı sitem dolu bir bakış onda gerçek bir etki uyandırabilir, o forvetin, bunu hak etmeyen o saygıdeğer kaleciye karşı bir haksızlık ettiğini hissettirebilir. Buna karşılık, burnu havada birine golleri dizmek kadar hoş bir şey yoktur. Ramallets, Iribar, Zubizarreta, Yashin ve Zoff çok saygın görünümlü kişilerdi: Yani bu öge gerekli ama yetersiz bir şarttır. Fransa'nın şimdiki kalecisi Barthez insanı kendini üzmeye davet ediyor. En kötüsü de, üzerinde düşünülmüş keli, milimetrik hesapla kesilmiş sakalı veya telaşlı tarzı değil. En kötüsü, giydiği o kısa kollu, uçuşan forma. Bir yaz ve şamata varoluşçusuna benziyor, şu kış varlığı Beauvoir-Sartre'ın soytarısı veya sağ kolu olacak birine.

1998

Sol Ayakla Beş Serbest Vuruş

1) FIFA'nın (az buz şey değil, dünya futbolunun) başında Blatter adlı ahmak bir demagog bulunuyor, muhtemelen ebedi selefi, diğer bir ahmak demagog olan Havelange'ın bostan korkuluğu. Dünya Kupası öyle büyük skandallar ve facialar olmadan devam ediyordu, ta ki kukla Blatter, Ronaldo'ya yapılan alalade bir müdahalenin cezasız kaldığını görünceye kadar. Ertesi gün hakemlerine şöyle dedi: "Daha çok kişinin atılmasını istiyorum." Böylece itaatkâr ve kriter gözetmeyen uşaklar, o andan itibaren bir maçın yirmi iki oyuncuyla sona ermesini, başka bir deyişle hile karışmamış maçlar oynanmasını neredeyse imkânsız hale getirdiler. Eskiden hangi maç olursa olsun, ama özellikle de önemli olanlarda, bir futbolcunun atılması için oldukça vahim bir şeyin gerçekleşmesi gerekirdi. Böyle düşünülürdü önceleri. Oyundan atılma istisnaiydi, tuhaftı, anormaldi, dikkat çekiciydi ve kimsenin karşı çıkmayacağı okkalı bir sebebi olması gerekirdi. Şimdi bu kukla istisnanın kaideye dönüşmesini, eğer ortada sebep yoksa, yaratılmasını buyuruyor. Futboldan anlamayan biri olduğu açık. On veya dokuz kişiye karşı on bir kişinin yaptığı şeyin artık maç olmaktan çıkıp kuşatma veya imhaya dönüştüğünü, insanların da bu sahneleri izlemeye pek ilgi duymadığını idrak edemiyor. Kendini beğenmiş kuklacık, kendi verdiği emri övmekten geri kalmadı: "O zaman bu kriterler olsaydı, Van Basten futbolu erken bırakmazdı." Demagoglar daima aptalca safsatalara başvururlar. Sert bir müdahale bir futbolcuyu hayatı boyunca sakat bırakabilir veya onu sadece korkutmakla kalabilir. Top oyunda değilken sahaya ters basmanın da benzer sonuçları olabilir. Van Basten'in oynadığı son maçtan sonraki karşılaşmada sahaya ters basmayacağını kim bilebilir?

2) Mütevazı takımlar, durumun olağanı yetmiyormuş gibi, bir de bu adımlarla cezalandırılıyor. Jamaika, Tunus ve Kamerun'un Arjantin, Almanya veya Brezilya'yla karşılaştıklarında kendilerini savunmaları gerekecek. Savunma –ve topa sahip olmama– esna-

sında hata yapma ihtimali, hücum – ve topa sahip olma– sırasında olduğundan çok daha fazladır. Bu takımlar oyuncularının atılması riskiyle yüz yüze gelmeye mahkûm edildiler, böyle bir durum yaşandı da. Futbolda daima yaşanan büyük sürprizler artık neredeyse ortadan kalkacak; bu, oyundan en çok nemalananların onu bitirmek için attıkları bir adım daha. (Büyük futbolcunun, müdahalelerden kurtulmayı da bileceğini unutmamak lazım: Di Stéfano, Pelé, Matthews, Cruyff, Puskas, Charlton, Beckenbauer ve Seeler neredeyse hiç sakatlanmazlardı. Bunun sebebi de rakiplerinin onlara saygı duyması değildi.)

3) Kamerun maçı asla on bir kişiyle tamamlamıyor ve üzerine golleri iptal ediliyor. Fas'ın penaltısı iptal ediliyor, maç Brezilya için ölüm kalım maçı olsaydı Brezilya'ya karşı çalınmazdı da o penaltı. Jamaika ve Japonya sıfır sıfır beraberlikte dayanıyorlar, sahada eksik bırakılıncaya kadar. Ev sahibi Fransa en ufak bir tehlike barındırmayan bir gruba düşüyor ve şimdi de karşısına Paraguay çıkacak, oh dünya varmış. Almanya Yugoslavları ayağıyla çiğniyor ama yeni kurallar zenginlere işlemiyor. Zavallılar başlarını eğip kaderlerine razı olup gidiyorlar. Aperitif davet edilmiş olmak da yeter de artar diye düşünüyorlar. İspanya zenginlere mahsus hareketten fayda sağlamayı bile öğrenemedi.

4) Madrid'in eski Fransız forveti, büyük oyuncu Raymond Kopa açıkça söyledi: "Ronaldo stratejisi üzerinde çalışmalı; onu bazen biraz aptal buluyorum." Dünya çapında kendisinin reklamı için yürütülen müthiş kampanyaya rağmen, Ronaldo büyük bir oyuncu değil. Üç maçta sadece bir golü var, Raúl'un da öyle ama onun-ki çok daha muazzamdı. Ronaldo bir kez bile parlamadı. Güçlü ve süratli, çok şut atıyor, her zaman iyi şutlar değil ama kolayca gol bulabilmek için yeterli sıklıkta, nadiren dâhice. Bazen rezalet maçlar da çıkarıyor, ama hesabına yazılmıyor. Büyük oyuncu olmamasının bir numaralı sebebini Kopa işaret etti: Zeki değil; veya belki düşünmeyip sadece hareket ediyor, beklemesini de bilmiyor. Sadece mankafalar onu Di Stéfano, Pelé, Cruyff ya da Maradona ile kıyaslayabilir. Veya Van Basten ile. Hatta Romario ile. Ve hatta, dikkat edin, neredeyse kimsenin hatırlamadığı Bettega ile. Seneler geçip de sürati de azalınca, Juanito'ya benzeyebilir daha çok. Evet, Juanito Gómez'e, ama daha uzununa.

5) İspanya'nın elenmesinden sonra Clemente'nin, kendisini bir saat boyunca bir bahçede oturtup, küçük düşmesini fırsat bilen ve terini kurulamasına dahi izin vermeyen iki yüzlü ve fitneci radyocu arkadaşına söyleyiverdiği tüm deli saçmalıklarının –ki deli doktoruna haber verdirecek kadar çoklardı– en uçuk ve hastalıklı olanı şuydu: “Başarısızlık lafını kabul etmiyorum. Bu kadar çok çalışanlar başarısız olamazlar.” Futbol bir sanat değilse bile, sanata bayağı benzer. Ve sanatta ne çabanın ne de iyi niyetin herhangi bir önemi vardır. Mozart neredeyse kılını kıpırdatmadan dâhice eserler ortaya çıkarıyordu. Pek çok gayretli kişi ise ortaya patates çıkarır. Başarı ve başarısızlık yiğitliğe, namusa, ısrara ve göreve bağlı değildir. Biri bir film çekmek veya kitap yazmak için varını yoğunu ortaya koyup da çıkan sonuç çok kötü olduğunda, bir başkası o yazara şöyle demeli: “Zaman kaybetme. Başarılı olanların da sevmeyenleri var, bu bir sebep olamaz. Haydi, başka bir şey üzerinde çalışmayı dene.”

1998

Sol Ayakla Altı Çalım

1) Milliyetçi olmayan milli takımın elenmesinin yol açtığı dev öfke, takımın performansının sadece oyuna değil, görüldükleri ölçüde önem kazanan davranışlarına da dair en iyi ayrıntılarının takdir edilmesine veya onlara dikkat çekilmesine mani oldu. Son maç tamamlandıktan sonra, bir daha Dünya Kupasında oynamayacak olan Zubizarreta, vedalara karşı hassasiyet duyacak tecrübeye ulaşmış Hierro ile yavaşça ve gönülden kucaklaştı. Futbolcuların kucaklaşması o kadar sık görülen bir şeydir ki, pek alışkın olmayan seyircilere neredeyse müstehcen gelir. Bugünlerde ayrıca gol sevinçleri de golü atanın çoğu zaman yere yapıştırılmasına dönüştü (o yüzden çoğu oyuncu kendisini yere indirecek arkadaşlarını tokatlayıp sıyrılarak, başarısını yedek kulübesinde oturan bir arkadaşına veya su getirene ithaf etme bahanesiyle yedek kulübesine kaçıyor). O yüzden Zubizarreta ile Hierro'nun kucaklaşması hiç alışılmadık türden bir şeydi: Coşkudan ziyade, yenilgi ve bir tarafın vedası nedeniyle büyük bir üzüntü içeriyordu; ayrıca sakın bir ortak teselli arayışı ve bir nevi kesin bir ateşkes de vardı orada, zira kaleciyle savunmacı daima rakip takımlarda yer almışlardı. Futbol o kadar sinematografik ki aklıma Conrad'ın bir hikâyesinden uyarlanan, seneler boyu durmaksızın düello yapan ve –filmin sonundan ba- yağı önce– birinin ölümü veya çekilmesi veya pes etmesinin şüphesiz ikisinin de yenilgisi olacağını anlayan iki Napoléon dönemi Fransız subayını anlatan *Düelloocular* filmi geldi. İkisi de birbirini, asla ittifak veya iş birliği yapmayacakları üçüncü bir rakip önünde savunurdu. Eski düşmanlara neredeyse dostlar kadar iyi bakmak lazım. Yani, sadece doğrudan çarpışanlara, fedai veya kiralık katil tutmayanlara. Bugünlerde böylesi az bulunuyor.

2) Dünya Kupasının en iyi gollerinden biri farkına varılmadan geçip gitti ve en az kutlanan gol oldu: İspanya'nın Bulgaristan'a attığı altıncı golde Kiko o kadar soğuk ve kayıtsızdı ki müthiş bir zarafete sebep oldu. Hemen ardından yaptığı hareket de fena

değildi, fuzuli bir şeyi, şahsi başarısı dahi olsa kutlamayı reddeder gibiydi.

3) Jestler üzerinden bir oyuncu tanınmaz ama bir karakter tanınır. Luis Enrique kaybetmeyi hazmedemediği için sabrı taşıp çileden çıkar. Genç İngiliz Owen, Arjantin'e karşı penaltısını attıktan sonra, daha hiçbir şey belli olmamasına ve maçın en gergin anı olmasına rağmen, galibiyet elde edilmişçesine mutlu bir şekilde koşmaya başladı: En ufak başarı veya detaydan duyduğu heyecanı ve masumiyetini hâlâ koruyor. En sevimsiz futbolcu ise Fransız Dugarry gibi görünüyor, neyse ki yedek kulübesinde kalacak: Golünü attıktan sonra hıyar gibi davrandı, dilini çıkarıp kollarıyla spiraller çizdi; onun başka bir katlanılmaz özelliğini hatırladım: Barça'nın üç sıfır kaybetmekte olduğu bir maçta sahaya alaycı bir şekilde gülerek çıktı, sanki kendi takımı değilmiş gibi; ben *culé* olsam kulüpten atılmasını talep ederdim. Mesleğinin sembolik yükümlülüğünü anlamayan veya kabul etmeyen bir futbolcu, o meslekte olmayı hak etmiyordur. 3-0 mağlupken kimse asla gülmemeli.

4) Oyuncu atma meselesi bir utanç kaynağı. İngiltere-Arjantin maçının ilk yarısı o kadar heyecanlıydı ki sanki başka bir Dünya Kupası'nda oynanıyordu; neşeli, çılgın ve riskli, tüm maçların olması gerektiği gibi. Blatter'in uşağı, diğer elli beş karşılaşmanın foyasını meydana çıkaracak böyle lükslere izin veremezdi. O yüzden İngiltere'yi on kişi bırakmak için Beckham'ın bir şapşallığından faydalandı ve ikinci yarıyla uzatmaları bu –kaba ve gözüpek– Dünya Kupası'na daha çok yakışan bir şeye çevirdi.

5) Hakem Beckham'ın, çetin Simeone'nin baldırına okşar gibi vurduğunu gördüyse, onu oyundan atmamalı mıydı? Açıkçası ben-ce atmamalıydı, aynı şekilde rakibine basit, kötü bir hareket yapan Hollandalı Kluivert de ilk maçında sahada kalmalıydı. Hiç futbol oynamayıp da futbol konuşan insanlar bugünlerde önüne gelene “saldırganlık” diyor.

6) İngiltere'nin yine elenmesine vesile olan Arjantin'in yeni eli ne kadar da az konuşuluyor. Chamot, sanırım, ceza sahasında topu yumruğuyla çıkardı, Blatter'in uşağı da aptalı oynadı. Uzatmalar oynanıyordu. Bu sayede kösele gibi ve sakar bir takımla devam ediyoruz ve uzun zamandır ilk kez görülmeye değer dört oyuncuyu kadrosunda barındıran bir İngiltere'yi kaybediyoruz: Anderton,

Owen, Scholes ve İngiltere'yi kaybettiğimiz için affetmekte çok zorlanacağımız şapşal Beckham.

7) Son bir hareket: Arjantin teknik direktörü Passarella'nın maçın son anda kazanılmasının akabinde çimlerde yuvarlanması. Ceketini ve kravatıyla. Redondo'yu saçını uzattığı için geri çeviren bir kişi bunu yapmamalı. Arjantin'in daha fazla kazanmayacağına inanmak istiyorum, özellikle de kendini demir adam sanan birinin histerik yuvarlanmalarını (acil şeytan çıkarıcı lazımdı ona) tekrar izlemek zorunda kalmamak için. Tam bir virane.

1998

Kendi Kalesine Üç Gol (Sol Ayakla)

1) Gencecikken ve basının hedeflerinden birinin işleri düzeltmeye yardımcı olmak olduğuna hâlâ inanıyorken, radyodaki bir spor programına yazıp onlardan, La Liga'da puanların eşit olduğu durumda, o sıralarda adına gol averajı denilen en yüksek gol kat-sayısının geçerli olmasını sağlayan eski İspanyol âdetine karşı bir kampanya başlatmalarını istemiştim. Bu, demiştim, defansif oyunu ödüllendiriyor, zira az gol yemek çok gol atmaktan daha kârlı. Söz konusu takımlar arasında atılmış ve yenilmiş gollerin farkı-nın geçerli olması daha mantıklıydı. Birkaç gün boyunca, benim mütevazı teklifimden bahsedecekler mi diye programı dinledim. Ama tabii ki hayır. Ancak şimdilerde geçerli olan sistem, benim o sırada önerdiğim, o yüzden bugün başka bir teklife yelteniyorum. Penaltılarla eleme kimseyi memnun etmiyorsa (hatta 94'te olduğu gibi şampiyonun penaltılarla belirlenmesi daha da az tatmin yara-tıyorsa), ama en azından birçok oyuncu sırayla penaltı noktasına geliyor ve penaltı da oyunun bir parçası olduğu için kura çekimi-ne nazaran tercih ediliyorsa, belki de beraberliklerin direkt serbest vuruşlarla daha iyi bozulacağını düşünmek çok da aptalca değildir. Bu vuruşta gol sıklığı çok daha düşük olduğu için, bir takımın kaçırıp da diğerinin gol atması, gol atan ekibi galip ilan etmeye yetecektir. Heyecan ve hak ediş biraz daha fazla olur bu vesileyle; yirmi iki oyuncu da sahada olup oyuna bir şekilde katılmış olurlar; daha müşterek, yani daha futbola dair bir an olur. (Sözümün dinlenmeyeceğini biliyorum şimdiden. Zamanla.)

2) Dünya Kupası sona ermek üzere ve ben kişisel bir açmazın içindeyim. Bu sol ayak dizisinin ilk yazısında Fransa'nın, çene sakalının ve forma kollarının rezilliğiyle rakiplerine kendisini aşı-lamaya, bunu arzulamaya teşvik eden kalecisi Barthez yüzünden kupayı kazanamayacağı kehanetinde bulunmuştum. Şu ana kadar sadece iki gol yedi, biri de penaltıdandı. Takımı unvanın bir adım uzağında ve eğer ona ulaşırsa, Real Madrid'in Avrupa Kupası fina-

linde Juventus'u yeneceği kehanetinin sonrasında yükselişte olan tahmin becerilerim büyük bir prestij kaybına uğrayacak. Rakipleri Brezilya'nın oyununu beğenmediğim gibi yıldızlarının lütfeden ve hafifçe küçümseyen tavırlarından da hiç hoşlanmadım. Ama bir final maçında tarafsız kalınamaz, bu futbol ve eğlence kanunlarına aykırıdır. Öncelikle Avrupalıları tercih ediyorum, bu yüzden, Avrupalı oldukları için. Ama ya varoluşçu Barthez ve benim kehanetim... Keşke yedek kaleci Lama çıksa sahaya.

3) Az veya çok dikkat ederek bu Dünya Kupası'ndaki maçların yüzde seksenini izlemiş olmam lazım. Beni gerçekten heyecanlandıran sadece üç maç oldu: İspanya-Nijerya (belki düzmece sebeplerden), Arjantin-İngiltere ve Brezilya-Danimarka. Altmış maçın üçü, tartışmalı geçenler. Ey Tanrım, futbol boğa güreşlerine benzemeye başlıyor, en azından spordan anlayanlar için. Bunlardan biri, dostum Alberto González Troyano, şüphecililiğin hükmü altında hacı gibi, bir arenadan öbürüne gider. Seyircilerin bir matadoru hatta ikisini omuzlarının üzerinde taşıdığı bir akşamüstü, onun nasıl da esneyip kadınların bacaklarına baktığını görmüştüm. Müsabaka sonunda, ben kendisine nasıl olduğunu sorduğumda bana daima "Hiç" derdi. Bir taviz verecekse, cevap şöyle olurdu: "Ufak şeyler. Antoñete'nin boğaya doğru güzel yürüdüğü bir an vardı." Veya: "Rincón'un pelerini bir an için Ordóñezinki gibi dalgalandı. Bir şey değil, bir saniyecik." Detaylar. Giderek yaşlandığımdan herhalde, futbolda bir çalım, beklenmedik bir pasa, Owen'ın, Bergkamp'ın, Kiko'nunkiler gibi kusursuz bir gole razı olmaya başladım. Eskiden insan olayın bütününden, maçın tamamından keyif alabilirdi, ve detaylar o kadar çoktu ki bazen saymaya gelmiyordu, kaydı tutulmuyordu. Öyle de olsa, boğa güreşleri gibi maçları izlemeyi de bırakmıyorum. Suçun sadece bende, benim müşkülpesentliğimde olduğunu zannetmiyorum. Durumun medyanın veya seyircilerin az ilgi göstermesinden kaynaklandığını da sanmıyorum, futbol hiç bu kadar şımartılmamıştı. Para da değil, bu oyun daha önce bu kadar ne kazandı ne de harcadı. O zaman boğa güreşlerindeki andırır bu kesatlığın sorumlusu kim? Damlalığı kim sıkıyor? Her seferinde biraz daha daralıyor.

Transfer veya Dolandırıcılık

De Boer ikizleri birkaç ay içinde, hasretlerini çeken Barselona'ya transfer olmak üzere takımları Ajax'tan ayrılabilirdikleri zaman,*bu ekstra kulübün, Katalan milliyetçiliğinin bu geleneksel simgesinin muhtemel ilk on biri şöyle sıralanabilir: Hesp (Hollandalı); Bogarde (Hollandalı), De Boer I (Hollandalı), Giovanni (Brezilyalı), Reiziger (Hollandalı); De Boer II (Hollandalı), Rivaldo (Brezilyalı), Cocu (Hollandalı), Zenden (Hollandalı); Anderson (Brezilyalı) ve Klui-vert (Hollandalı). Yedek kulübesinde Baia (Portekizli), Pellegrino (Arjantinli), Figo (Portekizli), Amunike (Nijeryalı) ve beni sıkıştıırırsanız Sergi ve Guardiola olabilir (İspanyollar veya Katalanlar, nasıl tercih ederseniz, ama oradan bazı şeritleri veya çubukları kaldırmam için kafamı şişirmeyin, hepsi sarı kırmızı zaten). İlk on birde sekiz Hollandalı ve üç Brezilyalıımız olur, ve Hollandalılardan sayısını bilmediğim bir kısmı –ama çoğunluk– tek bir takımdan, yukarıda adı geçen Ajax'tan geliyor. Teknik direktör Van Gaal'in (Hollandalı) da aynı takımdan geldiğini ve yardımcısının Koeman (Hollandalı) olduğunu da hatırlamak lazım. Cruyff kulübün başkanı olsaydı –bir yandan da keşke olsaydı–, Barça belki de Hollanda Ligi'nde oynardı.

Tanıdığım en az milliyetçi veya vatanperver insanlardan biri olduğumu sanıyorum; insanları beğenmek, sevmek, onlara dostluğumu ve sadakatimi ve hatta –yabancı kadınlarla çok ilişkim oldu– sonsuz aşkımı sunmak söz konusu olduğunda nereli olduklarının benim için bir önemi yok. Athletic de Bilbao'nun sözleşme politikası beni hiçbir zaman ikna edemedi, özellikle de son zamanlarda bazı fırsatçılar tarafından milliyetçilik ve ırkçılıkla boyandığı için, halbuki önceden bu şekilde algılanmıyordu ve sadece hayran olunacak bir şeydi. Futbolumuzun Di Stéfano, Kempes ve Maradona'dan (Arjantinliler), Puskas, Kubala, Kocsis ve Czibor'dan

* İkizler geldiler bile, haberini verdiğim şey oldu. Şimdi bir kalecinin hasretini çekiyorlar ki kendisinin kökeni pek belirsiz değil: Adı Van Der Saar, sanıyorum.

(Macarlar), Mendonça'dan (ki nereli olduğunu bilmiyorum ama buralı değil tabii ki), Alman Netzer veya vatandaşı Schuster'den, ve elbette Cruyff'tan mahrum kalması yazık olurdu. Ayrıca Avrupa Birliği'nden herhangi bir oyuncunun, bir yöneticiye veya öğretmene veya herhangi bir konunun uzmanına konulandan daha fazla engele takılmadan, bu bölgedeki herhangi bir kulüple sözleşme imzalayabilmesine imkân tanıyan Bosman Kuralı'nı da destekliyorum.

Ancak bir şeylerin *yapılabilir* olması onların her zaman *yapılması gerektiği* anlamına gelmez; mümkün olmaları onları zorunluluğa dönüştürmez; yasal olmaları onları hemencecik tavsiye edilir veya meşru kılmaz. Çağımızda, özellikle de ülkemizde, müsaade edilen şeyler ile onların zorla tatbik edilmesinin nasıl karıştırıldığına dair sayısız örnek olmalı. Onları şimdilik başka güne bırakmak gerekecek, bugün futboldan bahsediyordum, biz futbolseverlerin donuk bakışlarla ve kafamız karışık halde yeni sezona başladığımız şu günde. Bayağı öfkeli Barselonahılar olduğunu biliyorum. Takımları, nereli olurlarsa olsunlar iyi oyuncularla, yavaş yavaş adapte olacak, özellikle de yakın zamanda ve kademeli olarak gelip takımdaki mevcut oyuncularla kaynaştıkları, onların “mirasını” aldıkları için taraftarların teker teker benimseyecekleri oyuncularla takviye etmek kabul edilebilir. Kadronun temelini oluşturan oyuncuların takımın kendi ülkesinden olması gerekliliğinin vatanperverlikle değil, müsaitlik ve ihtiyaçla alakası vardır, oyunun hayatta kalması ve kendine ihanet etmemesi için gereklidir. Bu sporun başarısı, çekirdeğini oluşturan duygusallık ögesi sayesinde, on ya da on bir net paralı askere bağlılık duymak da pek kolay değildir. Madrid-Barça veya Athletic de Bilbao-Real Sociedad veya Sevilla-Betis rekabetlerini çocukluğundan beri yaşamış bir oyuncu, bu maçlara, yabancı oyuncuların mahrum kaldığı bir ruhla çıkar. Kendi takımım daha büyük bir zekâ örneği ortaya koyduğundan değil, ama en azından onun yabancılar grubu (Roberto Carlos, Seedorf, Mijatovic, Suker, Karembeu, Panucci, Illgner, Savio) *ilk olarak* burada bir araya geldiler ve Sanchis, Hierro, Raúl, Morientes ve Guti'yle beraber hâlâ Real Madrid olduklarını hayal etmek mümkün. Hayal etmesi mümkün olmayan şey ise Ajax'ın tamamının üzerine bordo mavili formayı geçirip bu vesileyle Barça'ya dönüşmesi. Bu noktada Van Gaal'in ne gibi bir katkıda bulunduğunu, işinin ne olduğunu

merak ediyorum, eğer “Bana şampiyon olduğum takımı getirin. Siz de ancak böyle şampiyon olabilirsiniz” gibi bir şey değilse. Eğer bu manevra başarısız olursa, Liverpool’un veya Juventus’un transferini talep edebilir. Ben *culé* olsam şu an depresif ve öfkeli olurum. *Merengue* halimle de öyleyim zaten, çünkü La Liga’da Ajax’ı veya Palmeiras’ı değil, Barça’yı yenmek istiyorum. Hepimiz dolandırıldığımızı hissetmeye başladık. Ve çocukluğumuzdan arta kalan en önemli şey çalınırken, Núñez gibi utanmazlar bu kadar çok yabancının oynamasının suçlusunun Hükümet olduğunu beyan ediyorlar. Eğer ortaya koyduğu nedenleri okumadıysanız, bana sormayın çünkü anlatması bile utanç verici. Düşünün, ne olabileceğini düşünün, bakalım bu seviyede ahlaksız birinin sığ ve zalim kafasına girebilecek misiniz? Hiç kolay bir iş değil, sizi temin ederim.

1998

En Dramatik Takım

Seneler boyu Barselona ile oynadım, hem de öyle birkaç senecik değil, çocukluğumun tamamında – benim neslimin çocukları için o çağ, gazoz kapaklarıyla oynamanın bırakılıp bilardo ve tilt oynamaya geçildiği an son bulurdu.

Benden yaklaşık iki yaş büyük ve bugün sanat tarihçisi olan ağabeyim Fernando, benim daima yoksun olduğum bir el becerisine sahipti, o yüzden her sezon gazoz kapaklarımızla, neredeyse her gün okul dönüşü bir maç yaparak mücadele ettiğimiz Lig Şampiyonaları için minik vidalarla birbirine tutturulmuş üç tahta çubuktan ve yine o vidaların sabitlediği tülbent bezinden bir ağdan mürekkep muhteşem kaleleri sabırla inşa etmişti. Farklı renklerde kumaşlar satın almış, boyanması gerekenlere de çizgilerini çekmiştik. Kumaştan küçük kareler kesiyor, tek parça çıkmaları için öncesinde özenle uğraştığımız mantarları o karelere bastırarak gazoz kapaklarının üzerini kaplıyorduk. Kumaşın üzerine futbolcuların, çıkartmalardan kestiğimiz yüzlerini yapıştırıyorduk. Top niyetine kullanılan kırırdak ve çiğ nohut tanesini bırakıp –zira zaptedilmesi zordu–, düz olduğu ve çok zıplamadığı için çok daha kullanışlı bir top olan benzer boyutlu beyaz bir düğmeyi tercih etme fikri de ağabeyimden çıkmıştı. Bugün böyle bir çalışmanın akıllara sığmayacağını tahmin ediyorum; ancak doğrusu şu ki bu şekilde Birinci Lig'in sekiz on takımının tam kadrosunu hazır etmeyi başarmıştık. İkimiz de Real Madridliydik ve hâlâ öyleyiz, ama ağabeyimin, büyük olmanın yanı sıra olayın yaratıcısı ve kalelerin üreticisi ve sahibi olduğu için favori takımımızı elbette hep o aldı.

O yüzden Barça ile oynamanın bana düştüğünü hayal etmek pek zor değil: Aynı çocuğun o el becerilerini ezeli rakibin hizmetine sunması aşırı bir tezat yaratırdı. Ağabeyimin daha sonra Español'u seçtiğini hatırlıyorum, Real Madrid'den gönderilen ve Sarrià'ya abartılı bir iniş yapan Di Stéfano'yu tutmak için. Ben ise doğal bir antipati beslediğim Atlético de Madrid'i seçmek zorunda kaldım,

Valencia'yı, Betis'i... Bizim La Ligamız kendine hastı, mesela benim takımlarım asla ne birbirleriyle ne de ağabeyiminkilerle karşılaş-yordu, o yüzden arada sırada Real Madrid'in kapaklarıyla oynama şansım bile olmadı: Barselona'nın kapaklarının asla elimden çık-madığı gibi, Madrid'inkiler de emrime giremedi.

Kovboyculuk, hırsız polis, müttefikler Nazilere karşı, Romalılar Hıristiyanlara karşı veya takımlar halinde oynanan artık hangi klasik ayrımlar varsa onlarda, kötü taraf rolü hep bana düşüyor-muş gibi bir histi bu, en azından o sıralarda. Neyse ki gerçek ile kurgu –veya numara– arasındaki ayrımı gayet iyi seçebiliyordum ve gün boyu Madridli olup zaferlerine sevinmeyi, buna karşılık ahşap zemin üzerindeki gazoz kapağı maçlarının yarım saat kırk beş dakikalık süresinde Barçalı olmayı, çok büyük bir sinir bo-zukluğu yaşamadan becerebiliyordum. Kubala, Eulogio Martínez, Re, Evaristo, Suárez, Gensana, Vergés, Segarra, Ramallets, Olivella, Gràcia, Garay, Kocsis, Czibor, Villaverde (az sayıdaki bıyıklı oyunculardan biriydi, Madrid'de de Lesmes vardı), Fusté, Zaldúa, Zaballa, Reina, aniden ölen siyahi Benítez, o kadar çok gol atıp da unutulmuş Pujol, Rifé, Rexach, Marcial, Sadurní, büyük Mendonça (kendisi daha Atleti'deyken, o zor bulunan çıkartmasını almak için karşılığında genç teyzem Tina'nın bir fotoğrafını vermiştim), Pereda, Tejada, Eladio, Pesudo, Foncho, Szalay, Cubilla, hepsi farklı sezonlarda *benim* oyuncularım oldular ve bu şekilde, sanırım, gazoz kapaklarımda onlara tapıyor, sahada ve sinemalarda filminden önce gösterilen haber bülteninde ise onları düşman olarak görüyordum. Barçalı bir futbolcunun Madrid'e transfer olduğu (Tejada, Evaristo, Goywaerts) o nadir zamanlarda ise, bordo mavili kumaştan yüzlerini söküp, onları halinden memnun bir şekilde beyaz kumaşa yapıştırarak ağabeyime teslim etmem gerekince, kalp kırıklığını tecrübe etmiştim. Ve tabii ki bu taklit oyunu esnasında, Valencia veya Betis'ten ziyade Barça veya Atleti'yle kazanmak beni çok daha tatmin ediyordu (insan hiyerarşi hissiyatını erkenden ediniyor), her ne kadar Atleti ve Barça'nın gerçek hayattaki yenilgileri beni daha çok rahatlatırsa ve sevindirirse de. Beni gerçekten de o kadar mutlu ediyorlar mıydı? Şu yaşımda bu konuya çok derinlemesine girmek istemiyorum, ama belki de hislerin bölünme kapasitesi çocuklarda çok büyük olmakla birlikte, sınırsız değildir. Kuşkusuz bu kardeş-

lik esareti sayesinde Barça'ya nefret duyamadım – ve fakat – ta ki yöneticileri – şu an hâlâ orada olanlar, mesela gol atmayan Pujol – demagojik bir şekilde Madrid karşıtlıklarını vurgulayıp, taraftarlar da zafer sarhoşluğuna kapılana dek. Barça'yı bir Chamberílinin gözüne hoş gösterebilecek bir şey vardı ise, o da onun eskiden dendiği gibi “kırılgan morali”, kararsız ve azap içindeki kişiliği, depresyona meyilliliği ve makus talihiydi, zaferden korkmasıydı.

Tüm bunlar onu belki de Real Madrid'den daha dramatik ve komplike, aynı anda hem Hamlet'e hem de Macbeth'e daha yakın (Madrid Othello'ya daha çok benzerdi) bir takım yapıyordu, bu da bir anlamda onu herkes gibi takımının zaferini görmeyi arzulayan, ama bunu her şeyin üzerinde, ne pahasına olursa olsun istemeyen biz bazı futbolseverlerin gözündeki daha çekici kılıyordu. Kopa, Rial, Di Stéfano, Puskas ve Gento'nun, veya Akbaba Beşlisi'nin kazandığını görmekle, Chamartín'de kişilikleri nedeniyle göze batan, buna mukabil Metropolitano ve Manzanares'te olsalar çok sevilcek savunmacı Benito veya forvet Juanito'nun neredeyse rahatsız edici galibiyetini izlemek farklı şeylerdi. Hepsi iyi solcu olan kaleci Miguel Ángel'in, Del Bosque'nin, Valdano veya Breitner'in kazandığını görmek, *Ultras sur'u* yanıltıp, onları Real Madrid'in neredeyse faşist olduğuna inanmaya iten (az sayıdaki) *merengue* oyuncunun kazanmasını izlemekten daha hoştu –amblemde o kadar taç yer almasına ve monarşik ismine rağmen, cumhuriyetçi Madridliler bu takımı Atlético Aviación'a, yani asıl adı bu olan bugünün Marbella kulübüne, tercih ediyorlardı–. Bu anlamda Barselona çoğu zaman kıskanılacak, beyaz formayı giysinler diye insanın tüm tasarruflarını vermeye razı olacağı oyunculara sahip oldu: Marcial harikaydı ve şimdi Guardiola da öyle, ikisi de çok okuyan insanlar. Cruyff sahanın içinde ve dışında öyle zekiydi ki, bizim seçkin Netzer'imiz bile zamanında bizi avutamamıştı. Czibor ve Kocsis, şu serseri ve melankolik Macarlar, o kadar sanatçı ruhluydular ki belki de o yüzden Kocsis bir süre sonra, futbolu bırakmışken intihar etti. Ona sanırım “Altın Kafa” diyorlardı, kusursuzlaşmış bitirilişleri sebebiyle. Ramallets o kadar saygıdeğer bir kaleciydi ki, terbiyesiz rakiplerin normalde karşılarındakiyle dalga geçip asaplarını bozmalarına fırsat veren türde aksi bir olay onun başına geldiğinde, sahada sıkıntısı veya üzüntüsünden istifade edip kendisine bir şey söyleyen tek bir

futbolcunun bulunmadığı anlatılır. Bordo mavili formayı giymiş, nefret uyandıran oyuncular da vardı tabii, ama bu yüzüncü yıl dönümünde onları hatırlamamak daha iyi olacak, onların yerine, örneğin korner bayrağı ve direklerinin en iyi çalımcısı, sempatik Kurt Carrasco veya Actor's Studio'dan çıkıp gelmiş gibi ilk faulde kendini yere atan muhteşem ama kırılgan Martí Filosía'yı anabiliriz.

Birkaç senedir Real Madrid, Barça'nın geleneksel rolünü benimsemiş, Barça da Madrid'inkini: Barça –sadece kusurlarımızı sayıyorum, çok sayıdaki erdemimizi değil– böbürlenmeci, kendine aşırı güvenir, hafifçe ukala ve çok şanslı bir takıma dönüştü; Madrid ise buna karşılık çalkantılı, ıstıraplı, çekingen, depresif bir hal alıp inanılmaz bir şekilde birbiri ardına iki La Liga'yı Tenerife'ye karşı oynadığı son maçlarda kaybederek Barselona'ya kaptırdı. İlkinde hakem maçı 1-3'e getirecek net bir golümüzü iptal etti (ve neticede 3-2 kaybettik) ve buna karşı bile çıkmadık, tam bir Barselona tarzı kaderciliğe mahkûm olmuş gibi. O sırada tüm Camp Nou heyecandan kudurup dalga geçiyordu, bu da taraftarların inebileceği en alt seviyedir ve rakip bunu asla affetmez. Rollerin bu şekilde değişmesinin beni hiç de rahatsız etmediğini itiraf etmem lazım. Bugünlerde her yere hâkim olan o ilkel fikre (önemli olan tek şey kazanmaktır) karşı, şunu söylemeye cüret edeceğim (ve bunu futbola, Di Stéfano'nun ve art arda beş Avrupa Kupası'nı kazanan Madrid'e hayranlık duyarak başlayan biri söylüyor): Sporun zorunlu kıldığı sürekli zafer kazanma anlayışı, yenilgilerle zaferlerin birbiri ardına gelmesinden çok daha az çekici ve çok daha tatsız görünüyor. İkinci seçenek şüphesiz daha çok buruşuk kırıksıklık, daha çok çetrefil ve çekişme sunuyor, –çocukluğa her hafta geri dönüşten oluşan bir dünyada daha yetişkin olduğunu söyleyebiliriz– daha zarif ve daha unutulmaz. Tarihsel olarak Barça bu yenilgi algısına, yenilgi tehdidi hissine sahip oldu ve böylece onu idrak edebildi. Tesellisi güzel de lanet olsun bu kadere, derdi buna *culé*ler, en şair ruhlu ve yaratıcı olanları da dahil. Yine de en bayağı olanları da dahil olmak üzere bu *culé*lerin hafızasında, takımlarının Sevilla'da, penaltı kurtaran bir kaleci yüzünden Steaua Bükreş'e kaybettiği Avrupa Kupası finalinin anısının, seneler sonra Wembley'de uzatmalarda Sampdoria'ya karşı kazanılan kupanınkinden daha canlı olduğuna neredeyse eminim. Otuz yıldan fazla süre önce, Bern'de

Benfica karşısında aldıkları yenilgiden (3-2) bahsetmeyelim bile, kuşkusuz o yenilginin yasını zamanında tutmuş herkesin *mavisine de bordosuna da kazınmıştır* anısı.

Bugün Madrid ile Barça birbirine tehlikeli seviyede benziyor, bu benzerliklerin uzun zaman sürmemesini umalım. Her halükârda çeşitli rekabetlerin bir asırı doluyor (veya daha doğrusu Barça için doluyor) ve tüm bu rekabetlerin en hakikisi, en az dayatılan ve manipüle edileni ve tek heyecan verici olanı çimler üzerinde yaşanan bir buçuk saatlik hesaplaşmadır, evimin ahşap zemini üzerinde gazoz kapaklarıyla oynayan iki çocuğun icra ettiği hesaplaşmadır. En azından beni ilgilendiren tek rekabet budur, ve bir gün Barça zavallı bir Katalan Ligi'nde oynarsa (hoş, daha çok Hollanda Ligi gibi olurdu) ve iki takım arasındaki karşılaşmalar tarihi sona ererse çok üzülürüm. Çünkü İspanyol futbol taraftarı için, iki ekibin her zaman ilk formaları içinde Chamartín veya Camp Nou'da sahaya çıktığını görmekle yarışabilecek hiçbir şey yoktur – top oyuna girdikten sonra diğer taraf her ilerlediğinde endişelenmek, bu tehlikeli ve fena rakipleri hissetmek ve bu korkuyla, rezalet ve felaket tehdidiyle ve bir yandan da unutulmaz zafer vaatleriyle maçtan keyif almak. Bu muhtemel ceza ve ödül olmasa, bu korkunç belirsizlik olmasa biz ne yapardık? O yüzden, ve bunu cidden söylüyorum çünkü çocukça ve bencilce bir şey: Barça'ya uzun, upuzun bir ömür diliyorum.

1998

Cesaret Mazide Kalmışsa

Bu sezon futbola pek ilgi duymayan tek taraftar ben değilim, ki futbola ilk kez alaka gösterip ilk çıkartma koleksiyonumu oluşturduğum –sonra kaybettim onu, bugün ona bütün şeklinde sahip olmak için neler vermezdim– yedi yaşımdan beri belki de ilk defa oluyor bu. O koleksiyonlara biz çocuklar “kocakafalar” derdik, çünkü futbolcuların bir fotoğraftan yola çıkarak resmedilen kafaları vücutlarından çok daha büyük olurdu – komik, esprili bir çizimdi, her idolün yanında düşmüş, alt edilmiş savunmacılar olurdu. O koleksiyondan bazı ilk onbirlerin tamamını hatırlıyorum (Madrid’in, Barça’nın ve Athletic de Bilbao’nunkini, Athletic de Bilbao’nunkini buraya yazayım da boş yere övünmediğim ve yalan söylemediğim görülsün: Carmelo; Orúe, Garay, Canito; Mauri, Maguregui; Artache, Marcaida, Arieta, Uribe ve Gaínza), bir de Atlético de Madrid’in santrforu Mendonça’yı bulmanın ne kadar zor olduğunu –her koleksiyonda bir çıkıntılık yapan biri olur–, öyle ki onu edinebilmek için karşılık olarak okulun bahçesinde, hiçbir işe yaramayan bir sürü yedek çıkartma yerine, o sıralarda pek güzel ve annemden, veya daha doğrusu annelerden çok daha genç olan teyzem Tina’nın küçük bir fotoğrafını vermek zorunda kaldım. (Teyzem bunu hiç öğrenmemişti; kendisini Mozambikli bir topçuyla değiş tokuş ettiğim için şimdi beni affeder mi, bilmiyorum.)

Belki de bu yüzden, şimdiki sezonun sıkıcılığı yüzünden, Frankfurt’ta yaşamış olan Alman arkadaşım Paul Ingendaay’ı, beşinci Avrupa Kupası finalini, Real Madrid’in Eintracht Frankfurt’u 7-3’le, unutulmaz bir skorla geçtiği o maçın videosunu izlemek için kısa süre önce davet ettim. Ingendaay benden daha genç, yani Di Stéfano, Puskas ve Gento’yu hiç izlememişti, ve o videoda birden fazla sürprizle karşılaştı. İlki, o günün oyunu ile bugünkü arasındaki farkın düşündüğünden çok daha az olduğunu görmediydi (video siyah beyaz olmasına rağmen, sonuçta o final maçı 1960’taydı); belki takımlar birbirine biraz daha alan bırakıyordu,

birbirlerinin üzerine daha az çıkıyorlardı ama hepsi buydu. İkinci, o dönemde oyuncu değişikliğine izin olmadığı için, yirmi iki oyuncunun doksan dakikanın sonuna pek yorgunluk belirtisi göstermeden ulaşması, kazanan belli olmasına rağmen ritmi yavaşlatmamalarıydı. Üçüncü sürpriz, çok az sayıda duraklamanın yaşanmasıydı: Neredeyse kimse düşmedi, sakatlanmak bir yana yere kapaklanan bile olmadı (hakemin Madrid lehine verdiği bir penaltıda Di Stéfano o kadar hafif bir şekilde itilmişti ki futbolcu biraz dengesini kaybetti o kadar, ne kendini yere attı ne de devrildi); kimse zaman kaybetmeye çalışmıyordu, top saha çizgisinin dışına çıktığında anında tekrar oyuna giriyordu. Dördüncüsü faullerin azlığı ve şikâyetlerle tartışmaların yokluğu oldu: Frankfurtlular haksız penaltının ardından bile olay çıkarmadılar. Beşinci sürpriz, bir stadyumu, yani Glasgow stadyumunu tıka basa dolduran yüz otuz bin kişinin en ufak bir sorun veya kavga çıkarmaması, çitlere, hendeklere veya timsahlara ihtiyaç olmamasıydı. Altıncısı bir Avrupa Kupası finalinde oyuncuların dedikoduları, öfkeyi, kaygılarını ve –şimdilerde dendiği gibi– üzerlerine binen baskıyı soyunma odasında bırakmalarıydı: İki takım da oyunun gol yemekten ziyade atmaktan ibaret olduğunu kanıksamış bir şekilde, kayıtsız şartsız hücumla çıkmakla kalmıyor, bunu bir de eğlenerek yapıyordu. Kaydettiğim görüntülerde yorumda bulunan Di Stéfano, topuk ve *rabona** paslarının bolluğu karşısında itiraf etmişti: “Teknik direktör bazen heyecanlanıp bana topuk pası yapmamamı salık veriyordu, takım arkadaşlarıma da sirayet ediyormuş çünkü; sadece ben topuktan vursam olurmuş, kendisine göre, ama tüm takım böyle yapmaya başlarsa bu intihar olurmuş; ama sonuçta eğlenmemiz de lazımdı, öyle değil mi?” Yedinci sürpriz ise –liberonun icadından, Beckenbauer’den önce– o dönemin kaba ve etkili olarak görülen defans oyuncularının bile, bugünkü futbolcuların neredeyse hepsinin kıskanacağı olağanüstü bir tekniğe sahip olmalarıydı. Sağ bek Marquitos kaleye bir metre mesafedeki son derece tehlikeli bir topu, topuğuyla kornere atarak kaleden uzaklaştırabilmişti.

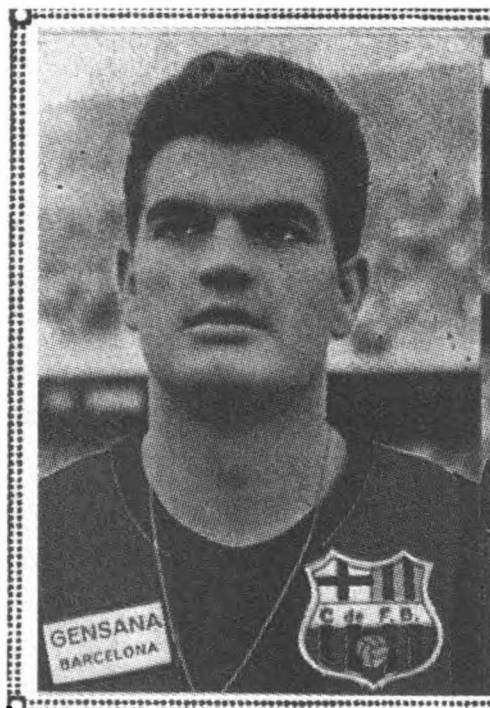
Bugün olsa teknik direktörü onu bu sebepten ötürü cezalandırırdı; Di Stéfano dahil diğer arkadaşlarını da topuk vuruşları

* Futbolcunun bir ayağını diğerinin arkasından geçirerek yaptığı vuruş. (ç.n.)

nedeniyle; Puskas'ı dört gol atmasına rağmen daha fazla koşmadığı için; Gento'yu cömertçe yaptığı *sombrero**, bacak arası ve *rabona* çalımlarıyla topu kaybetme riskine girdiği için; tüm oyuncularını bu kadar fazla hücumla çıktıkları ve kendilerine yapılan faullerde çok zarar görmüş numarası yapmadıkları için; maçın sonucu belli olmasına rağmen koşup kendilerini tükettikleri ve sakatlanma riskine girdikleri için; Di Stéfano'yu ayrıca penaltı getiren faul sırasında kendini yere atmadığı için; ve tabii ki tüm ekibi, bugünlerde popüler “Kazanmak için öncelikle kaybetmemek gerekir” özlü sözünü unutup, kazanmayı bu kadar açık bir şekilde istedikleri için cezalandırırdı. Teknik direktörlerimiz bugünlerde kolları bile kıpırdamadan takımlarına bunları yapıyorlar. Oyuncuların buna nasıl dayanıp da “Vay be, yapma yahu” diye cevap vermediklerini bilemiyorum.

1998

* Oyuncunun, rakip arkasındayken topu rakibinin üzerinden geçirerek attığı çalım. (ç.n.)

Metafizik Bir Sorun

Bir yıl önce, Real Madrid'in Avrupa Kupasını yedinci kez kazanması üzerine (bilmem hatırlar mısınız, benim paha biçilmez edebi tılsımlı yardımımıla) Real Madrid hakkında müthiş bir mutlulukla yazmış olduğuma göre, şimdi sezon bitmiş ve ben sizleri tatile göndermeye hazırlanırken, takımımın geçirdiği felaket dönüşüm, Jekyll ve Hyde mitinin bu zalim futbol versiyonuna dair bir şey yazmamam bencilce ve kaçamak bir hareket olur.

İksiri kimin hazırladığını araştırmak gerekecek, ama bir grup şevkli adamın ümitsiz ve uyuşuk bir çeteye dönüşmesini izlemek acı, zalimce ve çileden çıkarıcıydı. Real Madrid geçen sezon da kendine âşık etmemişti, ama otuz yıldan fazla zamandır beklenen o kupa her şeyi affettirmişti; oyuncular saplantı haline gelmiş o hedefe ulaştıktan sonra bu sezona büyük bir sevinçle olmasa da bayağı huzurlu bir şekilde başlamış olmalıydılar. Gel gör ki sahalarda aklını kaçırmış ve bitik bir ekip vardı. Ayrıca sefahat düşkünü bir ekip olduklarının dedikodusu yapıliyordu, ancak –doğru olsa bile– bunu eleştirecek kişi ben değilim, zira gece hayatı olan ve hatta bayağı serserilik yapan, ama her pazar günü de oyun zekâlarıyla parlayan, belki haftayı antrenmanla ev arasında geçirselers bu kadar iyi oynamayacak sonsuz sayıda futbolcu oldu. Sahaya çıkanlara saldıracak kişi de ben değilim, zira onlar bu futbol dünyasının en zararsızları ve işleriyle gerçekten keyif verenler de sadece onlar. Yöneticiler ve antrenörlerin bunu yaptığından emin değilim.

Ancak Real Madrid'de olmaması gereken oyuncuların varlığı başka bir şey –örneğin Iván Campo adındaki bir defans oyuncusu, Chamartín'e ev sahibi olarak asla ayak basmaması gereken savunmacılardan oluşan uzun bir listeye eklendi: Metgod, Bonet, Spasic, Mino... Bu isimler kimseye bir anlam ifade etmeyecektir ve aslında doğru ve adaletli olan budur. Sonra bir ara teknik direktörümüz olan John Benjamin Toshack'ın getirdiği ve iki eli kanda olsa kadroya aldığı Villarroya vardı. Toshack'ın kendisi çok uzun

süre durmadı, Butragueño ve Michel ve şürekâsıyla bir La Liga kazanmasına rağmen. Peki takımın hâlâ kırılmamış yüz yedi gollük rekorunu kırdığı o sezona rağmen niye takımda durmamıştı ki?

Bu sorunun cevabını artık biliyoruz. Çünkü kulağa tuhaf gelse de, işte bu Toshack, Türkiye’de kaderine terk edilmişken, bu sezon Madrid’in yeni teknik direktörü, yani son Avrupa şampiyonu unvanına sahip bir takımın sorumlusu oldu. Bu şahsın görevinde kalıp kalmayacağını bilmiyorum, ama favori kulübümün felaketler tarihinde kendine şerefli bir yer edindi bile. Bu kuruma, onun kişiliğine, hissiyatına dair hiçbir şey anlamayacak kadar ahmak olduğunu ortaya koymuş bu kişiyi asla unutmayacağız. Ben bu olacakları, Valencia’ya karşı oynanacak Kral Kupası yarı final maçının hemen öncesinde sorulan o vahim soruya cevap verdiğinde anlamıştım: “Bu kupayı kazanmak ile La Liga ikincisi olmak arasında kalsanız, hangisini seçerdiniz?”

Herhangi bir Madrid çalışanı, bir *merengue* çocuk, hatta en yontulmamış ve kafasız taraftar bile bu sorunun tek bir cevabı olduğunu bilir: “Seçmeme gerek yok ki. Real Madrid için birbiriyle çelişen zaferler yoktur, biz hepsini isteriz.” Ama yok: Bu zırcahil Kral Kupası’nın bir önemi olmadığını ve kendisini sadece bir sonraki La Liga maçının ilgilendirdiğini söyledi. Şimdi herkes sonucu biliyor ve hatırlayacak: Valencia 6 - Real Madrid 0. Vikingler olarak hafızamızda böyle bir tenis skoruyla alınmış bir mağlubiyet yer almıyordu. Bazı 5-0’lar olmuş olabilir (Van Basten’li Milan’a, Cruyff’lü veya Laudrup’lu Barça’ya, yani müthiş rakiplere karşı, Valencia’nın ise on sekiz yıldır kazandığı bir kupa yok). Sonra La Liga maçı da kaybedildi ve Toshack’ın görevi tamamlandı. Bir de beyaz formayı son kez giyen oyuncuların seyircilere vedalarıyla dalga geçmeye kalktı; futbolun hissiyatsız olamayacağını yine anlamamıştı. Yedek kulübemizde hâlâ ne yaptığını merak ediyorum, bir de başkan Sanz ile mevcut yöneticiler de temsil ettikleri takımı hiç anlamıyorlar mı acaba diye soruyorum kendime. Ve bu beni (daha önce futbolda görülmemiş) metafizik bir soruna sürüklüyor: Eğer bir kuruluş artık kendini anlayamıyorsa, hâlâ aynı kuruluş mudur yoksa kimliğini kayıp mı etmiştir? Ve daha da ağırı: İkinci durum söz konusuysa ben Madridli olmaya devam edebilir miyim?

Neyse ki bu olacakları önceden görüp onları kendimce izah ederken, çocukluğumdan beri Üçüncü Lig'in küçücük puntolarında sonuçlarını ve puan durumunu aradığım bir takımım daha var: Numancia. Birinci Lig'e çıktı. Onu bir vakit burada anlattım, yazının başlığına "Haysiyet ve Terbiye" demiştim. Bu, Numancia takımı ve Soria şehri için hâlâ geçerli bir slogan, onlar hâlâ doğru anlaşıyorlar, kendilerini canu gönülden tebrik ediyorum.

1999

M EQUIPO MUNDO ESPAÑA

Daha Güçlü ve Duygusal Bir Şey

Vázquez Montalbán dün burada eski Barça'sını giderayak tanıyamaz olduğunu ve kulübün adını hararet ve saflıkla anmanın zorlaştığını yazıyordu. Aynı durumdayız, yalnız Real Madrid söz konusu olduğunda o eski *merengue* tutkusunu hissetmeyi daha da zorlaştıran bir iki faktör var. Biri biraz sudan bir sebep: Takım marşımızın modası geçtiği için onu kimse söylemiyor (“Şerefli şövalye”, “Madridli tazeler”, “hakkanîyetle kazanmak için”; bir Tony Leblanc filmi kadar sevimli ve tekrar edilemez bir marş; ama değiştirilemiyor). Buna karşılık *culéler Som la gent blaugrana'yı** veya bu koro şarkısına artık ne isim veriyorsanız onu, hiçbir çekince duymadan ve belki de aşırı bir naiflikle söylüyorlar.

İkinci sebep ise daha önemli, çünkü takımın kimliğini ve tarihini tehlikeye atıyor. Biz futbolseverler takımımıza ömür boyu sadakatimizi sunar, bu vefasız ve fırsatçı zamanların ruhuna karşı gelirken, karşılığında rica ettiğimiz tek şey bu takımı yöneten ve temsil edenlerin de kendi görev ve beyanlarında aynısını yapmaları. Desteğimizi ne yenilgiler veya kötü oyun yüzünden ne de utandırıcı durumlar yüzünden çekiyoruz. Tek ihtiyacımız olan şey sadakatimizin bir anlam taşıması, zihnî boş ve hedefsiz bir hareketine dönüşmemesi, kendimizi bir sfenks ya da sadece bir kelimeye taparken bulmamamız. Ve işin doğrusu şu ki Madrid senelerdir Barselona'nın klasik rolünü gasp etmeye çalışıyor, başka bir deyişle kötümser, moralsiz, kurban rolünü. Dün gece de bu nedenle Camp Nou'ya zayıf bir kadroyla çıktık: Hierro ile Roberto Carlos'un şartlı tahliyeleri reddedilmişti, oyun zekâsı en kuvvetli oyuncumuz (McManaman) sakattı, Guti ve Anelka topallıyorlardı, Toshack saha dışına atılmıştı (hep böyle olsa daha iyi olurdu, böylece çıkardığı kavgalarla oyunumuzun ritmini bozmazdı). Bunlar yetmiyormuş gibi, ligdeki son altı deplasman maçında tek bir gol

* *Som la gent blaugrana* (Kat.: “Biz bordo mavilileriz”), Barselona marşı. (ç.n.)

atamamış olmanın utancıyla gelmiştik. Ve kuşkuya daha da yer bırakmamak için, ilk yarıda doksana giden şutumuzu kaleci forması giymemesine rağmen Sergi'nin elle çıkarmasını hakem ihlal olarak görmedi. Böylece Barça'nın geleneksel rolünü icra etmeye çalışmayı sürdürmek için, mızıkçılık da dahil, eksik bir tane bile öğemiz kalmadı, yöneticilerimizin son düdüğü duyar duymaz koşa koşa tasdik ettiği gibi.

Fakat Cruyff döneminden beri Madridli imajını (kendinden eminlik, cesaret, bir nebze ukalalık) ele geçirmekte olan Barça, bu tamamen tersyüz olma işine ikna olmamış gibi görünüyor ve haksız yere mahkûm edilmişlik halini kaybetmeye direniyor. Madrid kaybederken ve bahsettiğimiz haksızlıklar ile tatsızlıklara maruz kalmışken tribünlerin "Böyle, işte böyle kazanır Madrid" diye tezahürat yapmasını ancak bu şekilde açıklamak mümkün.

Ve belki de futbolda her şeye rağmen, bugünlerde edildiği görülen sonsuz ihanetlerden daha güçlü bir şey vardır. Fırsat düşkünü yöneticiler ve benmerkezci teknik direktörlerden daha güçlü ve duygusal bir şey. Bu şeyin daha ne kadar süreceğini bilmiyorum. Ama en azından bu futbolcu neslinde hâlâ mevcut. Barça'da adı Guardiola, Madrid'de ise Raúl. İlki hâlâ coşkuyla emirler verip, Kluivert'i öğrendiği İspanyolcayı kötü yere kullandığı için sertçe azarlayabiliyor; topu ağlarla buluşturup gerilim ve gözyaşlarıyla skoru 2-2'ye getiriyor ve sonra işaret parmağını dudaklarına götürerek kendi evlerinde yüz bin kişiye susmalarını emredebiliyor. Bu oyuncular devam etmeli, eğer sonsuza dek dramayı, heyecanı ve duygusallığı kaybetmek istemiyorsak devam etmeliler.

Ruhun Hatırası

Sadece daha önce kesinlikle taraftar olmuş bir İtalyan futbolcu, bir Milan-Juventus maçının gerçekte ne olduğunu bilebilir; ancak bir Alman net olarak bir Bayern Munich-Borussia Mönchengladbach'ı idrak edebilir; sadece bir Arjantinli bir River-Boca'yı anlayacaktır; sadece bir İngiliz bir Liverpool-Manchester maçında gerektiği gibi heyecanlanacaktır. Ve sadece bir İspanyol, çocukluğundan beri retinasında bir Madrid-Barça maçının yüz veya bin görüntüsünü saklayacak, bu iki takım arasında top oyuna girdiğinde hakkıyla umutlanacak ve korkacaktır.

Bugünlerde iki tip aptaldan bolca bulunuyor: Bir yanda, bahsettiğimiz şeyi bilmeyen ya da kaale almayan teknik direktörler var; diğer yanda da Büyük Düşmanlarının küme düşmesini veya tamamen ortadan kalkmasını, onunla yılda iki sefer karşılaşarak onu iştahla yenmeye çalışmak gibi bir şöleni devam ettirmeye tercih eden kötü taraftarlar bulunuyor –bunlardan *culé*ler arasında daha çok var, vampirimsi asbaşkanları Gaspard da en başta–. İlk gruptaki aptallar, kısa vadede daha zararlı, çünkü karar verme kapasitesi bizi en iyi çarpışmadan mahrum bırakabilir. Van Gaal bu kategoriye girmek için gerekenleri yerine getiriyor, çünkü şu aşamada, vodvil İspanyolcasıyla –ama neticede konuşabiliyor– bu konuda cahil olduğunu iddia edemez ve bir Madrid-Barça maçında Guardiola'nın, bizzat Rivaldo'dan çok daha gerekli olacağını bilmesi gerekir; De Boer veya De Boer, Zenden, Kluivert veya Bogarde'dan bahsetmiyorum bile. Belki bu sonuncular bir Ajax-Feyenoord maçında müthiş oynayacaklardır, Rivaldo da bir Corinthians-Flamengo maçında, ama bir Madrid-Barça maçı için o “*Ballon d'Or*” bile ikinci seviyede önemlidir. Rivaldo dün gece Chamartín'de, etrafının hokkabazlıklarına çomak sokmayacak dostane Taylandlılar veya kendisine hayran Valladolidler tarafından çevrilmemiş olmasından ötürü telaşa kapılmış bir *globetrotter*'a benziyordu.

El Madrid bu sezon o kadar berbat bir futbol oynuyordu ki en ateşli *merenguelere* kadar –ama en sahici olanları, zira bizim güçlü

bir liyakat hissimiz vardır– takımın herhangi bir şey kazanmasını adaltsizlik olarak görüyorduk. Baş suçlunun Toshack olduğu reddedilemez: O gittiğinden beri oyuncular dengeli görünüyorlar. Bunun için Del Bosque'ye teşekkür etmek lazım –kameralar onun peşinde değil: Sade biri–, son zamanlarda kadroda yaşanan darlığı kabullenişine de minnettarız, kadroyu Real Madrid B Takımına takviyeler yapmak suretiyle oluşturarak birden fazla korkunç ama çıldırtıcı olmayan maç çıkarması gerekti, bu da bir şeydir. Dün maçın karakterini gayet açık bir şekilde anlayabilecek yedi futbolcuyu ilk on birde başlattı (Barça'da böyle sadece dört oyuncu vardı ve bunların hiçbiri de Guardiola değildi). Neredeyse reşit olmamış gencecik bir kaleciye, Iker Casillas'a güvenmeye devam etti ki Casillas takımına şimdiden bir sürü puan ve hayli iç huzuru kazandırdı; Arconada'yı hatırlatıyor, Donostialı doğması şaşırtıcı değil; Del Bosque'nin desteklediği Guti de o kadar takımdan biri ki arada Velázquez'in, o yeterince anılmamış mucizevi 10 numaranın hatırasını akla getiriyor. Raúl'ü istikrarsız formuna rağmen oyuna sürdü, o da Guardiola gibi dün vazgeçilmezdi. Karanka'yı geri kazanıyor, Hierro'yu şımartıyor, Salgado'ya karşı sabırlı ve Morientes'i ödüllendiriyor. Bugün artık kabile totemine dönmüş Sanchis'i oyuna aldı. Ve görünmez Anelka'yı görmemizi sağladı, ona Madrid-Barça ruhu aşılamaı bir şekilde bilmiş olmalı, belki ona maçı çevirme ve hakem hatası hikâyeleri, gol yağmurları ve aşağılanmalar, sevinçler ve alaylarla ilgili şeyler anlatmıştır. Eğer bunu yaptıysa onun için pek zor olmamıştır, Del Bosque'nin bir sürü Madrid-Barça maçında harika dokunuşlu bir defansif orta saha olarak görev yaptığını hesaba katarsak, retinası kendisi için unutulmaz görüntülerle dolu olmalı. Van Gaal'in hayatı boyunca bir Ajax-Feyenoord maçına bile iştirak ettiğinden emin değilim. Zavallı adam, işin doğrusu şu ki, her hafta kendini gösterdiği gibi zayıf sezgili olması bir yana, *Orange* delikanlıları ve Brezilyalı *globetrotter*'ına heyecan, hissiyat, gurur, öfke, kaygı ve tir tir titreme veya drama aşılması imkânsızdı. Ve herkesin, bir kulüp başkanından en küçük taraftara kadar herkesin ilk bilmesi gereken şey, tüm bunlarla defter veya kara tahtayla olduğundan çok daha iyi oynanabileceğidir. Dün gece Barça'yı değil de, kendi ruhsuz taklidini üç sıfır yenmemize meydan verdiği için Van Gaal'i asla affetmeyeceğim. Sadece hakiki Barça'yı yenmek biz *merengueleri* sahiden tatmin edebilir.

Küstahlık ve Pervasızlık

Bu yazıyı şehrimin tembel azizi San Isidro'nun gününde* kaleme alıyorum, sizler ise onu 28 Mayıs'ta okuyacaksınız ki bugün hâlâ bilmediğim bir şey o zaman eski bir haber olacak. Bugün La Liga'nın bu sezonunun tamamlanmasına bir maç, hayat boyu sevdalı olduğum takımım Real Madrid'in sekizinci kez Avrupa Kupası şampiyonu ilan edilebileceği tarihe ise dokuz gün kaldı – böylece listede onu takip eden ve beş şampiyonluk sahibi Kıta Avrupası kulübü Milan'dan üç kez daha fazla kazanmış olacak kupayı.

Ama adım adım gidelim: Çünkü, her ne kadar iletişim araçları vatanperver bir zafer gösterisi içine girmişlerse ve üç İspanyol takımını yarı finale ulaştı ve ikisi Paris'teki o efsanevi Avrupa Kupası'nın finalinde karşılaşacak diye günlerdir kokular sürünmekten vazgeçmemişlerse de, benim asıl niyetim bu iğrenç sezonda futbolun nasıl olduğuna dair hızlı bir özet geçmek. Benim için en iğrenç olanı “benim” oyuncularımın –müthiş bitiriş bir yana– bu kadar fazla sayıda, katlanılmaz maç ortaya çıkarmaları oldu. Diğer herkes de aynısını yaptı: Gerçekte bu La Liga'yı kazanmayı kimse hak etmiyordu. Bu yazı okunurken gerçekleşmesi en muhtemel olan, Deportivo de La Coruña'nın şampiyonluğu ama bu da takımın daima korkak, sürünen ve azimden yoksun, kalitesini ortaya koyduğu anlarda bile –ki bir elin parmaklarını geçmez– sıkıcı oyununu göz önüne alınca gayet acınacak bir hal. Her halükârda, unvana ancak rakiplerinin onu ısrarla başkalarına bırakması sonucunda ulaşabildiği açıkça belli olacak: Daha normal bir sezonda en ufak bir imkânı olamazdı.

Bu konuda en büyük suçlu net bir şekilde Madrid oldu. İkinci ve kısa süreli gelişi, suçlu parmak izleri bırakamayacak kadar kısa olmayan, Toshack gibi bir teknik direktörün münasebetsizlik ve terbiyesizlikleriyle bir turnuvaya başlamış olmak, takımın savun-

* San Isidro günü Madrid'de her yıl 15 Mayıs'ta kutlanır. (ç.n.)

masına yazılmalı. Del Bosque büyük bir sağduyu ve yorgunlukla ve hatta soğukkanlılıkla, keçileri kaçırmış gibi bir hali olan takımı sakinleştirdi, delirmiş bir savunma hattına savunmayı öğretti, müthiş Iker Casillas'a güven verdi ve hatta (bir aldanma mı olacak bilmiyorum ama) ayakta uyuyan Anelka'yı bile bir nebze tekrar kazandı. Old Trafford ve az sayıda başka seferler dışında Madrid'in iyi futbol oynamasını sağlayamadı, ama en azından biz Madridlileri bir süredir hissettiğimiz utanç duygusundan kurtardı.

Barselona da kendini çok bıraktı, eğer tesadüfen La Liga'yı kazanmış olsaydı, zaferi en az Deportivo'nunki kadar, hatta daha da haksız olacaktı. Başka bazı seferlerde futboldaki duygusallık faktörünün ve sadece altyapıdan gelen veya en azından İspanyol olan futbolcuların gergin tutabildiği devamlılık zincirini unutmak gibi bir hata işlediğinden bahsetmiştim. Nuñez ve Van Gaal inatla, belki başka herhangi bir kulübün sorumlularından çok daha fazla bu hatayı işlediler; ve ortaya, tuttuğu takımın gidişatına inanılmaz derecede ilgisiz, veya Van Gaal belasından kurtulmanın tek yolu olarak yenilmelerini arzu eden bir taraftar kitlesi çıktı –ki içlerinde emsal niteliğinde kadın bir *culé* arkadaşım var–. Barça'nın tarihinin en büyük kimlik bunalımına girmesi için tek eksik Guardiola'nın sözleşme yenilememesi. Aziz Kubala göstermesin.

Celta, Benfica'ya yedi, Juventus'a dört gol attıktan sonra siesta yapmaya karar verdi ve hayranlık uyandıran oyunu sulanıp vasatlaştı, yazık oldu. Valencia'ya gelince, gayet iyi bitirmelerine rağmen ilk yarıyı kendi taraftarlarını ve başkalarını tiksindirerek geçirdi. Belki de en az haksızlıkla şampiyon olabilecek Zaragoza, bir türlü kendine yeteri kadar güvenemedi ve bulduğu fırsatları asla değerlendiremedi, ona da yazık oldu. Alavés ve Rayo gayet takdire şayan şekilde üzerlerine düşeni yaptılar, ancak oynadıkları futbol okullarda gösterilip çocukları heyecanlandıracak seviyeye gelemedi. İkinci takımım, Birinci Lig'e ilk kez çıkan ve en düşük bütçeye sahip Numancia, beklentileri aşarak küme düşmedi. Acayip mutluyum, her ne kadar bana pahalıya patlayacak olsa da – bir sene önce aklıma esip de onlara teklif ettiğim *primi*, hak edenlere vermiş olacağım. “Benim” ezeli rakibim Atlético de Madrid'e gelince, küme düşmesine üzülmemek ve hayatın cilveleri üzerine düşünmemek elimde değil: Yeni transferi Hasselbaink sezonu büyük bir başarıyla

ve durmadan goller atarak geçirdi ve zavalcılık sonunda kendini İkinci Lig’de buldu; bizim yeni transfer Anelka ise tüm sene parmağını bile kıpırdatmıyor ve Avrupa Şampiyonu oluyor.

Çünkü –Valencialılar beni affetsin– gerçekleşecek olan şey bu. İki sene önce Madrid yedinci Avrupa Kupasını kazandığında, bunun neden olduğunu ve nasıl olduğunu ve benim kitaplarımla kitapçı Méndez karşısındaki blöflerimin bu olaya nasıl tesir ettiğini burada size ayrıntılı bir şekilde anlatmıştım. Bugün bunun için yer kalmadı, ama benim kafamda her şey 98’de zaferi, 99’da da Dinamo Kiev önünde eleneceğimizi tahmin ettiğim zamanki kadar net. Pervasız olmadığım söylenmesin. Sizler, özellikle de Valencialılar bu yazıyı okuduğunuzda kahkaha atmayacağınız şekilde gelişecek her şey. Lütfen öyle olmasın. Aziz Di Stéfano, n’olur.

2000

Daha İyisi Gelmez

Bu sezonun bezdirici ve akıllı havada Real Madrid'inin Avrupa Kupası Finali'ne ulaşmış olması o kadar inanılmaz ve akıl almaz geliyor ki, bu durum ancak kıtanın diğer takımları önünde efsanesini büyütmek adına kazanıp kendini sekizinci kez şampiyon ilan etmesiyle anlam kazanabilir. Gerçek şu ki bu haksızlık veya mucizenin gerçekleşmesi için gereken şartlar yerine geliyor.

Madrid'in bu sene birçok maçta, spekülatif takımlarda sıkça görüldüğü üzere, maçın bitimine çeyrek saat kala değil, beş dakika kala bile değil, ancak doksanıncı dakikadan sonra, üç dört dakikalık olağan uzatma anlarında kazanmaya karar verdiği izlenimini edindim. Başka bir deyişle: Başka çareleri kalmadığı zaman. Kaybetmeye durumu el verdiğinde, kaybediyordu. Beraberlikten ölme-yecekse, berabere kalıyordu. Şurası açık ki birçok kez fazlasıyla geç geldi o çaba. Hatta o bile değil: İstek. İki vakada (Deportivo'nun 5-2'si, Zaragoza'nın 1-5'i) oyuna hayatta kalma arzusu olmadan başladı ve mantığa uygun olarak, yenik düştü.

Bu avare veya *flâneur* ruh, uçurum kenarında olmaya duyulan bu arzu, görüldüğü gibi La Liga ve Kral Kupasıyla sınırlı kalmadı: Avrupa'ya da sirayet etti. Chamartín'de Dinamo Kiev ile berabere kaldı ve bu neredeyse elenmesine neden olacaktı; durum o kadar vahim değilken (öyle olmadığı şimdi görülüyor tabii) kendine Bayern Münih'e iki kez farklı yenilme müsaadesi verdi. Sonrasında yarı finalde tekrar karşılaştıklarında, yenilginin geri dönüşü olmayacağı için bu sefer buna müsaade etmedi, kazanmaktan başka çaresi yoktu. Öncesinde Manchester'a 0-0'lık fakir bir cep harçlığıyla seyahat etmeye razı olmuştu ve ancak o zaman, Old Trafford'da, bıçağın sırtı artık damarlarını kesmeye başladığında sezonun tek büyük maçını çıkardı ve 2-3 kazandı (ama bayağı 0-3 kokan bir skordu bu). Son Avrupa Şampiyonu Manchester United'ın boynu, bir önceki pazar güven vermemiş ve bir sonrakinde Santander'e veya işte öyle bir şeye karşı da güven vermeyen bir bölük aylak tarafından vurulmuştu. Şimdi de Chamartín'de Valladolid'e karşı yenilmenin akabinde, Madrid Avrupa

Kupası Finali'ni tam ihtiyaç duyduğu yere koydu: Ya kazanacak ya da önümüzdeki sezon kupaya katılması bile mümkün olmayacak – bu, ekip için trajik bir olay. Üstüne üstlük, tecrübeli taraf olmasına ve tarihine rağmen, favori olarak görülüyor: Valencia hırslı ve herkesin ağzını bir karış açık bırakıyor, bugün benim sonsuz ve biraz da çelişkili bir sevdıyla bağlı olduğum kulübümden son derece daha güvenilir olduğunu kimse inkâr etmiyor. Ligdeki iki karşılaşmada ona dört puan bıraktık ve kendimiz sadece bir puan aldık. Ama bu çarşamba onu eli boş göndermekten başka çare yok.

Madrid'in on birinci final maçında sekizinci şampiyonluğunu kazanması için bir etken daha var, adı da Redondo. Kendisi o kadar gizemli bir oyuncu ki, uzun süredir Real Madrid'de olmasına rağmen kendini pek fark ettirmedi. Onu dikkatle gözlemlemiş olanlar ise soğukkanlı bir hırsa sahip futbolcular soyundan geldiğini bileceklerdir: Örneğin Raúl gibi, hemşehrileri Valdano ve Di Stéfano gibi. Tuhaftır, Redondo hırsını Arjantin milli takımı üzerinden tatmin etmekten geri durdu, milli takıma gitmeyi birçok kez reddetti (ama Di Stéfano da gitmemiştir). Birkaç La Liga şampiyonluğu ona yetmez, o yüzden hedefi sadece Avrupa Kupası olabilir, onda da bir tanesi yetmez. O kupaya Steaua Bükreş, Celtic, Barselona veya Kızılyıldız gibi toy ekipler erişebildi. Redondo ilkinin iki sene önce, asıl favori Juventus'u yendikten sonra kaldırdı. Şimdi ikinci kupa, uzansa yetişeceği yerde, ve Fernando Redondo gibi biri bu fırsatı kaçırmaz. Bunun haberini Old Trafford'da, Raúl'e son on yılın en unutulmaz gollerinden birini hazırlayarak ve daha birçok pozisyon yaratarak verdi. Raúl ve Redondo sık sık aylaklık eder veyahut düellonun gerçekleşeceği mekân olan Paris'in has *flâneur*leri gibi ortalıkta dolanırlar. Çoğu zaman uçurumun kenarında gezinir ve bazen de düşerler. İlkinin nihai hedefi hâlâ belli değil, beklemek gerekiyor. İkincinin ise Beckenbauer'in kazandığı üç Avrupa Kupası'ndan daha azına razı gelmeyeceğinden eminim. Bu hafta görüş mesafesine giren bu kupayı kaçırmayı riske atabilecek kadar genç de değil artık. Hayır, onun gibi biri buna izin veremez, inanın bana. Bunu futbol izlemeye Alonso, Marquitos, Santamaría ve Lesmes ile; Santisteban ve Zárraga'yla; Kopa, Rial, Di Stéfano, Puskas ve Gento'yla başlamış biri söylüyor. Daha iyisi gelmez.

Heliodoro Islık Çalip Puposunu Tüttürüyor

Seneler önce burada, Numancia'nın o sıralarda Kral Kupası'nda gösterdiği başarıları bahane ederek, çocukluğumun birçok yazının geçtiği Soria şehrine dair yazmıştım. Ama doğrusu oraya yirmi yıldır ayak basmamıştım, şimdi yadetmemin sebebi ise dönmüş olmam. Çocukluğun geçtiği yerler, insanın oralara dönmediği süre uzadıkça daha da artan bir çeşit korku salar. İnsan aşırı nostaljiden çekindiği gibi, mekânın büyük bir dönüşüme uğramasından ve bunun sonucunda değişen her ayrıntıyı kendi hatırasına bir tokat olarak görmekten de korkar. Ama temmuz ayında bir konuşma yapmak için Soria'ya gittim ve her ne kadar kısacık bir süre kalsam da bu benim laneti bozmama ve başka bir deyişle, şehri geri kazanmama yetti.

Elbette bu yirmi yıldan uzun süre zarfında değişiklikler olmuştu, ama şans eseri şehrin iskeletini veya gerçekten önem arz eden kısmı olan ruhunu, Romalıların *genius loci* dedikleri şeyi etkilememişti. Temelde tanınır halde kalmış ve tüm Avrupa'da karaağaçları mahveden salgın, üniformalı bandonun çalması için tepesine sandalyeler ve nota sehpalarıyla bir platform yerleştirilen Müzik Ağacı'nı da yerle bir etmiş olsa da (bu nefis görüntü niye başka bir asırlık ağaçta yeniden düzenlenmez ki?), bunun telafisi olarak, Yagüe'ye adanmış o korkunç ve dev anıt, üzerinde yanlış hatırlamıyorsam bir yavru kartal figürü olan o bozuk kremalı Francocu turta da ortadan kalkmış. Ve elbette nostalji hissi geldi, ama keskin değil, müşfik bir karakteri vardı; insana uzak hatıralar tarafından incitildiğini değil, insanın kendine "eşlik edildiğini" hissettiren türdendi.

Gezinirken hayatımda en çok sevdiğim insanlardan birinin eski evinin kiralık olduğunu gördüm ve ona bakmak için çıktım: Bay Heliodoro Carpintero, kız kardeşleri ve oğlu Helio'nun eviydi bu. Önceki yazıda ("Haysiyet ve Terbiye") anlattığım gibi, biraz ciddi bir şekilde yazmaya orada, büyük bir minnettarlık duyduğum bu

harika aile tarafından çok sayıda yağmurlu akşamüstü misafir edildiğim bu evde başlamıştım. Heliodoro 1900 yılında doğmuştu, okul müfettişiydi, aslen Alicanteli olup, İç Savaş'tan sonra Soria'ya Franco rejiminin intikamı sonucu gelmişti, zira Cumhuriyet sırasında mesleğini Barselona'da icra etmişti – orada evlenmiş, oğlu da orada dünyaya gelmişti, kısa süre sonra da biri dul diğeri öksüz kalmıştı. Bazen Soria'da, Kastilya'daki diğer başkentlerden farklı olarak, faşizmin az görülmesinin sebebinin, medeni ve hoşgörölü, kültürlü ve çirkin hırsları olmayan birçok insanın oraya “yurtlarından sürgün” edildikten sonra orada kalmaları olduğunu düşünürüm. O kadar küçük ve soğuk bir şehir ki, Franco rejimi onu biraz kendi Siberyası gibi görmüş olmalı. Şehir için böylesi çok daha iyi olmuş.

Heliodoro orta boyluydu, piposunu tüttürüp ısıklık çalardı. Asla şişmanlık raddesine gelmeyen yuvarlak hatlara sahipti ve tanıdığım mizah anlayışı en hoş ve en sabırlı adamlardan biriydi. Hayatı telaşsız yaşama becerisi ve talihine sahipti, bu da etrafında bulunan veya kendi yaptığı her şeyin mükemmelen düzgün olmasını sağlıyordu: Kütüphanesi, evi, şık beyefendi kıyafetleri, yüzünde tebessümle, sakin ve huzur veren hafif bir mizah içeren konuşması, acele etmeden kaleme aldığı yazıları (Machado ve Bécquer ile, Azorín ve Miró ile ilgiliydi). Şimdi hatırlıyorum da, kusursuz bir düzen içindeki çekmecelerinden birinde –biz çocukların her yeri karıştırıp alt üst etmemize izin verecek kadar cömertti–, gazetelerden kestiği binlerce film eleştirisini saklıyordu, bu filmler Soria'daki iki üç sinemaya geldiğinde bu kupürlere bakıp filmler hakkında bilgi sahibi olmak için. Daha gizemli bir başka çekmecedeyse, sonsuz boyut, renk, malzeme ve şekildeki pipoların yer aldığı olağanüstü koleksiyonunu saklıyordu; o pipoların her birinde de kendisinin izi görülüyordu, ya daimi tebessümü ya da kuvvetli ısılığı yüzünden onları doğal olarak ısırılmıştı. Bugün çoğunluğa pek bir anlam ifade etmeyecek, ama benim edebiyat sevgime çok katkısı olmuş birçok yazarı onun evinde okudum: Macera romancıları Erckmann-Chatrian'ı, Paul Féval'i, Pierre Benoit'ı, Baronesa Orczy ve Ladoucette'i, kaptan Mayne Reid ve John Meade Falkner'ı. Kitapları bize –biz onları daha okumaya başlamadan önce– daima kaplatırdı, cansız ama yine de aşk ve nefretle, arzu ve korkuyla, hikâye ve hayatla dolu nesnelere karşı bugün kaybedilmiş o hürmetle. Connecticut'ın New Haven

şehrinde aileme bir yıl eşlik etti, orada onunla beraber yaşadık. Ben dört yaşındaydım ve Amerika'da okula gitmiyordum. O yüzden aslında boş zamanlarında bana okuma yazmayı öğreten, ben fevkalade solaklığımla başta sağdan sola doğru gider, kendimden gayet memnun bir şekilde imzamı REIVAX diye atarken şüphesiz tatlı kahkahalara boğulan, yine de bana, eğer yaptığım buysa tabii, anlaşılır bir şekilde yazmayı öğreten Heliodoro oldu. Ona çok şey borçluyum. Ona o kadar çok şey borçluyum ki, belki de çok sevdiği ve şimdi boş olan evini kiralayan ben olmalıyım.

1999

